

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 14.10.2009
KOM(2009) 533 endelig

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN
TIL EUROPA-PARLAMENTET OG RÅDET**

Udvidelsesstrategi og vigtigste udfordringer 2009-2010

{SEK(2009) 1333}
{SEK(2009) 1334}
{SEK(2009) 1335}
{SEK(2009) 1336}
{SEK(2009) 1337}
{SEK(2009) 1338}
{SEK(2009) 1339}
{SEK(2009) 1340}

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN
TIL EUROPA-PARLAMENTET OG RÅDET**

Udvidelsesstrategi og vigtigste udfordringer 2009-2010

1. INDLEDNING

Den femte udvidelse af EU har bidraget til at konsolidere demokratiet og retsstaten i Europa. Den har øget de økonomiske muligheder og øget EU's vægt, når der skal tages udfordringer op på områder som f.eks. klimaforandringer, konkurrenceevne og regulering og tilsyn med de finansielle markeder. Den udvidede Europæiske Union har i de seneste fem år vist, at den kan samarbejde om de vigtige udfordringer, den står over for. Udvidelse er et af EU's mest effektive udenrigspolitiske instrumenter.

Den Europæiske Unions nuværende udvidelsesproces finder sted i en kontekst med alvorlig og udbredt recession. Krisen har ramt både EU og de lande, der er omfattet af udvidelsesprocessen (udvidelseslandene). I den samme periode har EU modtaget tre nye ansøgninger om medlemskab fra Montenegro (december 2008), Albanien (april 2009) og Island (juli 2009). Disse ansøgninger er et yderligere bevis på Den Europæiske Unions tiltrækningskraft og dens rolle med hensyn til at fremme stabilitet, sikkerhed og velstand.

Fremskridt med reformerne i udvidelseslandene har gjort det muligt for dem at komme igennem de forskellige faser i tiltrædelsesprocessen. Tiltrædelsesforhandlingerne med Kroatien nærmer sig den afsluttende fase. Tiltrædelsesforhandlingerne med Tyrkiet er inde i en vanskeligere fase, der kræver nye reformtiltag. Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien har gjort betydelige fremskridt og taget vigtige udfordringer op. Kommissionen er ved at udarbejde en udtalelse om Montenegros medlemskabsansøgning. Det samme gælder Islands ansøgning. Den er rede til at forberede en udtalelse om Albaniens ansøgning, når den opfordres hertil af Rådet. For alle de pågældende lande på Vestbalkan gælder det, at yderligere fremskridt kan resultere i, at landene indrømmes kandidatstatus, når de har vist, at de er klar til det.

Landene på Vestbalkan og Tyrkiet mangler stadig - omend i forskelligt omfang - at tage fat på betydelige opgaver, inden de opfylder de fastlagte kriterier og betingelser. Reformtempoet er ofte langsomt. Den internationale økonomiske krise øger vanskelighederne. I en række tilfælde har bilaterale spørgsmål en uheldig indflydelse på tiltrædelsesprocessen.

I lyset af disse udfordringer udstikkes kursen frem stadig med den fornyede konsensus om udvidelse, som man nåede frem til på Det Europæiske Råds møde i december 2006. Denne politik er baseret på principperne om konsolidering af forpligtelser, rimelige, men strenge betingelser og god kommunikation i forhold til borgerne kombineret med EU's kapacitet til at integrere nye medlemmer. EU har forbedret kvaliteten af udvidelsesprocessen. Navnlig sættes der nu i en tidlig fase mere fokus på retsstatsprincipper og god forvaltningspraksis.

Tiltrædelsesprocessen udgør en stærk tilskyndelse til politisk og økonomisk reform. Det er i EU's strategiske interesse at holde gang i denne proces på grundlag af godkendte principper og betingelser.

EU's udvidelsespolitik er en omhyggeligt styret proces, hvor kandidater og mulige kandidater tilnærmer sig EU i takt med gennemførelsen af deres politiske og økonomiske reformer og deres evne til at påtage sig de medlemskabsforpligtelser, der er indeholdt i Københavnskriterierne. På Vestbalkan er det regionale samarbejde fortsat centralt og udgør et afgørende element i stabiliserings- og associeringsprocessen.

Lissabon-traktaten reformerer den udvidede Europæiske Unions institutioner og sætter den i stand til at tilpasse sine politikker til en verden under hurtig forandring. Hvad angår udvidelsen, vil traktaten sikre institutionelle rammer, som bør muliggøre en smidig tilpasning af EU's institutioner, når en ny medlemsstat bliver optaget i EU, og den ændrer den tiltrædelsesprocedure, hvorved Europa-Parlamentet og nationale parlamenter meddeles ansøgninger om medlemskab.

Indførelse af visumfritagelse for Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien, Montenegro og Serbien i begyndelsen af 2010 på Kommissionens forslag vil vise, at reformer medfører håndgribelige fordele for borgerne. Kommissionen vil fremlægge lignende forslag vedrørende Albanien og Bosnien-Hercegovina medio 2010, hvis disse lande opfylder de opstillede betingelser.

Hvad angår Cypren-spørgsmålet, er lederne af det græsk-cypriotiske og tyrkisk-cypriotiske samfund ved at være inde i en afgørende fase af forhandlingerne om en samlet løsning i FN-regi. Kommissionen støtter deres indsats og yder teknisk rådgivning på områder, der falder ind under EU's kompetence.

Denne meddelelse beskriver de fremskridt, der er gjort, og de vigtigste udfordringer for de lande, som indgår i udvidelsesprocessen. Den gør rede for Kommissionens strategi for vejledning og støtte til deres indsats i det kommende år. I et ledsagende dokument redegør Kommissionen ligeledes for, hvordan Kosovo¹ yderligere kan fremme sin integrering i forhold til EU i overensstemmelse med regionens generelle tilnærmelse til EU.

2. DE VIGTIGSTE UDFORDRINGER

Det følgende afsnit behandler de vigtige forhold, som i øjeblikket indvirker på udvidelsesprocessen. EU kan gennem sin udvidelsespolitik bidrage til at tage disse udfordringer op, men hovedansvaret ligger hos de berørte lande.

Økonomisk krise

Den globale recession har i forskelligt omfang haft indvirkning på økonomierne i landene på Vestbalkan og i Tyrkiet. I samarbejde med internationale finansielle institutioner bistår EU udvidelseslandene med at afbøde krisens virkninger og lægge grunden til en sund økonomisk genopretning.

Den økonomiske aktivitet på Vestbalkan og i Tyrkiet er reduceret markant siden anden halvdel af 2008 som følge af begrænset efterspørgsel efter landenes eksport, færre udenlandske investeringer og mindre långivning på tværs af grænserne. Budgetsituationen blev forringet i alle landene. Ledigheden, som allerede var høj i flere lande, begyndte at gå yderligere i vejret. Den økonomiske nedgang på Vestbalkan og i Tyrkiet i 2009 er af samme

¹ I henhold til FN's Sikkerhedsråds resolution 1244/99.

omfang som den gennemsnitlige nedgang i EU, men er mindre udtalt end i de EU-medlemsstater, der er alvorligst ramt af krisen. I alle landene er den makroøkonomiske situation imidlertid vanskelig.

Landene på Vestbalkan har begrænsede muligheder for at føre en effektiv makroøkonomisk politik over for krisen. Der er betydelige begrænsninger med hensyn til pengepolitiske eller finanspolitiske foranstaltninger på grund af tidligere procykliske finanspolitiske tiltag, lån og realkredit, der for en stor dels vedkommende er i udenlandsk valuta, og store eksterne ubalancer. Indsatsen over for krisen har på den baggrund i det store og hele været tilfredsstillende i de fleste af regionens lande, selv om man i nogle tilfælde indledningsvis ikke erkendte udfordringens alvor. Udsigten til en tiltrædelse af EU har bidraget til, at tilliden til økonomierne på Vestbalkan er bevaret og har i den seneste turbulente periode sikret de økonomiske politikker en forankring. Samtidigt var visse af udvidelseslandene i stand til at høste gevinsterne ved strukturreformer, der er gennemført i de seneste år, og det bidrog til at mildne krisen. Forbedret finansiel regulering, f.eks. i Kroatien og Tyrkiet, bidrog til at skabe stabilitet og øget modstandskraft. Serbien og Bosnien-Hercegovina fik IMF-støtte, eftersom den eksterne ubalance i begge lande tiltog, og de offentlige finanser var særligt berørt på grund af de ekspansive politikker, der tidligere var ført.

Krisen udvikler sig fortsat i de lande, der er omfattet af udvidelsen, og den berører navnlig realøkonomien, herunder beskæftigelsen og den sociale situation. Genopretningen vil tage tid, eftersom den økonomiske aktivitet i de vigtigste handelspartnerlande kun forventes at komme langsomt op i fart. Kapitaltilførslerne til stimulering af den indenlandske efterspørgsel forbliver sandsynligvis begrænsede. Der er truffet kortsigtede foranstaltninger til at afbøde krisens sociale konsekvenser for de svageste samfundsgrupper. På mellemlang sigt er det meget vigtigt, at der føres en sund finanspolitik med fokus på effektiv anvendelse af offentlige midler og på investering. Der er behov for beskæftigelsespolitikker og sociale foranstaltninger til nedbringelse af den strukturelle ledighed og til beskyttelse af svage grupper.

Der skal i forbindelse med indsatsen over for krisen tages hensyn til behovet for bæredygtig udvikling og til de problemer, klimaforandringerne rejser, samt gives prioritet til foranstaltninger, der fører frem mod en sikker og bæredygtig økonomi med lavt kulstofforbrug. EU-relaterede reformer bidrager til øget konkurrenceevne og åbenhed og til fastlæggelse af lovgivning, der er fremmende for handel og investering. Det er afgørende, at der gennemføres foranstaltninger til konsolidering af retsstaten, herunder over for korruption, hvis erhvervsklimaet skal forbedres.

Hvad angår EU's støtte, er der programmeret førtiltrædelsesbistand til banksektoren, infrastrukturprojekter, SMV'er og jobskabelse, herunder i landdistrikter. Der er til dette formål afsat 200 mio. EUR i tilskud under instrumentet for førtiltrædelsesstøtte, der vil fungere som løftestang for investeringer på mindst 1 mia. EUR, som medfinansieres via lån fra internationale finansielle institutioner. Kommissionen har foreslået en lempelse af medfinansieringskravet til de lande, der modtager IPA-støtte. Kommissionen ydede direkte budgetstøtte under IPA til Serbien for at afbøde virkningerne af den finansielle og økonomiske krise. Hertil kommer, at Kommissionen anmodede Rådet om at godkende makrofinansiel bistand i form af et lån på 200 mio. EUR til Serbien. Disse muligheder foreligger om nødvendigt også for de andre lande. I begge tilfælde er der knyttet betingelser til den finansielle bistand, herunder en aftale med IMF om sunde makroøkonomiske politikker. Kommissionen arbejder tæt sammen med de internationale finansielle institutioner, som har forpligtet sig til at øge deres udlån til Vestbalkan og Tyrkiet til mere end 5 mia. EUR i 2009

Retsstaten

Landene på Vestbalkan og Tyrkiet står fortsat over for betydelige udfordringer med hensyn til retsstaten, navnlig kampen mod korruption og organiseret kriminalitet. Disse områder er helt afgørende for velfungerende demokratier og økonomier og betinger i vid udstrækning integrationen i forhold til EU. De påvirker også - og nogle gange på en skæv måde - offentlighedens opfattelse af EU-udvidelsen. I udvidelseslandene gøres der en betydelig indsats for at komme disse problemer til livs. Kommissionen vil fortsætte med at udnytte det fulde potentiale i forbindelse med udvidelsesprocessen for at støtte dette arbejde og overvåge resultaterne på nært hold

Korruption er fremherskende på mange områder og påvirker borgernes hverdag og erhvervsvilkårene. Områder, som kræver særlig opmærksomhed, er offentlige indkøb og privatisering, retsvæsenet, finansiering af politiske partier og åbenhed i den offentlige administration og hos regeringsmagten. Det er helt afgørende at råde over et uafhængigt og upartisk retsvæsen og offentlige anklagere, der er specialiseret i bekæmpelse af korruption og dertil knyttede forbrydelser, samt over politistyrker og myndigheder, der både er apolitiske og fagligt kompetente. Der er behov for god lovgivning og effektiv gennemførelse på områder som f.eks. offentlige indkøb, intellektuelle ejendomsrettigheder, finanskontrol, revision og bekæmpelse af svig.

Der er behov for en yderligere indsats over for organiseret kriminalitet, som er et problem i hele regionen. Rets håndhævelsesinstanser vil skulle være mere effektive og samarbejde for at komme de internationale kriminelle organisationer til livs.

I overensstemmelse med den fornyede konsensus om udvidelse og under hensyn til erfaringerne fra den femte udvidelse er retsstaten en hovedprioritet, som de berørte lande skal tage fat på tidligt i tiltrædelsesprocessen. Der er med EU-bistand gjort visse fremskridt med fastlæggelse af effektiv lovgivning og etablering af effektive strukturer til bekæmpelse af korruption og organiseret kriminalitet, men der er behov for omhyggelig gennemførelse og håndhævelse af lovene, hvis der skal kunne opnås håndgribelige resultater. Der er i 2009 afsat IPA-bistand på omkring 80 mio. EUR til styrkelse af retsvæsenet og lov håndhævelse. Kommissionen har gennemført peer-evaluering med medlemsstatseksperters af retsvæsenet, bekæmpelse af korruption og organiseret kriminalitet i kandidatlandene og vil styrke missioner af denne type. Anvendelse af benchmarks i tiltrædelsesforhandlingerne og dialogen om visumliberalisering har været med til at fremme reform.

Kommissionen er blevet ved med at yde støtte til regionalt samarbejde - hvad angår retsvæsen, politi og retsforfølgelse - om bekæmpelsen af organiseret kriminalitet og korruption. Landene på Vestbalkan er nødt til at styrke det retslige samarbejde i regionen, hvis de skal kunne få deres retsvæsener til at fungere effektivt. Det er i den forbindelse særligt vigtigt, at der tages hånd om problemet med krigsforbrydelser og andre alvorlige forbrydelser, der er ustraffede. Landene bør til det formål revidere de eksisterende restriktioner i deres lovgivning om udlevering af egne statsborgere og overførsel af retsforfølgning.

Kommissionen vil fortsat støtte partnerlande i kampen mod korruption og organiseret kriminalitet. Der kan imidlertid kun opnås gode og varige resultater med den nødvendige politiske vilje og et reelt engagement hos myndighederne i de berørte lande. Kommissionen vil omhyggeligt overvåge de resultater, der nås lokalt.

I de fleste af udvidelseslandene giver problemer med ytringsfriheden anledning til bekymring. De vigtigste lovgivningstiltag til beskyttelse af ytringsfriheden og medierne er gennemført, men politisk pres på medierne og et stigende antal trusler og voldelige angreb på journalister samt visse tilbageværende retlige problemer giver generelt anledning til alvorlig bekymring. Disse spørgsmål skal tages op hurtigst muligt.

Bilaterale spørgsmål

Bilaterale spørgsmål, herunder grænseproblemer, berører i stigende grad udvidelsesprocessen. Bilaterale problemer, som det er op til de berørte parter at tage hånd om, bør ikke forsinke tiltrædelsesprocessen.

I rapporteringsperioden bremsede grænseproblemet mellem Slovenien og Kroatien tiltrædelsesforhandlingerne med Kroatien.

I henhold til retningslinjerne for forhandlingerne med Kroatien og Tyrkiet, som alle medlemsstater har lagt sig fast på, skal ansøgerlandene løse eventuelle grænseproblemer i overensstemmelse med FN-pagtens princip for fredelig bilæggelse af tvister, om nødvendigt med bistand fra Den Internationale Domstol. Det er også en del af stabiliserings- og associeringsprocessen at finde gensidigt godkendte løsninger og at indgå aftaler om udestående problemer med nabolande.

Kommissionen forventer, at alle berørte parter gør den nødvendige indsats for at løse udestående bilaterale problemer efter disse retningslinjer. Hvor det er hensigtsmæssigt, er Kommissionen parat til at hjælpe med at finde løsninger på anmodning fra de berørte parter. Den principielle enighed mellem Kroatien og Montenegro om ved Den Internationale Domstols mellemkomst at finde en løsning på grænsedragningen ved Prevlaka er opmuntrende.

Alle parter, der er involveret i sådanne bilaterale tvister, har ansvaret for at finde løsninger som gode naboer og under hensyn til de overordnede EU-interesser. Dette vil styrke effektiviteten af den fornyede konsensus om udvidelse, som bekræfter, at hastigheden af et lands integrering i EU bestemmes af hastigheden af dets reformer.

Regionalt samarbejde

Der er i de seneste år gjort vigtige fremskridt med det regionale samarbejde i det sydøstlige Europa, og regionen har påtaget sig et øget ejerskab til hele processen. Det regionale samarbejde fungerer imidlertid ikke så godt som det burde. Bilaterale tvister og uoverensstemmelser angående Kosovo berører det regionale samarbejde på en uheldig måde. Effektiviteten i forbindelse med de regionale strukturer og initiativer skal også forbedres.

Uoverensstemmelser vedrørende Kosovos deltagelse i regionale møder, initiativer og aftaler er ved at blive en hindring for regionalt samarbejde. Der vil f. eks. være fare for det normale og vigtige arbejde under Den Centraleuropæiske Frihandelsaftale (CEFTA) og i Det Regionale Samarbejdsråd (RCC) eller Den Regionale Offentlige Forvaltningsskole (ReSPA), hvis den nuværende situation ikke ændres. Kommissionen anmoder indtrængende alle de berørte parter om at finde praktiske og pragmatiske løsninger, der kan sikre inddragelse af alle parter i det regionale samarbejde, uden at det berører de forskellige holdninger vedrørende statusspørgsmålet. Fortsættelsen af det regionale samarbejde indgår som en betingelse i stabiliserings- og associeringsprocessen, og resultaterne vurderes i alle udvidelsesprocessens faser.

RCC har fungeret i mere end et år som en regionalt styret efterfølger til stabilitetspagten med Den Sydøsteuropæiske Samarbejdsproces (SEECp) som "politisk paraply". RCC er nu nødt til at styrke sin indsats for at kunne levere konkrete resultater. RCC har en strategisk rolle at spille i forbindelse med udvikling af det regionale samarbejde og identificering og imødekommelse af behov inden for regionale aktiviteter og strukturer. Det har også en rolle at spille i forbindelse med programmeringen af EU-bistand til regionalt samarbejde. Kommissionen støtter RCC's arbejde og finansierer en tredjedel af sekretariatets budget for perioden 2008-2010. Kommissionen har indledt en dialog med RCC's sekretariat om organisationens prioriteter, forbedring af driften og yderligere udvikling. Den ser også nærmere på ordningerne for fremtidig bistand, herunder på, hvordan den bedst kan anvendes til at forbedre RCC's effektivitet.

Regional handel er særligt vigtig for Vestbalkans økonomiske udvikling og for forsoningen. Den kan også bidrage til at afbøde virkningerne af den økonomiske krise. Det regionale frihandelsområde, der er etableret gennem CEFTA, spiller en central rolle. I forbindelse med liberaliseringen af handelen - herunder navnlig med landbrugsvarer - er der under CEFTA med succes afsluttet forhandlinger om vigtige foranstaltninger, som dog endnu ikke er trådt i kraft, og man er i gang med at fjerne de tekniske handelsbarrierer. Bestemmelser om diagonal kumulation mellem EU og visse lande på Vestbalkan er trådt i kraft, hvilket øger den regionale handelsintegration. Der er imidlertid risiko for, at CEFTA sættes i stå på grund af uoverensstemmelser omkring Kosovos status, som allerede er kommet i vejen for vedtagelse af protokollen om liberalisering af handelen med landbrugsvarer. Det protektionistiske pres som følge af den internationale krise er tiltagende, og det fører til vedtagelse af visse foranstaltninger, som er i strid med de aftalemæssige forpligtelser. Den tendens bør modarbejdes og aftalestridige foranstaltninger ophæves.

Der er gjort fremskridt med det regionale samarbejde inden for energi og transport. Energifællesskabet fremmer reform i energisektoren, forbedrer forsyningssikkerheden i regionen og medvirker samtidigt til at integrere regionen i Fællesskabets energimarked. Forhandlingerne om etablering af et transportfællesskab mellem EU og Vestbalkan fortsætter og forventes afsluttet ved årets udgang. Aftalen om Det Fælles Europæiske Luftfartsområde (ECAA) bidrager til vækst i lufttrafikken mellem EU og landene på Vestbalkan og integrerer dem gradvist i EU's interne lufttransportmarked. Det regionale samarbejde inden for miljø og retlige og indre anliggender er ved at blive udbygget.

Den Regionale Offentlige Forvaltningsskole (ReSPA) har øget sine uddannelsesaktiviteter. Det er vigtigt at fortsætte ratificeringen af den internationale aftale, der fastsætter dens status som juridisk person, således at skolen bliver fuldt ud operationel.

Kommissionen støtter inden for rammerne af Ljubljana-processen genskabelsen af kulturarven som et vigtigt led i forsoningen, der også bidrager til udvikling af den lokale økonomi. På den kommende ministerkonference i Ljubljana i november 2009 vil Kommissionen yderligere fremme genskabelsen af kulturarven.

Kommissionen vil forberede en EU-strategi for Donau-regionen inden udgangen af 2010 på grundlag af Det Europæiske Råds konklusioner fra juni 2009. Udvidelseslandene og de berørte organisationer vil i vid udstrækning blive involveret i dette initiativ. Hvad angår regionen omkring Sortehavet, er Tyrkiet interesseret i samarbejde i regionen, og landet indgår i "sortehavssynergien". Kommissionen støtter Tyrkiets deltagelse i samarbejdsprogrammet for sortehavsregionen under det europæiske naboskabs- og partnerskabsinstrument.

Kommissionen vil fortsætte med at yde støtte til regionale samarbejdsaktiviteter og -strukturer på Vestbalkan, herunder gennem øget inddragelse af regionen i planlægning og programmering af flerlandeprogrammet under førtiltrædelsesinstrumentet.

3. FØRTILTRÆDELSESINSTRUMENTER: DE VIGTIGSTE PRIORITETER

Visumfri rejse

Processen med visumliberalisering for landene på Vestbalkan, som er i overensstemmelse med tilsagnet i Thessaloniki-dagsordenen, er nået ind i den afgørende fase. Der er siden januar 2008 indgået aftaler om visumlempelser med alle de pågældende lande sideløbende med aftalerne om tilbagetagelse. De køreplaner, der blev vedtaget i 2008 for de enkelte lande inden for rammerne af dialogen om visumliberalisering, har givet gode resultater og fremskyndet reformer på de relevante områder, navnlig med hensyn til dokumentsikkerhed, grænse- og migrationsforvaltning og bekæmpelse af korrupsion og organiseret kriminalitet.

Under hensyn til de fremskridt, som de enkelte lande har gjort med opfyldelsen af de betingelser, der er knyttet til visumliberaliseringen, foreslog Kommissionen i juli 2009, at der indføres visumfrihed for Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien, Montenegro og Serbien. Indførelse af visumfrihed fra begyndelsen af 2010 vil være et vigtigt bidrag til etablering af mellemfolkelige kontakter og vise borgerne i de berørte lande, at de reformer, der er knyttet sammen med integration i EU, giver håndgribelige fordele. Kommissionen vil fremlægge forslag vedrørende Albanien og Bosnien-Hercegovina i midten af 2010, hvis disse lande opfylder de fastsatte betingelser. I undersøgelsen vedrørende Kosovo, der skal vedtages sammen med denne meddelelse, foreslås det, at visumlempelsen fortsat bør fremmes, og der skal indledes en proces for Kosovo med sigte på en eventuel visumliberalisering, når de nødvendige reformer sættes i gang, og betingelserne er opfyldt.

Sikring af kvaliteten af førtiltrædelsesforberedelserne

Der er som led i den fornyede konsensus om udvidelsen gjort en fortsat indsats for at forbedre kvaliteten af denne proces. De skrappe benchmarks, der er fastsat som betingelser for at indlede og afslutte forhandlinger, har vist sig at være et virkningsfuldt redskab til at sikre opfyldelse af de gældende aftaleforpligtelser og til at styre vanskelige økonomiske, lovgivningsmæssige og administrative reformer i de lande, der er omfattet af forhandlingerne, og derved bidrage til tidlig tiltrædelsesforberedelse. Der er ved at blive gennemført en undersøgelse af de finansielle konsekvenser af Kroatiens EU-tiltrædelse. Fremtidige udtalelser om medlemskabsansøgninger vil omfatte skøn over, hvilke konsekvenser et ansøgerlands tiltrædelse vil få for vigtige EU-politikker. Der føres en intensiv politisk dialog med landene for at overvåge processen, og partnerskabsaftalerne er de vigtigste referencedokumenter. Den økonomiske dialog blev yderligere styrket på baggrund af krisen.

De lande, der er omfattet af udvidelsen, skal sikre sig, at ny lovgivning forberedes omhyggeligt efter nødvendig høring af de berørte parter, og at den gennemføres korrekt. Der er behov for en uafhængig, meritokratisk, gennemsigtig og ansvarlig offentlig forvaltning for at lette den effektive gennemførelse af EU's regelværk.

Tilnærmelse mellem borgere og myndigheder på den ene side og EU på den anden

Øget deltagelse fra civilsamfundsorganisationer styrker demokratiet og medvirker til forsoning. Deres inddragelse i de reformer, som er iværksat i udvidelseslandene, bidrager til

at styrke tiltrædelsesprocessen og understøtter borgernes støtte til tiltrædelsen. Via gennemførelsen af IPA-civilsamfundsfaciliteten finansierede Kommissionen etablering af kontorer for teknisk støtte i hvert modtagerland, et voksende antal kortvarige besøg i EU-institutioner og mere end 800 personers deltagelse i workshops på Vestbalkan og i Tyrkiet. Kommissionen vil fortsætte med at støtte civilsamfundspartnerskaber, der prioriterer områder som kultur, minoriteter og erhvervsorganisationer.

Deltagelse i EU-programmer og -agenturer har vist sig at bidrage positivt til at bringe institutioner og borgere i partnerlandene tættere på EU. Kommissionen har øget sin støtte til EU-agenturerne med henblik på at forberede udvidelseslandene til deres deltagelse. Efter at EU's medfinansieringsmulighed blev øget, begyndte potentielle kandidatlande at deltage i nye programmer. Kommissionen vil fortsætte med at støtte partnerlandene med opbygning af den nødvendige kapacitet og de nødvendige ressourcer med henblik på vellykket deltagelse i fællesskabsprogrammer og -organer.

I overensstemmelse med prioriteringen af grundlæggende forvaltningsspørgsmål vil Kommissionen fortsætte med at vurdere, om landene har professionelle og velfungerende offentlige administrationer. Den vil tilskynde yderligere til udveksling af god praksis og viden mellem landene om reform af den offentlige forvaltning. Den vil til det formål gøre brug af alle tilgængelige instrumenter, herunder Twinning-netværket, TAIEX og SIGMA² og fremme kontakter til andre internationale organisationer og nationale, regionale og europæiske uddannelsesinstitutioner inden for offentlig forvaltning.

Finansiel støtte til de lande, der er omfattet af udvidelsen

I 2009 blev der fortsat ydet bistand til Vestbalkan og Tyrkiet ved hjælp af instrumentet for førtiltrædelsesbistand. I 2009 vil der blive afsat 1,5 mia. EUR. Der er særlig fokus på statsopbygning, god regeringsførelse, retsstaten og udvikling af civilsamfundet. Man er med IPA blevet ved med at støtte grænseoverskridende samarbejde og bæredygtig udvikling i grænseområder og bidrage til forsoning og gode naboskabsforbindelser samt til forberedelse af EU-tiltrædelse. Kommissionen vil fortsætte med at sætte fokus på sin bistand til støtte for førtiltrædelsesforberedelser baseret på partnerskabsprioriteter.

Kandidatlandene har gjort fremskridt med decentraliseret forvaltning af midler. Decentraliseringsprocessen er godt i gang for Kroatiens og Tyrkiets vedkommende, men begge lande er nødt til at målrette deres indsats for at opfylde alle de betingelser, der er knyttet til den. I Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien er der gennemført decentralisering af IPA-regionaludviklingen og menneskelige ressourcer, men der er behov for en større indsats, inden der kan gennemføres yderligere decentralisering. Kommissionen fortsætter med at yde den nødvendige støtte til kandidatlandene for at bistå dem med at opfylde kravene til decentraliseret forvaltning af EU-midler til regional udvikling og udvikling af menneskelige ressourcer og landdistrikter.

² Mellemsigtet bistand vedrørende EU's regelværk ydes under Twinning-projekter, hvormed der etableres rammer for samarbejde mellem administrationer i de støttemodtagende lande og deres partnere i medlemsstaterne. TAIEX (Technical Assistance og Information Exchange) yder bistand på anmodning, og dette organs aktiviteter gennemføres af medlemsstaternes myndigheder. SIGMA (Support for Improvement of Governance and Management), som er et OECD-program, der støttes af Kommissionen i forbindelse med udvidelsen, yder kortvarig bistand vedrørende horisontal regeringsførelse og reform af offentlig administration.

I andre udvidelseslande er Kommissionens delegationer, som nu alle er fuldt operationelle efter lukningen af Det Europæiske Agentur for Genopbygning, ansvarlige for gennemførelse af EU-bistanden og samarbejder med støttemodtagerne for at sikre, at EU-bistanden anvendes effektivt. Decentraliseret bistand forbliver et mål på mellemlang sigt, navnlig i forbindelse med forberedelsen af den fremtidige forvaltning af de samhørighedspolitiske instrumenter.

Kommissionen støtter modtagerlandenes udvikling af sektorstrategier, der skal fremme en mere strategisk, programbaseret tilgang til leveringen af bistanden og øge bistandens effekt.

Som fastsat i IPA-forordningen har Kommissionen styrket processen med donorkoordinering ved inddragelse af EU-medlemsstater, internationale finansielle institutioner og andre donorer. Dette indebærer opstilling og koordinering af prioriteter og jævnlig overvågning af gennemførelse på stedet.

Kommissionen, IFI-partnerne og medlemsstaterne er ved at afslutte fastlæggelsen af betingelser for etablering af en investeringsramme for Vestbalkan. Dette er et vigtigt skridt, som vil lette støtten til investering i infrastruktur, SMV'er og energieffektivitet. Formålet er at samle ressourcer fra Kommissionen, de internationale partnerfinansieringsinstitutioner, medlemsstaterne og andre donorer og at knytte disse midler sammen med lån fra internationale finansielle institutioner med henblik på finansiering af prioriterede projekter i de udvalgte sektorer. Kommissionen har til dette formål afsat mere end 100 mio. EUR til støtte, hvilket gør den til den største bidragsyder. Det forventes, at der med investeringsrammen for Vestbalkan i de kommende år vil kunne ydes lån, der samlet beløber sig til mere end 1 mia. EUR.

Samarbejde om klimaforandringer

EU vil styrke sin løbende dialog om klimaforandringer med kandidatlandene og de potentielle kandidatlande, herunder navnlig via det regionale miljønetværk for tiltrædelse (RENA). Kommissionen forventer, at alle udvidelseslandene støtter EU's mål, som er at nå frem til en ambitiøs og bred aftale på klimakonferencen i København i udgangen af 2009. Kommissionen har over de seneste år ydet 120 mio. EUR i tilskud til IFI-faciliteter, som vil skabe investeringer på ca. 600 mio. EUR i energieffektivitetsprojekter og dermed bistå Vestbalkan og Tyrkiet med at reducere drivhusgasemissionerne. Kommissionen vil fortsætte med at støtte initiativer vedrørende klimaforandringer i udvidelseslandene.

Kommunikation vedrørende udvidelsen

Bedre kommunikation med offentligheden er et nøgleprincip i den fornyede konsensus om udvidelse. Hvis EU's udvidelsesproces skal blive en succes, er det afgørende at være lydhør over for borgerne og tage hensyn til deres bekymringer og besvare deres spørgsmål. Den offentlige mening i EU om kommende udvidelser påvirkes af det indtryk, de foregående udvidelser, har efterladt. Kommissionen har fremlagt en analyse af de økonomiske resultater og udfordringer i forbindelse med den femte EU-udvidelse i anledning af femåret for denne, og det blev heri vurderet, at udvidelsen har bidraget til vækst og gjort EU til en stærkere spiller i verdensøkonomien. Kommissionen fremmer en saglig offentlig debat om dens konsekvenser og har organiseret en række arrangementer til markering af den femte udvidelse, som var sammenfaldende med tyveåret for jerntæppets fald. Den har oprettet en særlig webside og medvirket til at udarbejde audiovisuelt materiale.

Det er et vigtigt mål at opnå borgernes støtte til EU's udvidelsespolitik, og Kommissionen vil fortsat føre en aktiv kommunikationspolitik med det mål for øje. Den vil herunder støtte og

supplere den indsats, der gøres af medlemsstaterne, som har et stort ansvar på dette område, og af partnerlandene, og den vil målrette sin kommunikation mod opinionsdannere, navnlig civilsamfundsorganisationer og journalister, og mod de unge. Der vil blive gjort en særlig indsats for at fremme kendskabet i EU til kultur og levevis i de lande, der er omfattet af udvidelsen.

4. FREMSKRIDT I UDVIDESESLELANDENE OG DAGSORDEN FOR 2009-2010

4.1. Kandidatlandenes og de potentielle kandidatlandes vej frem mod EU

Landene på Vestbalkan er rykket tættere på et EU-medlemskab i det forgangne år, og regionen har samtidigt gjort fremskridt – omend ujævne fremskridt – med reformer og med opfyldelsen af de opstillede kriterier og betingelser. Der er gjort betydelige fremskridt hen imod visumliberalisering, og Kommissionen foreslog således i juli 2009, at visumpligten hæves for Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien, Montenegro og Serbien. Netværket af stabiliserings- og associeringsaftaler er udbygget yderligere. Der er modtaget to ansøgninger om medlemskab fra regionen.

For alle de pågældende lande på Vestbalkan gælder det, at yderligere fremskridt kan resultere i, at landene indrømmes kandidatstatus, når de har vist, at de er klar til det. Med henblik på fremtidigt EU-medlemskab er det for alle landene afgørende, at der opnås tilfredsstillende resultater med opfyldelsen af forpligtelser i henhold til stabiliserings- og associeringsaftalen, herunder de handelsrelaterede bestemmelser.

I det følgende afsnit sammenfattes de fremskridt, som er gjort, og der redegøres for dagsordenen for 2009-2010 for **udvidelseslandene**.

Kroatien

Kroatien er fortsat med at gøre fremskridt med vigtige politiske reformer. Kroatien opfylder fortsat de politiske kriterier og har gjort fremskridt på de fleste områder og har herunder øget sin indsats, hvad angår retsstaten. Der er i store træk taget fat på tiltrædelsespartnerskabets prioriteter.

I sin meddelelse om udvidelsesstrategien og de vigtigste udfordringer i perioden 2008-2009³ fremlagde Kommissionen en vejledende køreplan frem mod den endelige fase af tiltrædelsesforhandlingerne. Køreplanen har styrket Kroatiens indsats for at opfylde kriterierne for at indlede og afslutte kapitler efter den vejledende tidsplan i køreplanen. Forsinkelser i Kroatien på visse områder har medført, at gennemførelsen af visse kapitler ikke er skredet frem i overensstemmelse med køreplanen. Forberedelserne er imidlertid generelt skredet frem i betydeligt omfang, således at de tekniske forhandlinger nu nærmer sig den afsluttende fase.

Kroatien blev ramt hårdt af den økonomiske krise, men dens konsekvenser er afbødet af en modstandsdygtig banksektor og store valutareservebeholdninger. For at styrke landets konkurrenceevne er det vigtigt, at der gennemføres strukturreformer og vedtages en troværdig mellemsigtet skattepolitik.

³ KOM(2008) 674.

Grænseproblemet mellem Slovenien og Kroatien forsinkede tiltrædelsesforhandlingerne, således at et betydeligt antal kapitler ikke kunne indledes eller afsluttes før oktober 2009, selv om de i teknisk forstand var afsluttet tidligere. Kommissionen har bidraget til at finde en løsning på denne tvist, som bør forblive et bilateralt anliggende. Med støtte fra formandskabstrioen gjorde Kommissionen over en periode på seks måneder en stor indsats, som banede vejen for, at de to parter kunne nå frem til en politisk aftale i september 2009. Kommissionen ser med tilfredshed på de seneste fremskridt, der førte til åbning eller foreløbig afslutning af et betydeligt antal forhandlingskapitler på tiltrædelseskonferencen i oktober. Bilaterale spørgsmål bør ikke stå i vejen for tiltrædelsesforhandlingerne.

Kroatien vil skulle øge reformindsatsen, hvad angår retsvæsenet og grundlæggende rettigheder, navnlig med hensyn til retsvæsenets uafhængighed og effektivitet, bekæmpelsen af korruption og organiseret kriminalitet, mindretalsrettigheder, herunder flygtninges tilbagevenden og krigsforbryderdomstole. Reform af den offentlige administration kræver særlig opmærksomhed. Kroatien er også nødt til at sikre, at den kroatiske regering tager alle nødvendige skridt til løsning af problemet med adgangen til vigtige dokumenter for Den Internationale Krigsforbryderdomstol vedrørende Det Tidligere Jugoslavien (ICTY). Kommissionen er ved at forberede en finansiel pakke vedrørende Kroatiens tiltrædelse. Kroatien skal øge sin indsats for at fastlægge de nødvendige instrumenter til at forvalte og føre kontrol med Fællesskabets finansielle instrumenter. Kommissionen anbefaler, at Rådet nedsætter en teknisk ad hoc-arbejdsgruppe med henblik på udarbejdelse af tiltrædelsestraktaten på grundlag af tekster fremlagt af Kommissionen. Hvis Kroatien opfylder alle kriterier til tiden, kan tiltrædelsesforhandlingerne, herunder om eventuelle overgangsforanstaltninger, afsluttes næste år.

Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien

Siden vedtagelsen af Kommissionens udtalelse⁴ og opnåelsen af kandidatstatus i 2005 har Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien konsolideret sit demokrati og sikret stabilitet i de institutioner, der sikrer retsstaten og respekt for de grundlæggende rettigheder. Denne indsats skal fortsættes.

Landet har i betydeligt omfang taget fat på de nøgleprioriteter, der er opstillet for tiltrædelsepartnerskabet⁵. Gennemførelsen af præsidentvalg og lokalvalg i marts og april

⁴ I sin udtalelse (KOM(2005) 562) om landets ansøgning om medlemskab, der blev vedtaget i november 2005, konkluderede Kommissionen følgende: "*Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien er et fungerende demokrati med stabile institutioner, som generelt garanterer retsstaten og respekterer de grundlæggende rettigheder. Landet undertegnede en stabiliserings- og associeringsaftale i 2001 og har siden da generelt opfyldt de deri fastsatte forpligtelser på en tilfredsstillende måde. Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien har med succes gennemført lovgivningsprogrammet under Ohridrammeaftalen, som medvirkede til større politiske og sikkerhedsmæssige forbedringer i landet. Det er nu nødvendigt, at lovgivningen håndhæves fuldt ud. Landet ønsker fortsat at deltage i det regionale samarbejde. Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien er nødt til at gøre en yderligere indsats, navnlig med hensyn til valgprocessen, reform af politiet, reform af retsvæsenet og bekæmpelse af korruption. Kommissionen vurderer, at landet efter de generelle reformfremskridt, der er gjort, er godt på vej til at opfylde de politiske kriterier, der blev fastlagt på Det Europæiske Råds møde i København i 1993, og som er blevet fastlagt i forbindelse med stabiliserings- og associeringsprocessen.*"

⁵ Nøgleprioriteterne for tiltrædelsepartnerskabet med Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien (de såkaldte benchmarks) er følgende:

- Det skal sikres, at alle de forpligtelser, som landet har påtaget sig i stabiliserings- og associeringsaftalen, gennemføres korrekt
- Der skal arbejdes for en konstruktiv og bred dialog, navnlig på områder, som kræver konsensus

2009 var i overensstemmelse med de fleste internationale normer. Parlamentet fungerer bedre, navnlig fordi der er indført parlamentariske procedureregler og vedtaget en ny lov om parlamentet. Loven om politiet er gennemført, navnlig ved udpegelse af regionale og lokale politikommissærer, og politireformen er ført videre gennem vedtagelse af loven om indre anliggender. Lovgivningsdelen af reformstrategien for retsvæsenet er gennemført, de nye retter og organer under retsvæsenet er operationelle, og den generelle effektivitet er forbedret. Der er gjort gode fremskridt med bekæmpelsen af korruption gennem retsforfølgelse i sager på højt niveau, med styrkelse af lovgivningsrammerne, navnlig gennem vedtagelse af den ændrede lov om finansiering af politiske partier og styrkelse af de institutioner, der bekæmper korruption. Loven om den offentlige forvaltning er ændret for at styrke beføjelserne for kontoret for offentlig ansatte, og det udgør et yderligere skridt i retning af et meritokratisk karrieresystem. På beskæftigelsesområdet har man styrket aktive arbejdsmarkedsforanstaltninger, og erhvervsvilkårene er forbedret, herunder ved styrkelse af reguleringssorganerne.

Landet opfylder de forpligtelser, der er fastsat i stabiliserings- og associeringsaftalen. På det grundlag fremsatte Kommissionen i oktober et forslag om overgangen til den anden fase af associeringen i henhold til artikel 5 i denne aftale.

Landet mærkede den økonomiske krise, men opbremsningen i væksten blev afbødet af en stabil banksektor og et vedholdende privatforbrug. Hvis der føres en sund finanspolitik og træffes foranstaltninger over for den strukturelle arbejdsløshed, vil det forbedre økonomiens konkurrenceevne.

Navneproblemet i forhold til Grækenland er stadig uløst. Landet deltager i drøftelser i FN-regi om en løsning af spørgsmålet. Initiativer og udtalelser, som kan forringe de gode naboskabsforbindelser, bør undgås. Det er vigtigt, at der opretholdes gode naboskabsforbindelser og sættes ind på i FN-regi at finde en forhandlingsløsning på navnespørgsmålet, der kan godkendes af begge parter.

Montenegro

De politiske reformer er fortsat i Montenegro, og parlamentsvalgene i marts 2009 opfyldte næsten alle internationale normer, men der er stadig mangler, som skal afhjælpes. Der er gjort visse fremskridt med hensyn til reformen af retsvæsenet. Gennemførelsen af interimsaftalen forløber i det store og hele problemfrit.

mellem alle politiske partier, og inden for rammerne af de demokratiske institutioner

- Der skal sikres en effektiv gennemførelse af politiloven
- Der skal fremvises klare resultater med hensyn til gennemførelse af retsreformer, og retsvæsenets uafhængighed og generelle kapacitet skal styrkes. Reformen af anklagemyndigheden skal gennemføres, og de sidste udnævnelser til domstolsrådet skal foretages
- Der skal kunne fremvises klare resultater med hensyn til gennemførelsen af korruptionslovgivningen
- Det skal sikres, at ansættelse og forfremmelse af tjenestemænd foregår uden politisk indblanding, der skal indføres et meritbaseret karrieresystem, og loven om tjenestemænd skal gennemføres fuldt ud
- Jobskabelsen skal lettes, og der skal især tages fat på ungdoms- og langtidsarbejdsløsheden
- Der skal skabes et gunstigere erhvervs-klima ved at forbedre overholdelsen af de retsstatslige principper, styrke de regulerende og tilsynsførende organers uafhængighed, skære ned på sagsbehandlingstiderne og fortsætte registreringen af ejendomsrettigheder.

Montenegro har været berørt af den økonomiske krise, men dens konsekvenser er blevet dæmpet af en god turistsæson og kriseforanstaltninger. Det er vigtigt, at de strukturelle reformer videreføres, hvis konkurrenceevnen skal kunne forbedres yderligere.

Montenegro ansøgte om EU-medlemskab i december 2008, og i april 2009 opfordrede Rådet Kommissionen til at afgive udtalelse. Arbejdet med forberedelsen af udtalelsen pågår. Montenegro vil skulle fremvise konkrete resultater med konsolidering af retsstaten, navnlig med hensyn til reform af retsvæsenet og bekæmpelse af korruption. Den administrative kapacitet og håndhævelseskapaciteten skal styrkes yderligere.

Albanien

Albanien har gjort fremskridt med vigtige politiske reformer. Parlamentsvalgene i juni 2009 levede op til de fleste internationale krav, men der skal gøres en yderligere indsats for at afhjælpe konstaterede mangler. Gennemførelsen af stabiliserings- og associeringsaftalen, som trådte i kraft i år, skrider i det store og hele frem uden problemer.

Albanien har indtil videre kun været berørt af krisen i begrænset omfang. Det er afgørende for landet, at det går videre med strukturelle reformer og forbedrer infrastrukturen.

Albanien ansøgte om EU-medlemskab i april 2009. Rådet erklærede i juli 2009, at det ville vende tilbage til Albaniens ansøgning om medlemskab, når den albanske valgprocedure var overstået. Kommissionen er parat til at påbegynde udarbejdelsen af sin udtalelse, når den opfordres hertil af Rådet. Albanien er nødt til at gøre fremskridt, navnlig med hensyn til retsstaten og især bekæmpelsen af korruption, samt få de statslige institutioner til at fungere korrekt, og her især sikre et uafhængigt retsvæsen. Den administrative kapacitet og håndhævelseskapaciteten skal styrkes yderligere.

Bosnien-Hercegovina

I Bosnien-Hercegovina har gennemførelsen af interimsaftalen i det store og hele været tilfredsstillende. Landets fremskridt med gennemførelsen af centrale reformer har imidlertid været meget begrænset. Det politiske klima i landet er forværret, der er fortsat problemer med at få institutionerne til at fungere korrekt, og den provokerende retorik er fortsat. Kravet fra Den Høje Repræsentants kontor om en smidig overgang til øget EU-tilstedeværelse i landet er endnu ikke opfyldt. I den forbindelse har EU aftalt foranstaltninger til styrkelse af kontoret og mandatet for den særlige EU-repræsentant (EUSR) og overvejer en ordning med samling af beføjelserne for EUSR og chefen for Kommissionens delegation, i overensstemmelse med traktaterne og under hensyn til den institutionelle balance.

Bosnien-Hercegovina er nødt til hurtigt at sætte fart i vigtige reformer. Hvis der skal gøres fremskridt, er det nødvendigt, at landets ledere har fælles visioner om landets overordnede kurs, og at der er politisk vilje til at opfylde de europæiske integrationskrav. Bosnien-Hercegovina er også nødt til at opfylde de krav, der er opstillet for lukningen af Den Høje Repræsentants kontor. Den Europæiske Union kan kun tage stilling til en ansøgning om EU-medlemskab fra Bosnien-Hercegovina, når Den Høje Repræsentants Kontor er lukket.

Bosnien-Hercegovina vil skulle reformere sine forfatningsmæssige rammer med henblik på at få sine institutioner til at fungere effektivt, inden Kommissionen kan indrømme landet kandidatstatus. Landet vil bl.a. skulle være i stand til at vedtage, gennemføre og håndhæve EU's lovgivning og regler. Kommissionen opfordrer Bosnien-Hercegovina til ikke at opsætte de nødvendige forfatningsmæssige yderligere. Kommissionen er rede til at støtte Bosnien-

Hercegovinas indsats for at revidere sin forfatning og gennemføre andre centrale reformer, som kan føre landet videre i sin tiltrædelsesproces.

Bosnien-Hercegovina blev ramt hårdt af den økonomiske krise og har anmodet Den Internationale Valutafond om finansiel bistand. Landet er nødt til at genoptage strukturelle økonomiske reformer og sikre sunde offentlige finanser.

Serbien

Serbien har vist sin vilje til at bringe landet tættere på EU gennem de resultater, det har opnået med gennemførelsen af interimsaftalen med EU, og ved at iværksætte vigtige politiske reformer, som er i overensstemmelse med EU's normer. Serbien har også gjort fremskridt med gennemførelsen af et ambitiøst program for europæiske integration. Serbien har den administrative kapacitet til at gøre betydelige fremskridt hen imod EU-medlemskab. Den skal anvendes, for at man kan komme videre med reformdagsordenen og opnå mærkbare resultater på prioriterede områder som f.eks. styrkelsen af retsstaten.

Serbien blev ramt hårdt af den økonomiske krise og har anmodet Den Internationale Valutafond og EU om finansiel bistand. Landet er nødt til at fremskynde de økonomiske reformer og sikre de offentlige finansers bæredygtighed.

Samarbejdet med ICTY er forbedret yderligere, men Ratko Mladić og Goran Hadžić, som der er rejst tiltale mod, er stadig på fri fod. I lyset af det fortsatte samarbejde med ICTY og Serbiens fornyede tilsagn vedrørende den europæiske integrationsproces vurderer Kommissionen, at interimsaftalen nu bør gennemføres af EU. Serbien er nødt til at vise en mere konstruktiv holdning over for Kosovos deltagelse i handel og samarbejde i regionen. Samarbejdet med EULEX-retsstatsmissionen er gået i gang, men denne indsats skal styrkes yderligere, navnlig hvad angår EULEX-aktiviteterne i den nordlige del af Kosovo.

Kosovo

I Kosovo er stabiliteten opretholdt, men den er skrøbelig. Efter omstruktureringen af den internationale tilstedeværelse er EU's EULEX-retsstatsmission iværksat over hele Kosovo og er fuldt ud operationel. Myndighederne har lettet iværksættelsen af EULEX-missionen i Kosovo. Nylige hændelser, som har medført beskadigelse af EULEX-ejendom, giver anledning til bekymring. Kosovo er nødt til at sikre fortsat støtte til EULEX's aktiviteter. Kosovo er blevet medlem af IMF og Verdensbanken. Kosovo har vedtaget nogen central lovgivning. Der er imidlertid stadig store udfordringer, herunder med hensyn til retsstaten, kampen mod korruption og organiseret kriminalitet, styrkelse af den administrative kapacitet, beskyttelse af serberne og andre mindretalsgrupper samt fremme af dialog og forsoning mellem de forskellige etniske grupper. EU opfordrer Kosovo-serberne til at deltage i arbejdet i Kosovos institutioner og i kommunalvalgene i november. Kosovo er nødt til at have en konstruktiv tilgang til det regionale samarbejde, herunder også vedrørende landets deltagelse i den regionale handel.

Efter donorkonferencen i 2008 er den finansielle bistand til Kosovo øget betydeligt. Via IPA er der øremærket næsten 500 mio. EUR til Kosovo for årene 2007-2011. Kosovo har været berørt af den økonomiske krise i mere begrænset omfang. Det er vigtigt, at Kosovos myndigheder opfylder sine forpligtelser med hensyn til budgetdisciplin, forvaltning af offentlige udgifter og reformer af den økonomiske og sociale politik.

EU støtter Kosovos økonomiske og politiske udvikling inden for klart definerede rammer for en tilnærmelse til EU, som er i overensstemmelse med hele regionens rolle i den europæiske integrationsproces. Det er meget vigtigt at forbedre levevilkårene af hensyn til velfærd for Kosovos befolkning og stabiliteten i hele regionen. På den baggrund og i overensstemmelse med udvidelsesstrategien for 2008 og Rådets konklusioner fra december 2008 har Kommissionen sideløbende med det nærværende strategidokument godkendt en meddelelse med titlen "Kosovo⁶ - realisering af det europæiske perspektiv". I dette dokument beskrives de fællesskabsinstrumenter, som EU kan anvende til at fremme Kosovos politiske og samfundsøkonomiske udvikling. Der foreslås heri navnlig en struktureret tilgang, der skal bringe Kosovos borgere tættere på EU, herunder gennem en visumdialog med henblik på eventuel visumfritagelse. Kommissionen foreslår desuden at udvide omfanget af autonome handelsforanstaltninger og vil - når Kosovo lever op til de relevante krav - foreslå forhandlingsdirektiver med henblik på rettidig indgåelse af en handelsaftale.

Tyrkiet

Tyrkiet har til stadighed udtrykt ønske om at tage del i EU-tiltrædelsesprocessen. Der er afholdt frie og retfærdige lokalvalg. Der er taget positive skridt, hvad angår retsvæsenet - med vedtagelsen af en reformstrategi og en handlingsplan - og forbindelserne mellem civilsamfundet og militæret og kulturelle rettigheder. Parlamentet har bl.a. ændret lovgivningen, således at civile domstole i fredstid kan behandle sager vedrørende militærpersoner. Regeringen har indledt en bred offentlig debat om det kurdiske spørgsmål, og det statslige fjernsyn har oprettet en kanal, som udelukkende sender programmer på kurdisk.

Hvad angår tiltrædelsesforhandlingerne, er der indledt forhandlinger om nye kapitler. Tyrkiet har vedtaget et nationalt program for vedtagelse af EU's regelværk. Udnævnelsen af en chefforhandler på fuld tid burde bidrage til at effektivisere regeringens indsats i forbindelse med EU-relaterede reformer. Dette er specielt vigtigt, da tiltrædelsesforhandlingerne når en mere krævende fase, hvor det kræves, at Tyrkiet øger sin indsats for at nå de opstillede mål, således at der kan gøres yderligere fremskridt med åbningen af nye forhandlingskapitler.

Tyrkiet har været hårdt ramt af den økonomiske krise, men dens konsekvenser er blevet dæmpet af en modstandsdygtig banksektor og kriseforanstaltninger. For yderligere at styrke landets konkurrenceevne er det nødvendigt, at strukturreformerne fortsættes, og at der føres en forsigtig finanspolitik.

Efterforskningen vedrørende det angiveligt kriminelle netværk Ergenekon har ført til alvorlige strafferetlige sigtelser, herunder omfattende militærofficerer og nationalistiske kredse. Denne sag giver Tyrkiet mulighed for at styrke tilliden til, at landet har velfungerende demokratiske institutioner, og at det er en retsstat. Det er vigtigt, at sagsbehandlingen i denne forbindelse er i fuld overensstemmelse med gældende ret, navnlig hvad angår de tiltaltes rettigheder.

Der er nu behov for, at reformtempoet sættes markant i vejret. Der er stadig grund til bekymring på en række områder - herunder med hensyn til ytringsfrihed, pressefrihed, religionsfrihed, fagforeningsrettigheder, civil kontrol med militæret og kvinders rettigheder og ligestilling mellem kønnene. Der skal gøres meget mere for at forhindre straffrihed for personer, der deltager i tortur og anden mishandling. Regeringsinitiativet vedrørende det kurdiske spørgsmål bør føre til konkrete foranstaltninger, der uden skelen til deres oprindelse

⁶ I henhold FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1244/99.

sikrer tyrkiske borgere rettigheder og friheder i fuldt omfang, og som forbedrer situationen i den sydøstlige del af landet mærkbart. Bedre dialog mellem de politiske partier vil være til gavn for reformprocessen, herunder i forbindelse med arbejdet med en forfatningsreform.

Tyrkiet har udtrykt støtte til de igangværende forhandlinger i FN-regi mellem lederne for det græsk-cypriotiske og det tyrkisk-cypriotiske samfund om en bred løsning af Cypern-problemet. Normaliseringen af de bilaterale forbindelser med Republikken Cypern står imidlertid stadig i stampe. Tyrkiet har ikke gennemført alle bestemmelser i tillægsprotokollen til associeringsaftalen og har ikke fjernet alle hindringer for de frie varebevægelser, herunder hindringer for direkte transportforbindelser med Cypern. Tiden er inde til, at Tyrkiet opfylder sin forpligtelse til at sikre ikke-diskriminatorisk gennemførelse af tillægsprotokollen og gør fremskridt hen imod normalisering af de bilaterale forbindelser med Republikken Cypern. EU vil fortsat følge op på og revidere de fremskridt, der gøres i de spørgsmål, som er omfattet af erklæringen af 21. september 2005 i overensstemmelse med Rådets konklusioner af 11. december 2006.

Grækenland har fremsat et betragteligt antal formelle klager angående Tyrkiets fortsatte krænkelse af græsk luftrum, herunder flyvninger ind over græske øer.

Gode naboskabsforbindelser er afgørende.

Tyrkiet spiller en vigtig rolle for den regionale sikkerhed og fremme af dialogen mellem civilisationer. Tyrkiet har taget initiativer til at bidrage til stabilisering i det sydlige Kaukasus, Mellemøsten og andre regioner. Landet deltager i en række fredsbevarende missioner, der gennemføres af EU. Der er gjort en betydelig diplomatisk indsats for at normalisere forbindelserne til Armenien, og det resulterede i den historiske underskrivelse af protokoller om normalisering af forbindelserne i oktober 2009. Det er vigtigt, at disse protokoller hurtigt ratificeres af begge lande.

Tyrkiet undertegnede i juli 2009 den mellemstatslige aftale om Nabucco-gasrørledningen. Projektet er et vigtigt strategisk skridt frem imod et tættere energisamarbejde mellem EU, Tyrkiet og andre lande i regionen og diversificering af energikilderne. En rettidig afslutning af den sydlige gaskorridor, navnlig gennem hurtig implementering af den mellemstatslige Nabucco-aftale, forbliver en af EU's højeste energiforsyningsprioriteter.

EU-tiltrædelsesprocessen udgør et stærkt incitament for Tyrkiet til at gå videre med reformerne, styrke demokratiet og menneskerettighederne og yderligere modernisere landet. Det tyrkiske reformtempo er fortsat af afgørende betydning for det videre forløb af denne proces.

4.2. Island

Island ansøgte om EU-medlemskab den 16. juli 2009, og den 27. juli opfordrede Rådet Kommissionen til at forberede sin udtalelse. Islands ansøgning vil blive vurderet i henhold til de principper, der er fastlagt i traktaten, de kriterier, som blev fastsat af Det Europæiske Råd i København i 1993, samt i Det Europæiske Råds konklusioner fra december 2006 om den fornyede 2006-udvidelseskonsensus, som fastsætter strenge, men rimelige betingelser baseret på princippet vedrørende egne resultater.

Island er et veletableret demokrati. Landet er alvorligt ramt af den globale økonomiske og finansielle krise. Via landets deltagelse i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde er det i vid udstrækning integreret i det indre marked. Det er også medlem af Schengenområdet.

Island er en vigtig partner for EU i forbindelse med den nordlige dimension og med henblik på udvikling af den arktiske politik. Kommissionen vil tage hensyn til disse forhold i sin udtalelse. Islands resultater med hensyn til gennemførelsen af sine forpligtelser i henhold til EØS-aftalen vil være et afgørende element i forbindelse med Kommissionens evaluering. Kommissionen forbereder en ændring af IPA-forordningen, der gør Island til et støttemodtagende land.

5. KONKLUSIONER OG HENSTILLINGER

På baggrund af ovenstående analyse formulerer Kommissionen følgende **konklusioner** og **anbefalinger**:

1. Tiltrædelsesprocessen udgør en stærk tilskyndelse til politisk og økonomisk reform i udvidelseslandene og styrker freden og stabiliteten i Europa. Det er i EU's interesse at holde gang i udvidelsesprocessen på grundlag af godkendte principper og betingelser samt den fornyede udvidelseskonsensus.
2. De lande, der er omfattet af udvidelsen, har måttet mærke konsekvenserne af den globale økonomiske recession. EU hjælper dem med at afbøde krisens virkninger og forberede sig på en sund økonomisk genopretning. Gennemførelsen af EU-relaterede reformer understøtter dette.
3. Sikring af retsstaten, og herunder ikke kun bekæmpelsen af korrupsion og organiseret kriminalitet, men også styrkelse af den administrative kapacitet, forbliver en stor udfordring, som udvidelseslandene er nødt til at tage op. Kommissionen vil fortsat anvende alle udvidelsesprocessens redskaber til at støtte dem i denne indsats. Det haster med at få løst problemer omkring ytringsfrihed og medierne.
4. Bilaterale spørgsmål bør ikke forsinke tiltrædelsesprocessen. Bilaterale tvister skal løses af de berørte parter, som har ansvaret for at finde løsninger i en ånd præget af godt naboskab og under hensyn til de overordnede EU-interesser.
5. Det regionale samarbejde i Sydøsteuropa er forbedret, og landene i regionen påtager sig i stigende grad ejerskab til processen. Effektiviteten i de regionale strukturer og initiativer skal imidlertid forbedres. Uoverensstemmelser omkring Kosovo⁷ bør ikke stå i vejen for regionalt samarbejde.
6. Indførelse af visumfritagelse for Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien, Montenegro og Serbien i starten af 2010 på Kommissionens forslag vil vise, at reformer medfører håndgribelige fordele for borgerne. Kommissionen vil fremlægge forslag vedrørende Albanien og Bosnien-Hercegovina medio 2010, hvis disse lande opfylder de betingelser, der er opstillet i køreplanerne. For at kunne yde hjælp til Kosovos opbygning af bæredygtige økonomiske strukturer er det afgørende, at der er fri bevægelighed for personer og varer og tjenesteydelser. Visumlempelsen bør på den baggrund fortsættes, og der bør igangsættes en proces i Kosovo, der tager sigte på eventuel visumfritagelse, når de nødvendige reformer er iværksat og betingelserne opfyldt.

⁷ I henhold til FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1244/99.

7. Kroatien har gjort pæne fremskridt med hensyn til at nå de mål, der er fastsat i tiltrædelsesforhandlingerne. Disse fremskridt blev bemærket på tiltrædelseskonferencen i oktober 2009, efter at Slovenien og Kroatien i september 2009 nåede til politisk enighed om en løsning på grænseproblemet. Det var et væsentligt skridt frem, der satte nyt skub i tiltrædelsesforhandlingerne. Kroatien skal fortsætte sin reformindsats, navnlig med hensyn til retsvæsenet og den offentlige administration, bekæmpelse af korruption og organiseret kriminalitet, mindretallenes rettigheder, herunder flygtnings tilbagevenden, og retssager mod krigsforbrydere. Kroatien er nødt til at finde en løsning på ICTY's problemer med adgang til dokumenter. Hvis Kroatien opfylder alle de resterende betingelser, kan tiltrædelsesforhandlingerne være afsluttet næste år.

8. Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien har i betydeligt omfang taget fat på de vigtigste prioriteter i forbindelse med tiltrædelsespartnerskabet. På det grundlag og under hensyn til de generelle reformfremskridt vurderer Kommissionen, at landet i tilstrækkelig grad opfylder de politiske kriterier, der blev fastlagt på Det Europæisk Råds møde i København i 1993 og i forbindelse med stabiliserings- og associeringsprocessen. Landet har bevæget sig længere hen imod at blive en fungerende markedsøkonomi og har gjort fremskridt på en række områder, som vedrører dets evne til at påtage sig forpligtelserne ved et medlemskab.

På baggrund af ovenstående og under hensyn til Det Europæiske Råds konklusioner fra december 2005 og december 2006 anbefaler Kommissionen, at der indledes forhandlinger med Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien om tiltrædelse af Den Europæiske Union.

Det vil stadig være meget vigtigt, at landet opretholder gode naboskabsforbindelser, herunder at der opnås en gensidigt godkendt forhandlingsløsning på navneproblemet i FN-regi.

9. Montenegro ansøgte om EU-medlemskab i december 2008, og i april 2009 opfordrede Rådet Kommissionen til at afgive udtalelse. Parlamentsvalgene var i overensstemmelse med næsten samtlige internationale normer, men der er stadig visse mangler, der skal afhjælpes. Styrkelse af den administrative kapacitet og konsolidering af retsstaten udgør store udfordringer for Montenegro.

10. Albanien ansøgte om EU-medlemskab i april 2009, og Kommissionen er rede til at forberede sin udtalelse, når den opfordres hertil af Rådet. Parlamentsvalgene var i overensstemmelse med de fleste internationale normer, men visse mangler vil skulle afhjælpes i forbindelse med kommende valg. Det forbliver store udfordringer at styrke retsstaten og at sikre velfungerende offentlige institutioner.

11. Bosnien-Hercegovina er nødt til hurtigt at sætte fart i vigtige reformer. Hvis der skal gøres fremskridt, er det nødvendigt, at landets ledere har fælles visioner om landets overordnede kurs, og at der er politisk vilje til at opfylde de europæiske integrationskrav. Bosnien-Hercegovina er også nødt til at opfylde de krav, der er opstillet for lukningen af Den Høje Repræsentants kontor. Den Europæiske Union vil først kunne tage stilling til en ansøgning om EU-medlemskab fra Bosnien-Hercegovina, når Den Høje Repræsentants Kontor er lukket. Bosnien-Hercegovina vil skulle reformere sine forfatningsmæssige rammer med henblik på at få sine institutioner til at fungere effektivt, inden Kommissionen kan anbefale, at landet

indrømmes kandidatstatus. Landet vil bl.a. skulle være i stand til at vedtage, gennemføre og håndhæve EU's lovgivning og regler.

12. Serbien har vist sin vilje til EU-integration gennem de resultater, landet har opnået med gennemførelsen af interimsaftalen med EU, og ved at iværksætte vigtige politiske reformer, som er i overensstemmelse med EU's normer. I lyset af Serbiens fortsatte samarbejde med ICTY og landets fornyede tilsagn med hensyn til den europæiske integrationsproces vurderer Kommissionen, at interimsaftalen nu bør gennemføres af EU. Det er stadig vigtigt, at retsstaten styrkes, og at der sættes gang i økonomiske reformer. Serbien er nødt til at vise en mere konstruktiv holdning over for Kosovos deltagelse i handel og samarbejde i regionen. Samarbejdet med EULEX-retsstatsmissionen er indledt, men denne indsats skal styrkes yderligere, navnlig hvad angår EULEX-aktiviteterne i den nordlige del af Kosovo.
13. Stabiliteten er opretholdt i Kosovo, men den er skrøbelig. EU's EULEX-retsstatsmission er iværksat over hele Kosovo og er fuldt operationel. Kosovo står over for store udfordringer, herunder med hensyn til retsstaten, kampen mod korrupsion og organiseret kriminalitet, styrkelse af den administrative kapacitet, beskyttelse af serberne og andre mindretalsgrupper samt fremme af dialog og forsoning mellem etniske og religiøse grupper. Kosovo er nødt til at have en konstruktiv tilgang til regionalt samarbejde og til at sikre fortsat støtte til EULEX's indsats. Kommissionen foreslår måder, hvorpå Fællesskabets instrumenter kan anvendes til at fremme Kosovos politiske og samfundsøkonomiske udvikling, navnlig med hensyn til visa og handel, og til med sigte på EU-integrationsprocessen at sikre en tilnærmelse til EU inden for rammerne af stabiliserings- og associeringsprocessen. Hvad angår handel, foreslår Kommissionen at udvide omfanget af autonome handelsforanstaltninger og vil - når Kosovo lever op til de relevante krav - foreslå forhandlingsdirektiver med henblik på rettidig indgåelse af en handelsaftale.
14. Tyrkiet er nødt til at bygge videre på den fornyede politiske reformindsats, der er gået i gang. Tiltrædelsesforhandlingerne har nået en mere krævende fase, hvor det kræves, at Tyrkiet øger sin indsats for at opfylde de fastsatte betingelser. EU-tiltrædelsesprocessen udgør et stærkt incitament for Tyrkiet til at styrke demokratiet og menneskerettighederne, til at modernisere landet yderligere og bringe det tættere på EU. Tyrkiet spiller en vigtig rolle for den regionale sikkerhed, energiforsyningen og fremme af dialog mellem forskellige civilisationer. Der er gjort en betydelig diplomatisk indsats for at normalisere forbindelserne med Armenien, og det resulterede i den historiske underskrivelse af protokollen for normalisering af forbindelserne i oktober 2009. Tyrkiet er nødt til at sørge for en fuldstændig, ikke-diskriminerende gennemførelse af tillægsprotokollen til associeringsaftalen og gøre fremskridt hen imod en normalisering af forbindelserne med Republikken Cypern. EU vil fortsat følge op på de fremskridt, som gøres på de områder, der er omfattet af erklæringen af 21. september 2005 i overensstemmelse med Rådets konklusioner af 11. december 2006. Gode naboskabsforbindelser er afgørende.
15. Hvad angår Cypern-spørgsmålet, er lederne af det græsk-cypriotiske og det tyrkisk-cypriotiske samfund ved at være inde i en afgørende fase af forhandlingerne om en samlet løsning i FN-regi. Kommissionen støtter deres indsats og yder teknisk rådgivning om emner, der falder under EU's kompetence. Den anmoder begge ledere om at øge deres indsats for at afslutte drøftelserne om en god løsning hurtigst muligt

og opfordrer Tyrkiet til at yde konkrete bidrag til en samlet løsning af Cyperspørgsmålet.

16. Island har ansøgt om EU-medlemskab, og Kommissionen er ved at udarbejde den udtalelse, som Rådet har anmodet om. Islands ansøgning vil blive vurderet ud fra de principper, der er fastsat i Traktaten, og de kriterier, som blev fastlagt af Det Europæiske Råd i København i 1993, samt i Det Europæiske Råds konklusioner fra december 2006 om den fornyede udvidelseskonsensus fra 2006. Island er i kraft af landets medlemskab af Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde og Schengen på flere områder tæt integreret i forhold til EU.
17. Offentlighedens støtte til udvidelsen har afgørende betydning. Det er vigtigt, at myndighederne i medlemsstaterne, partnerlandene og EU-institutionerne arbejder for at fremme borgernes forståelse af EU's udvidelsespolitik.

Kroatien

Kroatien fortsætter med at opfylde de **politiske kriterier**. Der er gjort fremskridt på de fleste områder, og indsatsen er øget med hensyn til retsstaten. Det er imidlertid nødvendigt at fortsætte reformindsatsen, navnlig inden for retsvæsenet og administrationen, med hensyn til bekæmpelse af korruption, mindretals rettigheder og flygtninges tilbagevenden. Der er i vidt omfang taget fat på tiltrædelsespartnerskabets prioriteter.

Området *demokrati og retsstatsforhold* er blevet yderligere styrket. Både *regeringen* og *parlamentet* har generelt fungeret godt. Betydelige forbedringer inden for retsvæsenet og den offentlige administration og med hensyn til bekæmpelsen af korruption er imidlertid vigtige, ikke mindst for at skabe et solidt grundlag for fuld gennemførelse af EU's regelværk. Politireformen, herunder afpolitisering af nøgleposter og forbedring af det faglige niveau, bør videreføres.

Der er gjort visse fremskridt med reformen af den *offentlige administration*. Der er vedtaget en ny lov om generelle administrative procedurer. Der er blevet oprettet et nyt forvaltningsministerembede. Kapaciteten for det nyligt oprettede forvaltningsministerium (tidligere det centrale statskontor for forvaltning) er styrket yderligere, og uddannelsesiltagene er videreført. Der er imidlertid stadig betydelige svagheder i de administrative procedurer, og gennemførelsen af den nye lov om generelle administrative procedurer er endnu ikke begyndt. De offentlige myndigheder lider fortsat af mange mangler, f.eks. politisering, lave lønninger og dårlig forvaltning af menneskelige ressourcer. Hertil kommer, at lønningerne for de offentligt ansatte er skåret ned for at afbøde virkningerne af finanskrisen, og der er indført ansættelsesstop. Der er stadig behov for at bekæmpe korruption og fremme etiske principper i den offentlige administration og for at forbedre samarbejdet mellem forskellige offentlige aktører. Der mangler endnu at blive etableret en velkvalificeret, meritokratisk, ansvarlig og gennemsigtig embedsstand.

Gennemførelsen af strategien for *reform af retsvæsenet* er fortsat, og der er vedtaget omfattende ny lovgivning. Direktoratet for strategisk udvikling under justitsministeriet er blevet styrket. Der er indført en ny udvælgelsesprocedure for personer, der gennemgår uddannelse inden for retsvæsenet. Efterslæbet inden for sagsbehandlingen er reduceret yderligere. Der er taget skridt til rationalisering af retsnetværket. Der er sket en yderligere udbygning af de faglige uddannelsesprogrammer. Der er mindre etnisk forskelsbehandling i forbindelse med krigsforbrydelser. Der er til dels taget hånd om spørgsmålet om udeblivelsesdomme fra 1990'erne.

Udvælgelsesprocedurerne for dommere og offentlige anklagere er imidlertid stadig mangelfulde. Samlet set er efterslæbet i sagsbehandlingen fortsat stort, og sagsbehandlingen er for langsom. Der er fortsat problemer med fuldbyrdelsen af domstolsafgørelser. Rationaliseringen af domstolene befinder sig i en meget tidlig fase. Overvågningen af gennemførelsen af reformforanstaltninger er stadig ikke tilfredsstillende. Der er også behov for yderligere forbedringer med hensyn til sagsforvaltning, ansvarlighed, uafhængighed, kvalifikationer og kompetence i retsvæsenet. Straffrihed for krigsforbrydelser er fortsat et problem, navnlig i de tilfælde, hvor ofrene var etniske serbere. Mange forbrydelser er ikke blevet retsforfulgt. Der er endnu ikke lavet en opgørelse over gennemførelsen af nye bestemmelser for udeblivessager. Generelt fortsætter reformen af retsvæsenet, men der nås kun langsomt konkrete resultater.

Der er sket visse fremskridt med *bekæmpelse af korruption*. De retlige rammer for bekæmpelse af korruption er forbedret yderligere, herunder med hensyn til beslaglæggelse af aktiver. Et nationalt politikontor for bekæmpelse af korruption og organiseret kriminalitet er blevet operationelt. Der er oprettet særlige korruptionsbekæmpelsesafdelinger ved fire vigtige domstole. Kontoret for bekæmpelse af korruption og organiseret kriminalitet er fortsat aktivt og har formuleret anklager og opnået domfældelse i nogle vigtige sager - herunder angående den kroatiske privatiseringsfond (Maestro). Det har også indledt en undersøgelse af mulig korruption på højt plan omfattende en tidligere regeringsminister. Mange områder er imidlertid stadig præget af korruption. De nyligt opgraderede retlige og administrative strukturer mangler endnu at stå deres prøve i praksis. Det samlede antal korruptionssager, der indtil nu er undersøgt, er steget, men reelt er der kun i få tilfælde gennemført retsforfølgning og domsafsigelse. Der har kun i begrænset omfang været gennemført undersøgelser af korruption på højt plan. Der mangler en kultur præget af politisk ansvarlighed. Der er fortsat behov for yderligere forbedring af de statslige organers evne til at bekæmpe korruption. Der er kun gjort ringe fremskridt med forebygning af interessekonflikter.

Der er gjort visse fremskridt på området *menneskerettigheder og beskyttelse af mindretal*. Generelt set beskyttes menneskerettighederne, men der er dog stadig visse betydelige problemer med deres efterlevelse. Der skal gøres en vedvarende indsats til fordel for mindretals rettigheder og flygtninges tilbagevenden.

Man er gået i gang med at gennemføre loven om retshjælp. *Adgangen til domstolene* vanskeliggøres imidlertid af mange problemer med gennemførelsen af lovgivningen, herunder den komplekse anvendelsesprocedure. Der er taget yderligere skridt til at afhjælpe de mangelfulde *forhold i fængslerne*. Der er imidlertid stadig mangel på fængselspersonale og kapacitet. Hvad angår *mishandling*, har ombudsmanden fortsat modtaget mange klager over overdreven magtanvendelse fra politiets side.

Ytringsfriheden, herunder mediefrihed og -pluralisme, er fastsat i Kroatiens lovgivning og respekteres generelt i landet. Der har imidlertid været en stigning i antallet af trusler over for journalister, der arbejder med sager om korruption og organiseret kriminalitet. Avisredaktører og journalister kan fortsat berette om, hvordan de udsættes for politisk pres.

Hvad angår *kvinders og børns rettigheder*, er behandlingen af sager med vold i hjemmet forbedret. Ombudsmandene har fortsat spillet en vigtig rolle. Kvindernes situation på arbejdsmarkedet er imidlertid stadig vanskelig; der foreligger stadig ikke kønsopdelte oplysninger, hvilket vanskeliggør overvågning af lovgivning til fremme af ligestilling. Gennemførelsen af foranstaltninger til beskyttelse af børns rettigheder skal fremskyndes.

Der er med det nye ombudsmandsembede for handicappede skabt synlighed omkring dette område. Offentlige organer og private virksomheder har været lydøre over for de formulerede anbefalinger. Indsatsen til fordel for *socialt svage grupper og handicappede* skal videreføres. Der er behov for at gøre mere fremskridt med at nedbringe antallet af institutionsanbringelser, herunder for psykisk syge og handicappede børn.

Den nye *lov til bekæmpelse af diskrimination* befinder sig i en tidlig gennemførelsesfase. Ombudsmanden er begyndt at virke på sine nye ansvarsområder. Egentlig gennemførelse af den nye lov vanskeliggøres imidlertid af nylige budgetnedskæringer. Diskriminering over for mindretal forbliver et særligt problem (se nedenfor). I praksis er beskyttelsen over for diskrimination og retsforfølgning som følge af diskrimination endnu ikke på højde med EU's normer.

Der er gjort visse fremskridt med hensyn til *mindretal*. På højt plan er der fortsat givet offentligt udtryk for vilje til at beskytte mindretallenes rettigheder. Roma-mindretallet er fortsat genstand for opmærksomhed, og der er navnlig konstateret forbedringer i førskoleundervisningen. Men mindretallene har fortsat mange problemer, især med hensyn til beskæftigelse, og de er underrepræsenteret i statsforvaltningen, retsvæsenet og politiet og den offentlige sektor i almindelighed. Der er behov for at gennemføre lovgivning og programmer med mere beslutsomhed, og der skal etableres tilstrækkelig overvågning. Kroatien vil skulle fremme tolerance over for det serbiske mindretal og tage passende skridt til at beskytte de grupper, som fortsat er udsat for trusler eller diskrimination, fjendtlighed eller vold. *Roma-mindretallet* har stadig vanskelige levevilkår, og der tilbagestår udfordringer på mange områder.

Der er gjort visse fremskridt med hensyn til *flygtninges tilbagevenden*. Der er gjort fremskridt med hensyn til at nå regeringens mål med hensyn til genhusning af tidligere beboere og lejere, og mange lejligheder er stillet til rådighed. Selv om man ikke helt nåede 2008-målet, blev der gjort pæne fremskridt hen imod at tilvejebringe de planlagte 1 400 boliger. Indsatsen for at nå målet for 2009 er imidlertid stadig i en indledende fase. Der er stadig behov for at stille flere tusinde boliger til rådighed for flygtninge, der vender tilbage. Der mangler desuden at blive truffet afgørelse om 8 000 anmodninger om genopbygning af boliger. Gennemførelsen af afgørelsen om validering af pensionsrettigheder har ikke været konsekvent. Det er nødvendigt at fremskynde bestræbelserne for at skabe de nødvendige økonomiske og sociale vilkår for bæredygtighed i forbindelse med flygtningenes tilbagevenden. Kroatien bør sikre, at budgetnedskæringer, der er nødvendiggjort af den økonomiske krise, ikke får en negativ indvirkning på spørgsmål vedrørende flygtningenes tilbagevenden.

Hvad angår ***regionale anliggender og internationale forpligtelser***, fortsætter samarbejdet med Den Internationale Krigsforbryderdomstol for Det Tidligere Jugoslavien (ICTY). ICTY's problemer med at få adgang til vigtige dokumenter i Kroatien er imidlertid stadig ikke løst. Kroatien skal sikre, at alle nødvendige foranstaltninger træffes for at løse dette problem.

Kroatien har fortsat sin aktive deltagelse i regionale initiativer, herunder Den Sydøsteuropæiske Samarbejdsproces (SEECP), Det Regionale Samarbejdsråd (RCC) og Den Centraleuropæiske Frihandelsaftale (CEFTA). Der er gjort fremskridt hen imod en løsning af den bilaterale grænsekonflikt mellem Kroatien og Montenegro. Begge lande har samarbejdet om fremlæggelsen af et forslag for Den Internationale Domstol om fastlæggelse af grænsen ved Prevlaka. Der skal dog stadig arbejdes på at finde endegyldige løsninger på verserende bilaterale problemer, specielt vedrørende grænespørgsmål. Der er behov for yderligere at udvikle samarbejde og skabe gode naboforbindelser. Kroatien bør sammen med sine naboer tage fat på de regionale problemer vedrørende straffrihed, herunder ved at tage skridt til indgåelse af udleveringsaftaler dækkende krigsforbrydelser. Forbindelserne til Slovenien har været berørt af det udestående grænespørgsmål. Grænseproblemet mellem de to lande forsinkede tiltrædelsesforhandlingerne, således at et betydeligt antal kapitler ikke kunne indledes eller afsluttes før oktober 2009, selv om de i teknisk forstand var afsluttet tidligere. Kommissionen har bidraget til at finde en løsning på denne situation. Med støtte fra formandskabstrioen gjorde Kommissionen over en periode på seks måneder en stor indsats, som banede vejen for, at de to parter kunne nå frem til en politisk aftale i september 2009. Kommissionen ser med tilfredshed på de seneste fremskridt, der førte til åbning eller foreløbig afslutning af et betydeligt antal forhandlingskapitler på tiltrædelseskonferencen i oktober.

Kroatiens **økonomi** har i tiltagende grad været berørt af den globale krise. Landet blev ramt af recession i første halvdel af 2009, og arbejdsløsheden tog til. Den makroøkonomiske stabilitet er sikret gennem en forsigtig monetær politik. Der blev gjort en vis indsats for at opnå budgetmæssig balance, men budgetunderskuddet øgedes mærkbart. Banksektoren er forblevet sund og modstandsdygtig over for krisen. En stor udlandsgæld og omfattende kortsigtede afdragsforpligtelser er centrale svagheder i økonomien. Processen med økonomisk omstrukturering og privatisering forløber stadig langsomt, og de erhvervsmæssige vilkår er kun forbedret i begrænset omfang.

For så vidt angår de **økonomiske kriterier** kan Kroatien betragtes som værende en fungerende markedsøkonomi. Landet skulle være i stand til at klare konkurrencepresset og markedskræfterne i EU, forudsat at det beslutsomt viderefører sit omfattende reformprogram med henblik på at fjerne strukturelle svagheder.

Den anvendte makroøkonomiske politik har i det store og hele har været velegnet til at modstå krisens konsekvenser. Navnlig har den monetære politik succesfuldt bidraget til at opretholde finansiell stabilitet - navnlig ved at lette valutalikviditetsmæssige begrænsninger gennem lovændringer. Som reaktion på det tiltagende finanspolitiske pres er der i forbindelse med flere på hinanden følgende budgetrevisioner vedtaget visse tilpasninger af udgifterne og foranstaltninger, der skal kompensere for faldende indtægter. Lovgivningsgrundlaget for strategisk og flerårig budgetplanlægning og rapportering blev forbedret. Der blev vedtaget en sundhedsreform til forbedring af den finansielle situation i sundhedssektoren. Der er opnået en bedre økonomisk balance i forhold til udlandet, valutakursstabiliteten er sikret, og inflationen er mindsket. Banksektoren forblev modstandsdygtig over for rystelserne, og låntagningen er taget af. Kroatiens økonomi er godt integreret i forhold til EU's økonomi.

Regeringens økonomiske politik har dog til tider manglet en klar orientering på mellemlang sigt. Politikkoordineringen i regeringen og mellem regeringen og centralbanken er nogle gange for ringe. Strukturreformerne er generelt gået langsomt frem, navnlig med hensyn til omstrukturering af tabsgivende virksomheder. Arbejdsmarkedet lider under lav beskæftigelse og deltagelse, og den situation er blevet forværret med krisen. Der er kun opnået begrænsede fremskridt med reformer, der tager sigte på at gøre arbejdsmarkedet mere smidigt. I forbindelse med krisen er udgifterne på den ene side taget til, og indtægterne er gået yderligere tilbage. Budgetunderskuddet er steget mærkbart. Den sene politikreaktion afslørede svagheder i budgetplanlægningen. Der er desuden kun gjort ringe fremskridt med at øge effektiviteten i forbindelse med anvendelsen af de offentlige udgifter. Niveauet for sociale overførsler er forblevet højt og styringen mangelfuld, og mange offentlige og statsjede virksomheder er blevet ved med at modtage statsstøtte gennem tilskud og garantier. Fastlæggelse af en troværdig finanspolitik, der tager sigte på at reducere manglende budgetmidlighed og at sikre bedre anvendelse af de offentlige midler, er fortsat en meget stor udfordring. Der er gjort yderligere fremskridt med at lette procedurerne for registrering af virksomheder, men investeringsklimaet lider fortsat under tung lovgivning og mange parafiskale afgifter.

Kroatien har forbedret sin **evne til at påtage sig forpligtelserne ved medlemskab**. Forberedelserne med henblik på at opfylde EU-kravene forløber stadig godt, og der er i de fleste sektorer sket en god tilpasning til EU-reglerne. Der er på de fleste områder gjort pæne fremskridt, hovedsagelig med lovgivningstilpasning, men også hvad angår opbygning af den administrative kapacitet. Der er imidlertid behov for en yderligere indsats, navnlig med hensyn til en styrkelse af de administrative strukturer og etablering af den nødvendige kapacitet til korrekt gennemførelse af EU's regelværk. Der er også behov for at sikre, at de

budgetnedskæringer, som nødvendiggøres af den økonomiske nedgang, ikke får en uheldig indvirkning på forberedelserne til EU-tiltrædelsen.

Der er gjort visse fremskridt på området *frie varebevægelser*. Tilpasningen er godt i gang, men visse elementer er endnu ikke helt på plads, navnlig med hensyn til overensstemmelsesvurdering, metrologi og markedstilsyn. Der er behov for en fortsat indsats for at fuldstændiggøre tilpasningen til EU's regelværk og for at opbygge den nødvendige gennemførelseskapacitet. Der er gjort pæne fremskridt med den *fri bevægelighed for arbejdstagere*. Lovgivningstilpasningen befinder sig på et tilfredsstillende niveau. Der er imidlertid behov for en vedvarende indsats for at udvikle den nødvendige administrative kapacitet, særlig til koordination af socialsikringsystemerne.

Der er gjort visse fremskridt med hensyn til *etableringsret og fri udveksling af tjenesteydelser*. Generelt er der sket en rimelig tilpasning til EU's regelværk. Der er imidlertid behov for en yderligere tilpasningsindsats. Den administrative kapacitet skal også udbygges.

Der er gjort visse fremskridt med hensyn til frie kapitalbevægelser, navnlig hvad angår liberalisering af ejendomsmarkedet og ny lovgivning over for hvidvaskning af penge. Generelt er der nået et passende tilpasningsniveau. Der er behov for en yderligere indsats, navnlig med gennemførelse og håndhævelse af lovgivningen over for pengehvidvaskning, frigivelse af kapitalbevægelserne og tilpasning til EU's regler om betalingstjenester.

Der er gjort pæne fremskridt med *offentlige indkøb*, navnlig med hensyn til gennemførelse af de nødvendige institutionelle foranstaltninger. Forberedelserne er generelt langt fremme. Den lovgivningsmæssige tilpasning er imidlertid endnu ikke overstået, og den administrative kapacitet skal øges på alle niveauer i indkøbssystemet, navnlig med henblik på effektivt at bekæmpe korrupation og modvirke uregelmæssigheder og potentiel politisk indblanding.

Der er gjort visse fremskridt inden for *selskabsret*. Tilpasning til EU's regelværk er godt i gang. Der skal stadig gøres en indsats på revisionsområdet med hensyn til gennemførelse af ny lovgivning og styrkelse af den administrative kapacitet. Der kan rapporteres om fremskridt på området *intellektuel ejendomsret* - både hvad angår tilpasning af lovgivning og håndhævelse. Tilpasningen af lovgivningen til EU's regelværk er meget langt fremme. Den generelle bevidsthed i samfundet om intellektuel ejendomsret skal øges, og der bør være opmærksomhed omkring kriminelle organisationers stigende antal overtrædelser af lovgivningen om intellektuel ejendomsret.

Der er gjort mærkbare fremskridt med hensyn til *konkurrencepolitikken*, navnlig hvad angår vedtagelse af konkurrenceloven og offentliggørelse af udbud vedrørende kriseramte skibsværfter med henblik på deres omstrukturering gennem privatisering. Generelt er der nået et passende tilpasningsniveau. Der kræves imidlertid en vedvarende indsats for at afslutte omstruktureringen af skibsværfterne. Der tilbagestår også arbejde med at forbedre konkurrenceagenturets håndhævelsesresultater over for karteller og med at tilpasse den kroatisk lov om tv- og radiospredning, og der skal gøres fremskridt i stålsektoren.

Der er sket gode fremskridt med *finansielle tjenesteydelser*. Tilpasningen af lovgivningen er meget langt fremme, men der er behov for yderligere indsats med hensyn til gennemførelse. Tilsynsmyndighedernes evne til at varetage deres tilsynsfunktion skal styrkes, og høringen af den finansielle sektor skal forbedres.

Der er gjort pæne fremskridt på området *informationssamfund og medier*. Tilpasningen har nået et pænt niveau. Indsatsen for at styrke de nationale lovgiveres evne til at sikre korrekt

gennemførelse af lovgivning og til at understøtte liberaliseringen af det elektroniske kommunikationsmarked bør videreføres.

Der er gjort fremskridt inden for *landbrug og udvikling af landdistrikter*, navnlig med hensyn til indsamling og behandling af data om landbrug. Der er gjort moderate fremskridt med de generelle forberedelser. Der kræves imidlertid stadig en betydelig indsats med henblik på at oprette betalingsorganet og det integrerede forvaltnings- og kontrolsystem/markidentifikationssystemet. Det er afgørende, at der sker yderligere tilpasning af støtteordningerne til den fælles landbrugspolitik med henblik på at forberede en glidende integrering i denne politik. Inden for udvikling af landdistrikter er der behov for at forbedre evnen til at anvende EU-førtiltrædelsesmidler.

Der er generelt gjort gode fremskridt inden for *politikken for fødevarerikkerhed og dyre- og plantesundhed*, særlig hvad angår gennemførelse af ny lovgivning. Generelt er forberedelserne fremskredne. Der skal fortsat gøres en indsats for at afslutte overtagelse og gennemførelse af EU's regler, navnlig med hensyn til gennemførelse af det nationale program til opgradering af virksomheder, der behandler produkter af animalsk oprindelse og etablering af den nødvendige administrative kapacitet og kontrolkapacitet.

Kroatien har gjort pæne fremskridt inden for *fiskeri*. Generelt er forberedelserne vel fremskredne. Kroatien vil skulle forstærke sin indsats for at afhjælpe de resterende mangler med hensyn til flådeforvaltning, inspektion og kontrol, strukturforanstaltninger og statsstøtte.

Der er gjort visse fremskridt på *transportområdet*. Generelt er der nået et rimeligt tilpasningsniveau. Der er behov for yderligere forbedring af den administrative kapacitet inden for søtransporten, inden for det civile luftfartsagentur med særligt henblik på luftfartssikkerheden og inden for tilsynsorganet for jernbaner. Der er behov for yderligere tilpasning af lovgivningen, navnlig inden for luftfart og cabotagesejlads. Der er gjort pæne fremskridt på *energiområdet*. Tilpasning til EU's regelværk er godt i gang. Der er stadig behov for en indsats for at styrke den administrative kapacitet, for at gøre elektricitets- og gasmarkedene mere velfungerende og for at nå mål med hensyn til vedvarende energi.

Der er gjort pæne fremskridt med beskatning, navnlig med hensyn til tilpasning af lovgivning. De diskriminerende punktafgifter på cigaretter er fjernet, og lovgivningen er yderligere tilpasset EU's regelværk angående direkte beskatning, punktafgifter og moms. Der er imidlertid behov for yderligere tilpasning af Kroatiens lovgivning, navnlig på momsområdet. Indsatsen for at styrke den administrative kapacitet bør styrkes, herunder også it-sammenkøbningsmulighederne.

Der er sket betydelige fremskridt på området *økonomisk og monetær politik*. Generelt er tilpasningen til EU's regelværk på dette område meget langt fremme. Arbejdet med at forankre centralbankens uafhængighed i Kroatiens lovgivning skal afsluttes. Der er behov for en yderligere indsats med hensyn til koordinering af politikker.

På *statistikområdet* er der gjort betydelige fremskridt. Lovgivningstilpasningen har nået et pænt niveau. Der bør imidlertid gøres en indsats for at gennemføre en yderligere tilpasning af de kroatiske statistikker til EU's krav.

Der er gjort pæne fremskridt inden for *socialpolitik og beskæftigelse*. Der er nået et pænt tilpasningsniveau på lovgivningsområdet, men der er stadig mangler, navnlig inden for arbejdsretten. Der skal gøres en yderligere indsats for at styrke den administrative kapacitet i tide før tiltrædelsen for at sikre korrekt implementering og håndhævelse.

Der er gjort visse fremskridt med hensyn til *virksomheds- og industripolitik*. Generelt er tilpasningen til EU's regelværk på dette område meget langt fremme. Der er imidlertid behov for en yderligere indsats for at indføre den lovfastsatte konsekvensanalyse af ny lovgivning og for at forbedre vilkårene for små og mellemstore virksomheder.

Der er gjort pæne fremskridt med hensyn til udvikling af transport- og energinetværk i overensstemmelse med planerne og målene for transport- og energinetværkene. Tilpasningen til EU's regelværk er generelt godt i gang.

Der er gjort visse fremskridt inden for *regionalpolitik*, navnlig med forberedelse af implementeringen af de IPA-komponenter, som er forløbere for strukturfondene. Generelt har Kroatien delvist tilpasset sig EU-retten. Der er behov for en yderligere indsats for at opfylde de lovgivningsmæssige og operationelle krav i Fællesskabets samhørighedspolitik. Ud over at øge den administrative kapacitet og forberede projektplanlægningen er Kroatien nødt til at forbedre sin finansielle styring og kontrol.

Kroatien har gjort visse fremskridt, hvad angår *retsvæsen og grundlæggende rettigheder*. Reformtiltagene inden for retsvæsenet er fortsat, men der er stadig betydelige udfordringer, navnlig med hensyn til retssystemets uafhængighed og effektivitet. Korruptionsbekæmpelsen har indledningsvis givet resultater, men korruptionen er fremherskende på mange områder, og indsatsen over for den er ikke tilstrækkeligt energisk, navnlig ikke hvor der er tale om politisk korruption. Lovgivningen om grundlæggende rettigheder er generelt tilfredsstillende, men til trods for visse fremskridt består der stadig en række problemer med hensyn til deres reelle udøvelse, især for mindretallenes vedkommende. Der kræves særlig årvågenhed med hensyn til ytringsfriheden og trusler over for journalister.

Kroatien har gjort visse fremskridt på området *retlige anliggender, frihed og sikkerhed*, særlig hvad angår bekæmpelse af narkotika og menneskehandel og forvaltningen af de ydre grænser. Kroatien er imidlertid nødt til at øge sin indsats for at sikre, at EU's krav opfyldes ved tiltrædelsen, navnlig med hensyn til styrkelse af den administrative kapacitet, bekæmpelse af organiseret kriminalitet og udvikling af infrastrukturer og forøgelse af udstyr og ressourcer til effektiv forvaltning af den eksterne grænse.

Der er gjort pæne fremskridt med hensyn til *videnskab og forskning*, og forberedelserne er godt i gang. Der er imidlertid behov for en yderligere indsats for at sikre tilslutning til og fuld kroatisk deltagelse i det europæiske forskningsrum.

Der er gjort pæne fremskridt på området *uddannelse og kultur*. Der er nået et pænt niveau med lovgivningstilpasningen. Kroatien skal fortsætte sine forberedelser til forvaltning af programmerne for livslang læring, uddannelse og aktive unge. Der skal også være behørig opmærksomhed omkring voksenuddannelse.

Der er gjort pæne fremskridt på *miljøområdet*, navnlig med hensyn til luftkvalitet, og inden for kontrol med og risikostyring af industriel forurening samt klimaforandringer. Generelt skrider Kroatiens forberedelser godt frem. Der er imidlertid stadig behov for en betydelig indsats for at sikre tilpasning til EU-reglerne for vandsektoren og naturbeskyttelse. Implementeringen af EU's horisontale regelværk trænger til at blive forbedret, ikke mindst med hensyn til vurdering af konsekvenser for miljøet og adgang til domstolene i miljøsager. Den administrative kapacitet skal styrkes yderligere - både på nationalt og lokalt plan.

Der er sket pæne fremskridt på området *forbruger- og sundhedspolitik*. Lovgivningstilpasningen har nået et pænt niveau. Der er imidlertid behov for en vedvarende

indsats for at styrke den administrative kapacitet yderligere.

Kroatien har gjort pæne fremskridt med *toldunionen*, og landets lovgivning er på det område godt tilpasset EU's regelværk. Kroatien har styrket sin administrative kapacitet og it-sammenkoblingsmulighederne og er begyndt at gennemføre en kohærent strategi til korruptionsbekæmpelse inden for toldvæsenet. Indsatsen skal fortsættes på de resterende områder, hvor der skal foretages lovtilpasning, med hensyn til gennemførelse af antikorrupsionsstrategien og forbedring af it-sammenkoblingsmulighederne.

Kroatien har gjort visse fremskridt på området *eksterne forbindelser*. Forberedelserne med hensyn til at deltage i EU's fælles handelspolitik er godt i gang. Kroatien bør imidlertid respektere sine internationale forpligtelser, når landet iværksætter handelsbeskyttelsesforanstaltninger. Der er stadig behov for en indsats med hensyn til udviklingspolitik og humanitær bistand.

Kroatien har gjort gode fremskridt og generelt nået et pænt tilpasningsniveau inden for *udenrigspolitik, sikkerhedspolitik og forsvarspolitik*. Kroatien deltager fortsat i en række af EU's ESFP-missioner. Kroatien er nu nødt til at styrke gennemførelse og håndhævelse af våbenkontrol, herunder øge åbenheden omkring våbenrelaterede oplysninger, og yderligere styrke kapaciteten med henblik på fuld gennemførelse af FUSP-ESFP.

Der er gjort fremskridt med hensyn til finanskontrol. Indsatsen skal fortsættes for at sikre bæredygtig udvikling af det overordnede system for offentlig intern finanskontrol inden for både de centrale og lokale myndigheder. Den funktionelle og finansielle uafhængighed af statsrevisionen skal fastsættes i forfatningen.

Der er gjort pæne fremskridt med hensyn til *finansielle og budgetmæssige bestemmelser*, og den institutionelle kapacitet er styrket. Kroatien har generelt nået et pænt tilpasningsniveau, når der lige ses bort fra sukkerafgifter. Forberedelserne med henblik på anvendelse af reglerne vedrørende egne ressourcer bør fortsættes.

Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien

Præsidentvalget og lokalvalgene i 2009 opfyldte de fleste internationale normer, og de fleste af OSCE/ODIHR-henstillingerne fra tidligere valg er efterlevet. Den politiske dialog er forbedret: regeringskoalitionen er stabil, det politiske klima er præget af mere samarbejde, og parlamentet er mere effektivt. Der er i betydeligt omfang taget fat på de vigtigste prioriteter i forbindelse med tiltrædelsespartnerskabet for så vidt angår reform af politiet, retsvæsenet, den offentlige administration og korruption. På det grundlag og under hensyn til de generelle reformfremskridt vurderer Kommissionen, at landet i tilstrækkelig grad opfylder de **politiske kriterier**.

Gennemførelsen af Ohrid-rammeaftalen er et afgørende element for *demokratiet og retsstaten* i landet. Der er gjort fremskridt med hensyn til gennemførelse af loven på sprogområdet, om decentralisering og ligelig repræsentation. Der er på den baggrund behov for yderligere bestræbelser i en konstruktiv ånd for at nå aftalens mål.

Gennemførelsen af præsidentvalget og lokalvalgene i 2009 levede op til de fleste internationale normer. Valgforløbet var fredeligt, det politiske klima ligeså, og gennemførelsen af afstemningen forløb betydeligt bedre end ved parlamentsvalget i 2008. De mangler, der er påpeget af OSCE/ODIHR, skal afhjælpes. Den politiske dialog, som er en hovedprioritet i forbindelse med tiltrædelsespartnerskabet, er forbedret. Koalitionsregeringen

har været stabil. Det vigtigste oppositionsparti har formandskabet i Det nationale råd for EU-integration. *Parlamentet* er mere velfungerende, navnlig fordi der er indført procedureregler og vedtaget en lov om parlamentet. Indsatsen bør fortsættes, bl.a. for at styrke parlamentets rolle.

Der er gjort visse fremskridt med *reformen af den offentlige administration*, herunder en reform for de offentligt ansatte, som er en hovedprioritet under tiltrædelsespartnerskabet. Ændringerne af loven om offentlige ansatte, som blev vedtaget i september, styrkede de bestemmelser, der skal sikre meritokratisk ansættelse og forfremmelse af offentligt ansatte. Der kræves en yderligere indsats for at sikre gennemsigtighed, professionalisme og uafhængighed inden for den offentlige administration. Der er behov for at sikre efterlevelse af lovens bestemmelser og ånd i praksis. Der er gjort yderligere fremskridt med reformen af politiet, som er en central prioritet i forbindelse med tiltrædelsespartnerskabet. Den nye ordning med kommissærer på lokalt og regionalt plan fungerer fuldt ud, forvaltningen er forbedret, og der er med loven om indre anliggender indført et karrieresystem inden for politiet. Politiofficerer kan ikke længere bestride poster i politiske partier.

Der er gjort yderligere fremskridt med *reformen af retsvæsenet*, som er en hovedprioritet i forbindelse med tiltrædelsespartnerskabet. Der er foretaget udnævnelse af de første dimittender fra akademiet for dommere og offentlige anklagere, der er ved at blive ansat personale ved de nye retter og retslige organer, som er ved at starte op, og budgettet er øget markant. Der er behov for en fortsat indsats for at sikre retsvæsenets uafhængighed og upartiskhed, navnlig ved gennemførelse af bestemmelser om udnævnelser og forfremmelser.

Der er gjort pæne fremskridt med styrkelse og gennemførelse af *korruptionsbekæmpelsen*, som er en hovedprioritet i forbindelse med tiltrædelsespartnerskabet. Valgloven og loven om finansiering af politiske partier er ændret for at styrke gennemsigtigheden, der er rejst tiltale i flere tilfælde, og der er afsagt domme i sager på højt plan, og samarbejdet mellem retshåndhævelsesinstanser er forbedret. Korruptionen er imidlertid fremherskende, og er fortsat et alvorligt problem på mange områder. Der er behov for en fortsat indsats, navnlig med hensyn til etablering af de retlige rammer.

Lovgivning og institutionelle rammer for beskyttelse af *menneskerettighederne og mindretal* er i hovedsagen på plads. Der er imidlertid behov for en yderligere indsats for at forbedre gennemførelsen på en række områder.

Antallet af tilfælde med påstået *mishandling* fra politiets side faldt mærkbart efter opløsningen af særlige politienheder, gennemførelse af grundig efterforskning og iværksættelse af disciplinære foranstaltninger. Der er dog stadig ikke etableret en ekstern mekanisme, der kan overvåge magtmisbrug fra politiets side, og som er i overensstemmelse med den europæiske menneskerettighedskonvention. En handlingsplan til opgradering af fængselsinfrastrukturen er vedtaget, men der er behov for vedtagelse af kortsigtede foranstaltninger, som kan sætte en stopper for umenneskelige og nedværdigende vilkår. Der mangler også at blive etableret en fagligt kompetent ledelse af fængslerne.

Med hensyn til *ytringsfriheden* er den generelle situation tilfredsstillende. Der er imidlertid vedvarende bekymringer, hvad angår politisk indblanding i medierne.

Hvad angår *kvinders rettigheder*, er man begyndt at gennemføre strategien over for vold i hjemmet. Der skal imidlertid gøres en yderligere indsats for at udvikle den administrative kapacitet inden for ligestilling. Hvad angår *børns rettigheder*, er der sket en stigning i antallet

af børn, der går i skole, og næsten alle børn går videre fra grundskolen til næste trin. Loven om ungdomsretssystemet trådte i kraft i juni.

For så vidt angår *kulturelle rettigheder og mindretals rettigheder* er der gjort visse yderligere fremskridt med gennemførelsen af strategien for ligelig repræsentation - i overensstemmelse med Ohrid-rammeaftalen - og antallet af offentligt ansatte fra andre grupper end de største etniske grupper var pr. september 2009 gået op med 26 % på centralt plan. Sprogloven, som åbner mulighed for mere udbredt anvendelse af albansk, er ved at blive gennemført i parlamentet. Der er oprettet et særligt organ til beskyttelse af de mindre etniske gruppers rettigheder, men det er endnu ikke operationelt.

Skolerne for højere uddannelser i Struga kommune genoprettede fra starten af skoleåret 2009-10 til dels etnisk blandede uddannelser. Myndighederne skal dog gøre en større indsats for at fremme integration af landets etniske grupper, særlig inden for uddannelse. De mindre etniske gruppers problemer er fortsat ikke løst i tilstrækkeligt omfang.

Der er kun gjort ringe fremskridt med hensyn til *romaerne*. Gennemførelsen af de fire handlingsplaner inden for rammerne af den tiårige integrationsplan for romaerne skred fortsat langsomt frem, selv om der blev afsat statsmidler til gennemførelse af disse planer. Der er behov for en betydelig styrkelse af den administrative kapacitet for ministeren (uden portefølje) for roma-anliggender og for det organ, der varetager gennemførelsen af roma-strategien. Romaerne har fortsat meget dårlige levevilkår og diskrimineres.

Hvad angår *regionale spørgsmål og internationale forpligtelser*, har Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien opretholdt samarbejdet med Den Internationale Krigsforbryder-domstol for Det Tidligere Jugoslavien (ICTY) på alle punkter. Det nationale retssystem behandler de fire sager, som ICTY har henvist til de nationale myndigheder.

Hvad angår Den Internationale Straffedomstol, er den bilaterale immunitetsaftale med USA ikke på linje med EU's fælles holdninger og EU's retningslinjer. Landet skal bringe sig på linje med EU's holdning.

Landet har fortsat sin aktive deltagelse i regionale samarbejdsinitiativer, herunder Den Sydøsteuropæiske Samarbejdsproces (SEECP), Det Regionale Samarbejdsråd (RCC) og Den Centraleuropæiske Frihandelsaftale (CEFTA).

Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien har generelt et godt forhold til landene i regionen. Forholdet til Grækenland er dog fortsat berørt af det uløste spørgsmål om landets navn. Landet deltager i drøftelser i FN-regi om en løsning af spørgsmålet. Initiativer og udtalelser, som kan påvirke de gode naboskabsforbindelser i negativ retning, bør undgås. Det er stadig vigtigt at opretholde gode naboskabsforbindelser, og at der sættes ind på at finde en gensidigt acceptabel forhandlingsløsning på navnespørgsmålet i FN-regi.

Væksten i **økonomien** i Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien blev svækket, og den økonomiske aktivitet gik tilbage i 2009 samtidigt med forværringen i den internationale situation. Inflationen reduceredes markant, hovedsagelig på grund af lavere internationale energipriser og råvarepriser. Der er gjort visse fremskridt med hensyn til at begrænse strukturel ledighed og hindringer for beskæftigelsen. Den stadigt meget høje arbejdsløshed, navnlig blandt unge og dårligt uddannede, er et væsentligt problem. Svagheder inden for forvaltningen og i forbindelse med retsstaten har fortsat negativ indvirkning på erhvervsklimaet.

Hvad angår opfyldelsen af de **økonomiske kriterier**, er Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien langt fremme. Landet er blevet ved med at bevæge sig hen imod at være en fungerende markedsøkonomi. Det skulle være i stand til at klare konkurrencepresset og markeds kræfterne i EU på mellemlang sigt, forudsat at det målrettede viderefører sit reformprogram med henblik på at fjerne væsentlige strukturbetingede svagheder.

Landet har bevaret en bred politisk konsensus om de væsentlige elementer i de økonomiske politikker. Privatiseringen er så at sige afsluttet. Pris- og handelsliberaliseringen er i store træk gennemført. Adgangen til markedet og registrering er fremmet yderligere, og lovgivningen er forenklet. Konkursprocedurerne er blevet yderligere afkortet, og ejendomsregistreringen er fremskyndet i et pænt omfang. Myndighederne har øget deres indsats for at begrænse den strukturelle ledighed, og der er truffet foranstaltninger til at begrænse skatten på arbejde. Tilsyns- og reguleringsorganernes finansielle uafhængighed er blevet styrket. Den finansielle formidling er gået en smule tilbage, men sektoren som helhed har indtil nu modstået den internationale finanskrise godt. Der er truffet yderligere foranstaltninger til at forbedre kvaliteten af den menneskelige kapital.

På baggrund af valgperioden og den globale økonomiske krise er der sket en forringelse af det overordnede policy-mix. Situationen i de offentlige finansier er forringet, og der er sket en stærk forøgelse af de offentlige udgifter, navnlig i forbindelse med indkomstoverførsler og -støtte samt pensioner, som i betydeligt omfang oversteg inflationen. Dette medførte en markant øget ubalance over for udlandet, mens den offentlige sektors finansieringsbehov fortrængte midlerne til privat investering. Den offentlige sektors gældsætning er øget, men er stadig relativt lav. De udenlandske direkte investeringer reduceredes mærkbart, hvilket i høj grad skyldtes de forringede internationale vilkår. Der har været begrænsede midler til at bekæmpe den strukturelle arbejdsløshed, og arbejdsløsheden er forblevet meget høj. Det er nødvendigt at afhjælpe institutionelle mangler og at styrke retsstaten for at kunne sikre en velfungerende markedsøkonomi. Der er behov for en yderligere indsats for at styrke den offentlige administration og retsvæsenet med henblik på at forbedre retssikkerheden og erhvervsklimaet. Regeludstedende organer og tilsynsorganer mangler nogle gange stadigvæk tilstrækkelig uafhængighed og tilstrækkelige ressourcer til at kunne varetage deres funktioner effektivt. Den parallelle økonomi frembyder stadig et betydeligt problem, selv om der er gjort forsøg på at reducere dens omfang.

Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien har gjort pæne fremskridt med hensyn til at forbedre sin **evne til at påtage sig medlemskabsforpligtelserne**, navnlig med hensyn til transport, told og beskatning og retfærdighed, frihed og sikkerhed. Der er opnået mindre fremskridt på visse andre områder som f.eks. energi, miljø og beskæftigelse og socialpolitik. Generelt er der gjort yderligere fremskridt med virkeliggørelsen af tiltrædelsespartnerskabets prioriteter. Der er imidlertid behov for en vedvarende indsats for at styrke den administrative kapacitet med henblik på gennemførelse og håndhævelse af lovgivning. I overensstemmelse med de relevante hovedprioriteter under tiltrædelsespartnerskabet, er de forpligtelser, som er indgået i stabiliserings- og associeringsaftalen, opfyldt.

Der er gjort visse fremskridt på området *frie varebevægelser*. En betydelig del af de horisontale og sektorielle EU-regler mangler endnu at blive overtaget. Der er gjort visse fremskridt på området *arbejdskraftens frie bevægelighed*, hvor tilpasningen til EU's regelværk befinder sig i en indledende fase. Fremskridtene med hensyn til *retten til etablering og fri udveksling af tjenesteydelser* har været ujævne. Der mangler koordinering mellem de forskellige organer, som har ansvaret for at godkende grænseoverskridende tjenesteydelser. Fremskridtene inden for *frie kapitalbevægelser* var hovedsagelig begrænset til bekæmpelse af

pengehidvaskning. Forpligtelserne i forbindelse med første fase for sikkerhedsgodkendelsesmyndigheden blev opfyldt i 2008.

Der er gjort pæne fremskridt i forbindelse med *offentlige indkøb*, hvor der er taget væsentlige skridt til tilpasning af lovgivningen til EU-reglerne. Der kræves en yderligere indsats for at styrke den administrative kapacitet på alle niveauer. Der er også gjort pæne fremskridt inden for *selskabsret*, selv om tilpasningen af lovgivningen vedrørende regnskaber og revision halter bagefter. Der er gjort visse fremskridt med hensyn til at styrke lovgivningen, den administrative kapacitet og det institutionelle samarbejde på området *intellektuel ejendomsret*. Håndhævelsen er ved at blive forbedret, men er endnu ikke tilfredsstillende.

Der er gjort visse fremskridt på *konkurrenceområdet*. Der er opbygget en troværdig håndhævelse, navnlig inden for fusioner, men bekæmpelsen af karteller bør styrkes. Antallet af forudgående statsstøttebeslutninger blev øget. Konkurrencemyndighedens menneskelige og finansielle ressourcer er stadig utilstrækkelige.

Der er gjort visse fremskridt på området *finansielle tjenesteydelser*, navnlig i tilknytning til lovgivningsudviklingen inden for banksektoren, værdipapirmarkedene, investerings-tjenesteydelser og pensioner. Forsikringsmarkedet er imidlertid endnu ikke tilstrækkeligt reguleret og overvåget.

Der er gjort fremskridt med tjenesteydelser på områderne elektronisk kommunikation og informations-samfundet. Konkurrencen på markederne for elektronisk kommunikation tog til som et resultat af liberaliseringsprocessen - til gavn for forbrugerne. Hvad angår politikken på det audiovisuelle område, er radio- og tv-rådet og det statslige radio- og tv-selskab stadig genstand for politisk indblanding. Generelt er forberedelserne for så vidt angår *informations-samfundet og medier* godt i gang.

Der er gjort fremskridt med hensyn til *landbrug og udvikling af landdistrikter*. Den administrative kapacitet hos betalingsorganet og de operationelle strukturer, der er ansvarlige for EU's førtiltrædelsesmidler, er styrket, men på andre områder er den administrative kapacitet stadig svag. Tilpasning til EU's regelværk kræver yderligere vedholdende indsats, navnlig med hensyn til fuldstændig gennemførelse af vedtaget lovgivning. Der er gjort visse fremskridt på området *fødevarer-sikkerhed og dyre- og plantesundhedspolitik*, hovedsagelig i forbindelse med forberedelse af lovgivning. Med hensyn til både personalets antal og kvalifikationer er den administrative kapacitet imidlertid stadig utilstrækkelig til at sikre passende gennemførelse af EU-reglerne.

Der er gjort pæne fremskridt på området *transportpolitik*, navnlig hvad angår transport og vejafgifter. Generelt skrider den lovgivningsmæssige tilpasning frem i alle sektorer. Den administrative kapacitet i alle transportsektorer er imidlertid utilstrækkelig, både hvad angår antal og kvalifikationer. Der er endnu ikke oprettet uafhængige regeludstedende organer og sikkerhedsmyndigheder for luft- og jernbanetransport.

Der er gjort visse fremskridt i *energisektoren*. For at opfylde forpligtelserne i energifællesskabstraktaten er det imidlertid nødvendigt at foretage ændringer af energiloven og sikre korrekt gennemførelse af lovgivningen. Der mangler endnu at blive etableret et effektivt fungerende elektricitetsmarked. Uafhængigheden for den regeludstedende myndighed på energiområdet og på strålingsbeskyttelsesområdet skal forbedres yderligere.

Der er gjort pæne fremskridt med hensyn til *beskatning*. Der er nået et pænt niveau med hensyn til lovgivningstilpasningen på området indirekte beskatning. Der er behov for en

yderligere indsats med hensyn til direkte beskatning. Den operationelle kapacitet for kontoret for offentlige indtægter er styrket, og opkrævningen af skatter er forbedret.

Der er gjort visse fremskridt med tilpasning af lovgivningen og den administrative kapacitet inden for den *økonomiske og monetære politik*. Generelt er forberedelserne på dette område godt i gang. Der er gjort pæne fremskridt med hensyn til at forbedre *sektorstatistikkerne* og tilpasse klassifikationerne til EU's regelværk. Den statistiske infrastruktur er blevet styrket, men der mangler ressourcer.

Der er gjort begrænsede fremskridt på området *socialpolitik og beskæftigelse*. Der mangler stadig at blive etableret en effektiv og repræsentativ arbejdsmarkedsdialog. Den administrative kapacitet er blevet styrket langsomt, men er stadig utilstrækkelig til at sikre korrekt gennemførelse af lovgivning og politik, der er vedtaget. Der er gjort pæne, men ujævne fremskridt på området *virksomheds- og industripolitik*. De finansielle ressourcer og den administrative kapacitet for offentlige organer til gennemførelse af virksomheds- og industripolitiske instrumenter er beskedne. Tilpasningen til EU-retten under dette kapitel er relativt godt undervejs.

Der er gjort fremskridt på området *transeuropæiske net*. Forberedelserne på dette område er godt i gang. Der kan rapporteres om visse fremskridt inden for *regionalpolitik og koordinering af strukturinstrumenter*, navnlig med hensyn til en øget indsats og øgede forberedelser med henblik på implementering af de IPA-komponenter, der tjener som forløbere for strukturfondene. Generelt skrider tilpasningen til EU's regelværk på dette område frem.

Hvad angår *retsvæsenet og grundlæggende rettigheder*, er der gjort pæne fremskridt med hensyn til bekæmpelse af korruption og visse fremskridt med hensyn til reformen af retsvæsenet og sikring af grundlæggende rettigheder. De nyligt etablerede institutioner og øgede budgetressourcer har forbedret den generelle effektivitet i retsvæsenet, men der er behov for en fortsat indsats for at sikre uafhængighed. Hvad angår bekæmpelse af korruption, kan der rapporteres om yderligere fremskridt med hensyn til retsforfølgelse i sager på højt niveau, styrkelse af de institutionelle rammer og samarbejde mellem retshåndhævelsesinstanserne. Valgloven og loven om finansiering af politiske partier blev ændret for at øge gennemsigtigheden. Korruption er imidlertid stadig fremherskende og et alvorligt problem på mange områder. Indsatsen skal fortsættes. De fleste lovgivningsforanstaltninger og politikforanstaltninger vedrørende grundlæggende rettigheder er på plads, men gennemførelsen er ujævn, og der kræves en yderligere indsats.

På området *retlige anliggender, frihed og sikkerhed* er landet blevet ved med at tage hånd om udfordringerne. Hvad angår visumliberalisering, har landet gjort vigtige fremskridt på de områder, der er omfattet af køreplanen, og opfyldt benchmark-kriterierne. På baggrund af de konstaterede fremskridt foreslog Kommissionen i juli 2009, at visumforpligtelsen ophæves for borgerne i Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien⁸. Der kan rapporteres om gode fremskridt med hensyn til asyl, bekæmpelsen af organiseret kriminalitet og narkotika, eksterne grænser og Schengen. Den administrative kapacitet til gennemførelse af politireformen er forbedret, men hæmmes stadig af den mangelfulde forvaltning af menneskelige ressourcer. Hvad angår bekæmpelsen af organiseret kriminalitet, er der sket forbedringer med hensyn til anvendelsen af særlige efterforskningsteknikker, beskyttelse af

⁸ KOM(2009) 366.

vidner og efterretningsbaseret politivirksomhed. Der er behov for en yderligere indsats, navnlig med henblik på etablering af et integreret efterretningssystem. Landet har opnået en større grad af tilpasning til EU, både med hensyn til den lovgivningsmæssige og administrative kapacitet. Generelt er forberedelserne på dette område godt i gang.

Der er gjort visse fremskridt inden for *videnskab og forskning*. Den administrative kapacitet til at støtte deltagelsen i rammeprogrammerne er ikke tilstrækkeligt udviklet. Generelt er forberedelserne på dette område godt i gang. Der er gjort visse fremskridt inden for uddannelse, unge og kultur, navnlig for så vidt angår deltagelse i fællesskabsprogrammerne. Budgettet til uddannelse er dog stadig utilstrækkeligt til gennemførelse af den nationale reformstrategi. Generelt er forberedelserne med hensyn til *uddannelse og kultur* godt i gang.

Der er gjort yderligere fremskridt hen imod overtagelse af EU's regelværk inden for *miljø*, navnlig med hensyn til horisontal lovgivning og affaldsforvaltning. Gennemførelse af lovgivningen forbliver en betydelig udfordring. Den administrative kapacitet er ringe - både på nationalt og lokalt plan. Der er stadig behov for en betydelig ekstra indsats for at sikre bedre tilpasning til EU's regelværk på dette område samt for at sikre de nødvendige investeringer. Generelt er forberedelserne på miljøområdet kommet forholdsvis pænt i gang.

Der er sket visse fremskridt på området *forbruger- og sundhedsbeskyttelse*. Hvad angår forbrugerpolitik, findes der stadig ikke et effektivt og gennemsigtigt system til markedsovervågning. Med hensyn til folkesundhed er de tilgængelige finansielle ressourcer endnu ikke tilstrækkelige til at sikre passende gennemførelse af lovgivning, strategier og handlingsplaner.

Der er gjort betydelige fremskridt med *toldunionen*, navnlig med hensyn til den administrative og operationelle kapacitet. Toldlovgivningen er tilstrækkeligt tilpasset EU's regelværk, når der lige ses bort fra transit. Toldvæsenets administrative evne til at gennemføre lovgivning og bekæmpe grænseoverskridende kriminalitet styrkes til stadighed. Forberedelserne på dette område er godt i gang.

Der er gjort visse fremskridt med hensyn til tilpasningen til EU's politik for *eksterne relationer*. Generelt er forberedelserne på dette område godt i gang. Der er gjort visse fremskridt på området *udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik*, navnlig med hensyn til at styrke den administrative kapacitet. Landet har lagt sig på linje med de fleste EU-erklæringer og fælles holdninger og har vist fortsat vilje til deltagelse i FUSP-operationer.

Der er gjort visse fremskridt med lovgivningstilpasning og -gennemførelse på området *finanskontrol*. Den administrative kapacitet hos de ansvarlige institutioner er styrket yderligere. Der er gjort visse fremskridt med hensyn til *finansielle og budgetmæssige bestemmelser*. Der er sket forbedringer af den operationelle kapacitet hos toldvæsenet og kontoret for offentlige indtægter, navnlig med hensyn til bekæmpelse af told- og momssvig.

BILAG

Konklusioner om Albanien, Bosnien-Hercegovina, Kroatien, Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien, Montenegro, Serbien, Kosovo⁹ og Tyrkiet

Albanien

Stabiliserings- og associeringsaftalen trådte i kraft i april, og gennemførelsen forløber stort set planmæssigt. Albanien gør fortsat fremskridt med at opfylde de **politiske kriterier** i overensstemmelse med det europæiske partnerskab. Ifølge Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa/Kontoret for Demokratiske Institutioner og Menneskerettigheder (OSCE/ODIHR) levede afholdelsen af parlamentsvalget i juni op til de fleste internationale standarder, men der bør gøres en større indsats for at efterleve henstillingerne ved de fremtidige valg. Der var målbare fremskridt i registreringen af stemmeberettigede og i de relevante retsregler, men der blev konstateret visse mangler i procedureerne for stemmeoptælling. Valgreformen blev afsluttet, og der blev vedtaget en ny valglov inden valget. Listerne over stemmeberettigede blev opført på grundlag af det nye folkeregister og dermed blev denne nøgleprioritet i det europæiske partnerskab i vid udstrækning opfyldt. Der blev stort set udleveret id-kort til alle borgere uden pas, således at disse kunne deltage i afstemningen. Det kneb dog noget med den konstruktive dialog mellem de største politiske partier i valgperioden. Det er vigtigt at få den politiske dialog, som er en af det europæiske partnerskabs nøgleprioriteter, tilbage på rette spor.

Der er gjort nogen fremskridt med at styrke **demokrati og retsstatsforhold**. Man har stort set taget de vigtigste af OSCE/ODIHR's henstillinger fra tidligere valg til efterretning i valgreformen. *Parlamentet* vedtog en række vigtige love for at tilpasse landets lovgivning til gældende EU-ret. Men den konstruktive dialog led under partipolitiske dagsordener, og vigtige reformer blev forsinket. Albanien har gjort nogen fremskridt med at styrke de *statslige* strukturer, der skal koordinere den europæiske integration. Der er dog stadig behov for at styrke kapaciteten og den strategiske planlægning yderligere. Inden for den *offentlige forvaltning* konstateres stadig brud på tjenestemandsløven, navnlig i forbindelse med brugen af tidsbegrænsede ansættelseskontrakter. Det er fortsat en europæisk nøgleprioritet at afhjælpe manglen på gennemsigtighed og sikre, at den offentlige forvaltning kan drages til ansvar for ansættelser. Der skal gøres en stor indsats for at etablere en uafhængig, effektiv og meritokratisk offentlig tjeneste, som er fri for politisk indblanding. Nøglen til fremskridt er fuld håndhævelse af tjenestemandsløven, styrkelse af den institutionelle kapacitet i ministeriet for offentlig forvaltning og gennemførelse af strategien for reform af den offentlige forvaltning.

Der er gjort ringe fremskridt med at reformere *retssystemet*. Der er etableret en ordening med privatretlige fogeder. Der skal dog stadig vedtages en omfattende strategi for reform af retsvæsenet. Den såkaldte udrensningslov blev vedtaget uden fuld høring og konsensus af et simpelt flertal i parlamentet. Gennemførelsen af udrensningsloven blev efterfølgende suspenderet af forfatningsdomstolen. De relevante retsregler vedrørende reform af retsvæsenet er ikke færdige. Man har endnu ikke vedtaget afgørende love om, hvordan højesteret og forvaltningsdomstolene skal fungere. Der er ikke fundet en løsning på problemet med uafsluttede sager, og domstolsinfrastrukturen er fortsat uhensigtsmæssig. Den udøvende magts forsøg på at begrænse dommerstandens uafhængighed vækker fortsat alvorlig

⁹ Ifølge FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1244.

bekymring. Det forhold, at vigtige sager om påstået korruption, såsom Gërdec-sagen, er blevet udsat af proceduremæssige årsager, har rejst tvivl om dommerstandens upartiskhed. Alt i alt fungerer retsvæsenet fortsat dårligt, og der skal stadig gøres meget inden for dette område, som er en nøgleprioritet i det europæiske partnerskab, for at sikre uafhængighed, gennemsigtighed og effektivitet.

Regeringen arbejder fortsat med at forhindre og bekæmpe *korruption*. Gennemførelsen af strategien og handlingsplanen for bekæmpelse af korruption, som begge er nøgleprioriteter i det europæiske partnerskab, blev sat i værk. Der blev indført lovgivning, ifølge hvilken der skal anvendes onlineprocedurer for offentlige indkøb. Der er gjort en indsats for at øge gennemsigtigheden i visse sektorer, såsom uddannelsessektoren. Dette er en positiv udvikling. Korruption er dog stadig udbredt på mange områder og er et særligt alvorligt problem. Der er brug for større politisk vilje til at afskaffe den fremherskende opfattelse af, at ulovligheder, herunder i forbindelse med store sager, kan begås ustraffet. Det institutionelle grundlag og koordinationen mellem de forskellige instanser i bekæmpelsen af korruption bør styrkes yderligere. Der skal stadig gøres en stor indsats i alle henseender, herunder for at sikre domstolenes uafhængighed og åbenhed om finansiering af politiske partier.

Der er gjort nogen fremskridt med hensyn til *menneskerettigheder og beskyttelse af mindretal*, hvor lovgivningen stort set er på plads. Det er dog nødvendigt at gøre en større indsats for at forbedre håndhævelsen af gældende lovgivning på en række områder.

Med hensyn til *borgerlige og politiske rettigheder* er der grebet ind i tilfælde af *dårlig behandling* af varetægtsfængslede. Der er bygget nye *fængsler* og centre for varetægtsfængsling af unge og psykisk syge. Ordningen med offentligt tilsyn er taget i brug. Ringe forhold i fængslerne, som forværres yderligere af overbefolkning, navnlig i ældre fængsler, giver dog stadig anledning til dyb bekymring. Der må gøres mere for at beskytte menneskerettighederne og gennemføre anbefalingerne fra den såkaldte folkets advokat (ombudsmand). Med hensyn til *adgang til domstolene* er det stadig et problem for udsatte befolkningsgrupper og nogle mindretal at få retshjælp.

De relevante retsregler til at beskytte *ytringsfriheden er på plads*. Nogle medieoperatører blev dog udsat for pres, herunder ved at blive forflyttet fra deres lokaler, som ejes af staten. Lovgivningen om mediepolitik er endnu ikke fuldstændig, og den gældende lovgivning skal gennemføres. Der skal gøres en betydelig indsats for at færdiggøre lovgivningen, øge gennemsigtigheden i ejerskabet af medierne og gøre tilsynsmyndigheden for offentlig radio- og tv-virksomhed mere uafhængig. Forsamlingsfriheden og religionsfriheden respekteres fortsat i tilfredsstillende grad. Regeringen har gjort en større indsats for at støtte *civilsamfundet*. Der er gjort en indsats for at inddrage civilsamfundet i udarbejdelsen af vigtig lovgivning. Civilsamfundsorganisationerne bør dog fortsat inddrages yderligere i beslutningstagningen.

Der er sket beskedent fremskridt på området *økonomiske og sociale rettigheder*. Der er gjort nogen fremskridt med at styrke *kvinders rettigheder*. Valgloven fastsætter en 30 % kønskvote, som blev håndhævet af de fleste politiske parter ved valgene i juni. Der blev også oprettet et nationalt ligestillingsråd. Den gældende lovgivning om beskyttelse af kvinder mod enhver form for vold er dog ikke gennemført fuldt ud. Vold i hjemmet er fortsat et stort problem. Der er sket yderligere fremskridt med *børns rettigheder*. Der anvendes også i højere grad alternativ domsfældelse af unge. Der skal dog stadig gøres mere for at mindske børnearbejde og andelen af børn, der ikke fuldfører skolegangen, især for Romabørn. Støtteordninger for *socialt dårligt stillede grupper og handicappede* er fortsat begrænsede. Der er behov for en

bedre koordination af statslige instanser. Der må gøres mere for at styrke *arbejdstagerrettigheder* og *fagforeningsrettigheder*. Arbejdet med at ændre arbejdslovgivningen skrider ikke fremad, og det hæmmer fortsat udviklingen af den sociale dialog. Der er endvidere endnu ikke vedtaget en lov om forbud mod forskelsbehandling.

Der er kun gjort beskedent fremskridt med at konsolidere *ejendomsrettigheder*, en nøgleprioritet i det europæiske partnerskab. Der er for hele landet udarbejdet kort over landarealers værdiansættelse, hvilket er en forudsætning for at kunne yde erstatning til tidligere ejere. Der må gøres langt mere for at få afklaret alle aspekter af dette spørgsmål. Uløste ejendomsspørgsmål undergraver fortsat udviklingen af et velfungerende marked for jord, hæmmer potentielle udenlandske investeringer og skaber grobund for korrupsion. Det er altafgørende at få vedtaget en omfattende strategi for, hvordan juridiske og institutionelle problemer løses.

Der er konstant sket fremskridt med hensyn til *beskyttelse af mindretal*. Der er gjort en indsats for at ansætte personer fra mindretal i politiet. Der bør dog gøres mere for at gennemføre Europarådets rammekonvention. Der foreligger stadig ingen præcise oplysninger om mindretal. Selv om de internationale krav til databeskyttelse skal overholdes, vil den næste folketælling få afgørende betydning for dette spørgsmål. Lovgivningen om mindretalsbeskyttelse skal videreudvikles og gøres klarere, således at alle mindretal kan udnytte deres kulturelle rettigheder fuldt ud. Det er taget visse skridt til at forbedre romaernes forhold, men gennemførelsen af romastrategien skrider kun langsomt fremad. Romamindretallet lever fortsat under meget vanskelige forhold og udsættes for diskrimination.

Hvad angår *regionale anliggender og internationale forpligtelser*, spiller Albanien fortsat en konstruktiv rolle i indsatsen for at opretholde regional stabilitet og fremme gode forbindelser med andre lande på Vestbalkan og EU-nabolande. Landet deltager aktivt i det regionale samarbejde, herunder den sydøsteuropæiske samarbejdsproces (SEECP), det regionale samarbejdsråd (RCC) og den centraleuropæiske frihandelsaftale (CEFTA). De bilaterale forbindelser med andre lande, som udvidelsen sigter på, og EU-nabolande er fortsat gode. Hvad angår Den Internationale Straffedomstol, er den bilaterale immunitetsaftale med USA ikke i overensstemmelse med EU's relevante fælles holdninger og retningslinjer. Albanien bør tilpasse sig EU's holdning.

Albaniens **økonomi** har fastholdt makroøkonomisk stabilitet trods den internationale finanskrisen og økonomiske krisen. I hele 2008 var der fortsat økonomisk vækst, men den blev mindre i 2009 som følge af mindre eksport, færre pengeoverførsler og øget låntagning. Den monetære politik forblev sund, og prisstabiliteten blev bevaret. En ekspansiv finanspolitik, som omfattede hårdt tiltrængte offentlige arbejder på vejnettet, medførte dog en stort budgetunderskud. Manglende håndhævelse af retsstatsprincipper, dårlig infrastruktur og den uformelle økonomi er stadig et problem for den økonomiske udvikling og for erhvervslivet.

Hvad angår **økonomiske kriterier**, har Albanien gjort gode fremskridt i retning af at blive en fungerende markedsøkonomi. For at kunne klare konkurrencepresset og markeds kræfterne i EU på mellemlang sigt må Albanien reformere og styrke sit retssystem og gøre noget for at styrke infrastrukturen og den menneskelige kapital.

Regeringen reagerede på den internationale krisen ved at tage alle monetære og finansielle instrumenter i brug, samt ved at træffe lovgivningsmæssige foranstaltninger. Store tilførsler af kapital, delvis drevet af privatiseringsprocessen, var mere end nok til at finansiere

underskuddet på de løbende poster. Den fortsatte gennemførelse af skatteforvaltningsreformer har udvidet skattegrundlaget, mindsket skatteunddragelsen samlet set og bidraget til at mindske den uformelle sektor. En mere effektiv skatteopkrævning bidrog til et overskud på den primære budgetsaldo og forbedrede politiksammensætningen. Niveaue af statsejerskab i økonomien blev reduceret yderligere, navnlig i energi- og telekommunikationssektoren. Markedsadgangen blev gjort lettere, og markedsaktørerne nød godt af bedre ejendoms- og skyldnerregistre. På trods af vanskelige internationale forhold bevarede banksektoren en solid kapital og forblev likvid. Store offentlige anlægsarbejder forbedrede vejnettet.

Den ekspansive finanspolitik i valgperioden medførte dog et stort budgetunderskud i 2008, og det forventede underskud for 2009 forbliver højt. Der må gøres mere for at konsolidere de offentlige finanser. Konkursprocedurerne anvendes stadig ikke. Svag administrativ kapacitet undergraver respekten for retssystemet. Det er stadig udbredt praksis, at kontrakter håndhæves ved hjælp af uformelle metoder uden om retssystemet. Uløste ejendomsspørgsmål underminerer stadig udviklingen af et velfungerende marked for jord og hæmmer investeringspotentielt. Den uformelle sektor er fortsat et stort problem. Arbejdsløsheden er stadig høj. Uddannelsessystemet trænger til en grundig omstrukturering. Transportinfrastrukturen er overordnet set ringe, og elforsyningssikkerheden er stadig ikke tilstrækkelig god grundet manglende diversifikation af elproduktionen og dårlig sammenkoblingskapacitet.

Albanien har gjort fremskridt med at tilpasse sin lovgivning, sine politikker og sin kapacitet til **europæiske standarder**. Der er gjort fremskridt på de fleste områder, om end ikke lige meget overalt. Der er fortsat gjort fremskridt på områder som frie varebevægelser, energi og politik for SMV. På andre områder, såsom intellektuelle ejendomsrettigheder, audiovisuel politik, landbrug og dyre- og plantesundhedskontrol er der gjort begrænset fremskridt. Der bør alt i alt gøres mere for at forbedre den administrative kapacitet og øge en effektiv gennemførelse af lovgivningen.

Der er gjort fremskridt inden for nogle områder af *det indre marked*. Med hensyn til *frie varebevægelser* er der gjort pæne fremskridt med vedtagelsen af europæiske standarder og inden for områder som akkreditering og metrologi. Kapaciteten til at håndhæve skal dog styrkes. Reglerne for kapitalbevægelser blev forbedret med revisionen af reglerne om handel med udenlandsk valuta. Regelværket om *forbrugerbeskyttelse* er blevet forbedret med oprettelsen af rådgivende og beslutningstagende organer.

Infrastrukturen og digitaliseringen på *toldområdet* er fortsat blevet bedre, men der skal stadig gøres mere for at tilnærme forholdene til europæiske standarder og styrke den administrative kapacitet. Toldere har ikke status af embedsmænd. Den positive udvikling inden for *beskatning* er fortsat. Skatteforvaltningen har leveret bedre resultater, og digitaliseringen af skattekontorerne er næsten afsluttet. Overordnet set er skatteopkrævningen dog stadig ringe. Beskatningen af importerede brugte biler og trykt materiale er ikke i overensstemmelse med forpligtelserne i stabiliserings- og associeringsaftalen.

Fremskridtet på *konkurrenceområdet* fortsatte, både hvad angår karteller og statsstøtte. Lovgivningen er i det store og hele i overensstemmelse med EU-retten, men der skal gøres mere for at få den gennemført.

Der ses nogen fremskridt inden for *offentlige indkøb*. Der anvendes efterhånden elektroniske procedurer på de fleste offentlige kontrakter. Der skal dog stadig ske en yderligere tilpasning af lovgivningen om koncessioner, forsyningsvirksomhed og klageprocedurer. Kapaciteten hos

agenturet for offentlige indkøb er blevet bedre, men skal styrkes yderligere. Der er sket nogen fremskridt med hensyn til *intellektuelle og industrielle ejendomsrettigheder*. Antallet af sager om overtrædelse, der indbringes for retten, er steget. Der er dog stadig meget, der kan forbedres. Regelhåndhævelsen er fortsat ringe, og patent- og ophavsretskontorets kapacitet og dommerstandens erfaringer og kvalifikationer er fortsat utilstrækkelige.

Der er sket ringe fremskridt med hensyn til *socialpolitik og beskæftigelsespolitik*. Budgettet for social beskyttelse steg, og strategien for arbejdsmiljø blev godkendt. Arbejdsmiljøstandarderne er fortsat ringe, og arbejdstilsynet er fortsat svagt. Man har fortsat arbejdet med at tilpasse lovgivningen til europæiske standarder inden for visse områder af *folkesundhed*. Den administrative kapacitet er dog forblevet svag. Der er sket nogen fremskridt med tilpasningen til europæiske standarder inden for *uddannelses- og forskningspolitik*.

Der kan rapporteres om fremskridt i forbindelse med visse *sektorpolitikker*. Hvad angår *industri og SMV'er*, er der sket gode fremskridt med gennemførelsen af det europæiske charter for små virksomheder. Der er gjort nogle fremskridt vedrørende *landbrug* med hensyn til regelkomplekset og de institutionelle rammer, men der er fortsat strukturelle svagheder. Laboratoriekapaciteten er blevet bedre inden for *fødevarer sikkerhed og dyre- og plantepolitik*, men overholdelsen af europæiske standarder er fortsat utilstrækkelig og begrænser Albaniens eksportkapacitet. Der er sket et vist fremskridt inden for *fiskeri* med hensyn til horisontal lovgivning, inspektion og internationalt samarbejde. Fangst- og landingskontrollen er dog stadig utilstrækkelig.

Inden for *miljø* er der sket nogle forbedringer med hensyn til affaldshåndtering og naturbeskyttelse. Kapaciteten til at udarbejde politikker og sikre gennemførelse og håndhævelse bør dog styrkes yderligere. Inden for *transport* er lovgivningen for flysektoren og den maritime sektor blevet bedre. Der er dog generelt behov for væsentlige forbedringer.

Der er gjort fremskridt i *energisektoren*. Elselskabets fordelingsnet er blevet privatiseret. Det går fremad med de foranstaltninger, der blev truffet for at forbedre elproduktionen og sammenkoblingsmulighederne. Energisektoren er dog stadig ikke særlig solid. Elforsynings sikkerheden er fortsat ringe. Der skal fortsat gøres en indsats for at mindske tab og øge betalingsopkrævningen.

Der kan rapporteres om begrænset fremskridt i forbindelse med *informationssamfundet og medierne*. Markedsliberaliseringen fortsatte inden for elektronisk kommunikation, men hæmmes af manglen på midler, hvormed man kan sikre konkurrencen. Den administrative kapacitet er fortsat svag, især i tilsynsmyndighedens råd. Der er sket begrænset fremskridt med hensyn til en *politik for det audiovisuelle område*. Der skal gøres mere for at gennemføre handlingsplanen for mediereformen. Der er gjort beskedent fremskridt inden for *finanskontrol*, men regelværket og gennemførelseskapaciteten bør styrkes yderligere. Der er fortsat sket en positiv udvikling på *statistikområdet*.

På området *retlige anliggender, frihed og sikkerhed* er der gjort fremskridt på de fleste områder, om end ikke lige meget overalt. I forbindelse med dialogen om visumlempelser er der gjort tiltag til at nå de mål, der er sat i køreplanen for visumlempelse, og der er iværksat vigtige reformer inden for retlige anliggende, frihed og sikkerhed. Der er fortsat gjort fremskridt inden for visumpolitik. Der er truffet foranstaltninger til at opfylde de mål, der blev fastlagt i køreplanen for visumliberalisering. Udlændingeloven er trådt i kraft, og der er vedtaget gennemførelsesbestemmelser. Et pålideligt folkeregister og adresseregister er blevet

sat i drift, og der er udleveret id-kort. Der er sat skub i udleveringen af biometriske pas. Der må dog gøres mere for at tilpasse sig til europæiske standarder. Der arbejdes fortsat på gennemførelsen af tilbagetagelsesaftalen mellem Det Europæiske Fællesskab og Albanien.

Der er gjort beskedne fremskridt inden for *grænseforvaltning*. Gennemførelsen af den integrerede grænseforvaltningsstrategi skrider fremad. Dog må der gøres mere for at sikre en effektiv koordinering af kontorenes arbejde og for at sikre, at man på grænseovergangsstederne får den uddannelse, de ressourcer og det udstyr, der er brug for. Loven om statsgrænsekontrol er endnu ikke reelt gennemført. Samarbejdet på tværs af grænserne skal forbedres. Der er rapporteret gode fremskridt med hensyn til *asyl*. Asylloven er revideret. Der er dog stadig en række gennemførelsesforanstaltninger, der skal vedtages for at gøre lovgivningen fuldstændig. Den positive udvikling på *migrationsområdet* er fortsat. Gennemførelsen af den nationale migrationsstrategi er i gang. Der skal gøres mere for at bekæmpe ulovlig migration.

Der er gjort beskedent fremskridt i bekæmpelsen af *hvidvaskning af penge*. Lovgivningen og den administrative kapacitet er blevet bedre. Der bør imidlertid afsættes flere efterforskningsmidler og skaffes større håndhævelseskapacitet til at konfiskere værdier. Samarbejdet mellem politi og dommerstand er fortsat ringe. Der er gjort få fremskridt med bekæmpelsen af *narkotika*. Resultatet på dette område er ikke godt nok, og man bør især styrke samarbejdet mellem de forskellige kontorer. Ulovlig narkotikahandel er fortsat et alvorligt problem.

Med gennemførelsen af den nye lov om *politiet* ses et vist fremskridt med politiarbejdet. Personalsituationen er også blevet bedre. Der må dog stadig gøres en indsats for at øge efterforskningskapaciteten, øge samarbejdet med anklagemyndigheden og forbedre personaleforvaltningen. Ledelsen inden for politiet såvel som personalsituationen, uddannelsesinitiativerne og de interne kontrolstrukturer bør styrkes yderligere. Der skal sættes mere ind på at udarbejde pålidelige statistikker over kriminalitet.

Der var ikke meget udvikling i bekæmpelsen af *organiseret kriminalitet*, hvilket er et alvorligt problem. Der er ikke truffet tilstrækkelige foranstaltninger til at forbedre beskyttelsen af vidner. Samarbejdet med Interpol er blevet bedre, hvilket betyder, at en række internationale arrestordrer kan fuldbyrdes. Indsatsen mod organiseret kriminalitet undergraves imidlertid af korrupsion, dårlig vidnebeskyttelse og utilstrækkelig efterforskning af straffesager. Samarbejdsproblemer mellem politi og anklagemyndighed er stadig med til at gøre efterforskningen mindre effektiv.

Der ses visse fremskridt i bekæmpelsen af *menneskehandel*. Online-databasen over ofre er sat i drift. Koordinatoren og den nationale henvisningsmekanisme har fået større administrativ kapacitet. Flere ressourcer og bedre koordinering mellem kontorerne er dog en forudsætning for at gennemføre strategien for bekæmpelse af menneskehandel, særlig hvad angår beskyttelse af ofre. Albanien er stadig ophavsland for menneskehandel. Der er en stigning i handelen med kvinder og børn internt i landet.

Der er fortsat sket fremskridt med hensyn til *beskyttelse af mindretal*. Lovgivningen er på plads, og der er udpeget en uafhængig datatilsynsmyndighed. Det skal dog sikres, at datatilsynsmyndigheden har de fornødne midler, herunder uddannelse, til at kunne løse sine opgaver effektivt. Der må gøres mere for at få den gældende lovgivning gennemført korrekt og for at styrke den administrative kapacitet.

Bosnien-Hercegovina

Det er ikke sket meget i Bosnien-Hercegovina med hensyn til opfyldelsen af de **politiske kriterier**. Det nationale politiske klima er forværret, og det er stadig et problem at få institutionerne til at fungere ordentligt og få den provokerende retorik til at ophøre. Gennemførelsen af reformer er gået langsomt grundet manglende enighed, manglende politisk vilje og den komplekse institutionelle struktur. Hvis der skal gøres yderligere fremskridt mod Den Europæiske Union, må de politiske ledere blive enige om, hvordan landet skal styres, og hvordan centrale EU-relaterede reformer skal se ud. Det er vigtigt at opfylde de mål og de betingelser, der er fastlagt for at kunne lukke den højtstående repræsentants kontor¹⁰. EU vil ikke kunne tage stilling til en ansøgning om EU-medlemskab, før den højtstående repræsentants kontor er lukket. Reformen af Bosnien-Hercegovinas forfatning, som skal gøre det muligt for institutionerne at fungere effektivt, er en forudsætning for, at Kommissionen kan anbefale, at landet gives status af kandidatland. Landets politiske ledere har derfor tilsluttet sig et fælles initiativ, ledet af EU og USA, som startede den 8.- 9. oktober i Sarajevo. Det skal nu omsættes til konkrete resultater, så der igen kan komme gang i Bosnien-Hercegovinas fremskridt mod EU ved hjælp af forfatningsændringer og opnås enighed på nationalt plan.

Med hensyn til **demokrati og retsstaten** har der ikke været meget udvikling i bestræbelserne på at få etableret velfungerende og effektive statsstrukturer og nå frem til en *forfatningsreform*, som er en nøgleprioritet i det europæiske partnerskab. Bosnien-Hercegovinas forfatning blev ændret for første gang for at få fastlagt Brčko-distriktets status, hvilket var et væsentligt fremskridt. Den høje repræsentant måtte for nylig gøre brug af sine eksekutivbeføjelser for at sikre, at man kommer en afslutning af den internationale overvågning af distriktet nærmere.

Bosnien-Hercegovinas regeringssystem involverer fortsat international tilstedeværelse. Landet har gjort nogle fremskridt med at opfylde de krav, der stilles som betingelse for at lukke den høje repræsentants kontor og overgå til en øget EU-tilstedeværelse. Manglende politisk vilje har dog stået i vejen for processen. Nu bør der hurtigst muligt træffes foranstaltninger til at nå de mål, der endnu ikke er opfyldte, nemlig fordeling af ejendom mellem stat og andre regeringsniveauer, spørgsmålet om forsvarets ejendom og etablering af sikre stabile og konstruktive politiske forhold i landet.

De udøvende og lovgivende organer på statsniveau har ikke fungeret tilfredsstillende. Bosnien-Hercegovinas *parlament* er stadig ramt af utilstrækkelige tekniske og menneskelige ressourcer, og samarbejdet med ministerrådet og entiteternes parlamenter er ikke blevet bedre. Der er ikke blevet vedtaget mange love med relation til europæisk integration. *Regeringsinstitutioner* på alle niveauer er fortsat præget af interne politiske spændinger og usammenhængende og ukoordinerede beslutningsprocesser. Myndighederne har ofte været ude af stand til hurtigt at udpege embedsmænd på højt plan. Det generelle politiske klima og

¹⁰ Der er her tale om fem mål: 1) en acceptabel og bæredygtig løsning på spørgsmålet om fordeling af ejendom mellem staten og andre myndighedsniveauer, 2) en acceptabel og bæredygtig løsning på spørgsmålet om forsvarets ejendom, 3) en endelig afgørelse af spørgsmålet om Brčkos tilhørsforhold, 4) budgetbæredygtighed (på basis af en aftale om en permanent ITA-koefficientmetode og oprettelse af et nationalt finansråd) og 5) befæstelse af retsstaten (som demonstreret ved vedtagelsen af en national strategi for krigsforbrydelser, en udlændinge- og asyllov og en national strategi for reform af justitsvæsenet) såvel som to specifikke betingelser: 1) undertegnelse af SAA og 2) stabile politiske forhold.

manglen på en direktør i det meste af rapporteringsperioden har vanskeliggjort arbejdet i direktoratet for europæisk integration. Der er taget indledende skridt til en folketælling i 2011, men der er ikke vedtaget en statslig lov om folketælling, hvilket er altafgørende for processen.

Der er gjort et vist fremskridt på området *offentlig forvaltning*, men der må stadig gøres mere. Det går fremad – om end langsomt – med at få gennemført strategien for reform af den offentlige forvaltning, som er en nøgleprioritet i det europæiske partnerskab. Den fond, der blev etableret til støtte for reformen af den offentlige forvaltning, er taget i brug, og en række projekter er ved at blive gennemført. Ikke desto mindre bør der ske en bedre koordinering mellem de forskellige administrationer i landet. Der er behov for fortsat at gøre en indsats for at forhindre politisk indblanding, begrænse den rolle, som etnisk baggrund og politisk tilhørsforhold spiller ved udnævnelser, og skabe en professionel, upartisk, pålidelig, gennemsigtig og effektiv offentlig tjeneste baseret på fortjeneste og kompetence. Der er udpeget ombudsmænd på statsniveau, men de er endnu ikke fuldt ud operationelle på grund af entiteternes modvilje mod at udfase de eksisterende kontorer på entitetsniveau.

Bosnien-Hercegovina har gjort begrænset fremskridt med at forbedre *retssystemet*. Der er vedtaget ny lovgivning og truffet nogle foranstaltninger til at mindske mængden af ophobede sager. Der er gået fremad med at få udstyret domstolene med det fornødne it-udstyr. Det står dog sløjt til med gennemførelsen af den nationale strategi for udvikling af retssektoeren og krigsforbrydelsesstrategien, og der bør gøres en større indsats. Den komplekse lovgivning, det fragmenterede retssystem og manglen på ét budget er fortsat en væsentlig hindring for større reformer på området. Politisk indblanding forekommer stadig hyppigt. Mangel på en højesteret med landsdækkende jurisdiktion er et alvorligt handicap. Der er fortsat problemer med retsforfølgning af organiseret kriminalitet. Det er ikke lykkedes de politiske myndigheder i Bosnien-Hercegovina at få forlænget de internationale dommeres og anklageres mandat på retsmyndighedernes anmodning. Den statslige domstols retsforfølgning af krigsforbrydelser har stort set været tilfredsstillende, men den bør forbedres i entiteterne og kantonerne. Der skal arbejdes videre på at sikre retssystemets uafhængighed, ansvarlighed og effektivitet. Myndighederne i Republika Srpska har i stigende grad sat spørgsmålstegn ved, hvorvidt det statslige politi og de statslige retskontorer har jurisdiktion og kompetence til at operere på territoriet og ved lovligheden heraf. Det vækker alvorlig bekymring.

Bosnien-Hercegovina har gjort meget begrænset fremskridt med at *bekæmpe korruption*, som stadig er udbredt og et alvorligt problem. Der er vedtaget en ny strategi og handlingsplan for perioden 2009-2014, men gennemførelsen af strategien for 2006-2009 har været utilstrækkelig. Der er gjort begrænset fremskridt med opfyldelsen af de anbefalinger, der blev fremsat af Sammenslutningen af Stater mod Korruption (GRECO). Retsforfølgningen er mangelfuld, og der er kun afsagt et begrænset antal domme. Bosnien-Hercegovina må vise større vilje til at gøre en indsats mod korruption.

Der er gjort begrænsede fremskridt med *menneskerettigheder og beskyttelse af mindretal*. Bosnien-Hercegovina har ratificeret de vigtigste internationale menneskerettighedskonventioner, men der må gøres en vedvarende indsats for at sikre en bedre gennemførelse. Håndhævelsen af nationale domstolsafgørelser, herunder dem som træffes af forfatningsdomstolen i Bosnien-Hercegovina, skal forbedres. Der må hurtigst muligt findes en løsning på uoverensstemmelserne mellem Bosnien-Hercegovinas forfatning og den europæiske menneskerettighedskonvention inden valget i 2010 og ikrafttrædelsen af stabiliserings- og associeringsaftalen.

Borgerlige og politiske rettigheder respekteres stort set. Der er sket nogen fremskridt med at ensrette statens og entiteternes praksis i forbindelse med strafferetlige sanktioner. Der er vedtaget en lov på statsniveau om retshjælp i straffesager. Adgangen til *retlig prøvelse* i civil- og straffesager bør forbedres, og det bør sikres, at alle er lige for loven. *Dårlig behandling* af indsatte er fortsat et problem. Den planlagte opførelse af et *statsfængsel* er stærkt forsinket.

Statens og entiteternes forfatning garanterer *ytringsfrihed* og mediefrihed, *forsamlings- og foreningsfrihed* og trosfrihed. Det er dog nødvendigt at forbedre gennemførelsen af gældende lovgivning. Antallet af påståede tilfælde af chikane af journalister er steget. Medierne bliver i stigende grad etnisk orienterede. Gennemførelsen af reformen af offentlig radio- og tv-virksomhed, som er en nøgleprioritet i det europæiske partnerskab, er blevet forsinket på grund af utilstrækkelig harmonisering og langsommelig gennemførelse af de relevante retsregler, navnlig i føderationen. Den udøvende magt må gøre mere for at øge dialogen med sektoren i *civilsamfundet* og støtte dens udvikling. Myndighederne skal sikre, at tildelingen af midler til ngo'er sker på et objektivt og gennemsigtigt grundlag.

Der er kun gjort begrænset fremskridt på området *økonomiske og sociale rettigheder*. Bosnien-Hercegovinas lovgivning indeholder bestemmelser, der skal beskytte økonomiske og sociale rettigheder, men gennemførelsen er generelt ringe. Der er vedtaget en omfattende diskriminationslov på statsniveau, men dens anvendelsesområde er temmelig begrænset. Der skal fortsat arbejdes på at beskytte *kvinder* mod alle former for vold. Med hensyn til *børn* er der stadig problemer inden for sundhed, social beskyttelse, uddannelse og vold i hjemmet. Skævheder i det sociale velfærdssystem er til skade for udsatte befolkningsgrupper, herunder sindslidende. Det er positivt, at den reviderede europæiske socialpagt er blevet ratificeret, men gennemførelsen af den skal blive bedre. Det komplicerede regeringsstyre og den fragmenterede lovgivning står stadig i vejen for en social dialog på landsplan.

Der er gjort et vist fremskridt i forbindelse med *kulturelle rettigheder og mindretals rettigheder*. Netværket af nationale mindretalsråd er blevet fuldendt med etableringen af føderationsrådet, selv om dette endnu ikke er fuldt ud operationelt. Strategien og handlingsplanerne til fordel for romamindretallet er langsomt ved at blive gennemført. Der vil ikke desto mindre skulle tages yderligere skridt til at forbedre gennemførelsen af lovgivning om nationale mindretal, og forfatningen på statsniveau vil skulle ændres, således at mindretal får adgang til alle politiske hverv. Skolernes opdeling af børn efter etnisk tilhørsforhold er fortsat et problem. På trods af flere finansielle ressourcer til gennemførelse af romastrategien lever dette mindretal stadig under vanskelige kår og udsættes fortsat for diskrimination. Da romaerne ikke er optaget i folkeregistret, berøves de fortsat deres grundlæggende sociale og økonomiske rettigheder.

Hvad angår *flygtninge og internt fordrevne personer*, er sikkerhedssituationen forblevet stabil, men den samfundsøkonomiske integration af tilbagevendte personer er ikke blevet meget bedre. Man har endnu ikke vedtaget en landsomspændende strategi, som skal understøtte tilbagevendingsprocessen og sikre, at kapitel VII til Dayton-Paris-freds aftalen gennemføres.

Med hensyn til *regionale spørgsmål og internationale forpligtelser* har man arbejdet videre med gennemførelsen af Dayton-Paris-freds aftalen. Samarbejdet med Den Internationale Krigsforbryderdomstol vedrørende det tidligere Jugoslavien (ICTY) er stadig tilfredsstillende. Udtalelser fra de politiske ledere for Republika Srpska, som sætter spørgsmålstejn ved sandfærdigheden af massakrer på civilbefolkning under krigen, vækker dog særlig stor bekymring.

Bosnien-Hercegovina bør sammen med sine naboer gøre noget ved de regionale forskelle på, hvilke gerninger der kan begås ustraffet, herunder ved at tage skridt til udleveringsaftaler i forbindelse med sager om krigsforbrydelser.

Hvad angår Den Internationale Straffedomstol, er den bilaterale immunitetsaftale med USA ikke i overensstemmelse med EU's fælles holdninger og retningslinjer. Landet bør tilpasse sig EU's holdning.

Bosnien-Hercegovina har fortsat deltaget aktivt i det regionale samarbejde, herunder den sydøsteuropæiske samarbejdsproces (SEECP), det regionale samarbejdsråd (RCC) og den centraleuropæiske frihandelsaftale (CEFTA).

Bosnien-Hercegovinas forbindelser med nabolandene er forblevet stabile, men der har ikke været gjort meget for at fremme forsoningen og løse udestående problemer, hvilket er en nøgleprioritet i det europæiske partnerskab. Navnlig er der ikke fundet løsninger på spørgsmål vedrørende handel og grænseanliggender med nabolandene.

Det er gået meget langsomt med Bosnien-Hercegovinas **økonomi** i fjerde kvartal af 2008, hvor den globale krise begyndte at få virkninger for realøkonomien. Denne tendens fortsatte i 2009, hvor landet blev ramt af recession. Arbejdsløsheden er fortsat meget høj. Situationen for de offentlige finanser blev yderligere forværret og var hovedsageligt kendetegnet ved en stigning i de løbende udgifter. Landet anmodede om et IMF-program, og man forhandlede sig frem til en treårig standby-ordning. På trods af visse fremskridt i den landsomspændende koordinering af den økonomiske politik var engagementet i strukturreformerne ikke lige stort i de forskellige dele af landet.

Hvad angår de **økonomiske kriterier**, er der ikke sket yderligere udvikling i Bosnien-Hercegovinas forsøg på at blive en fungerende markedsøkonomi. Der skal yderligere omfattende reformbestrebelse til for at sætte landet i stand til at klare konkurrencepresset og markedskræfterne i EU på længere sigt.

Det er lykkedes at opretholde finansiel og økonomisk stabilitet, fordi centralbanken reagerede hensigtsmæssigt på virkningerne af den internationale finanskriser. Der var fortsat en høj grad af pålidelighed forbundet med currency board-ordningen. Inflationsraterne er faldet betydeligt i overensstemmelse med den internationale prisudvikling. Eksterne ubalancer er faldet, hovedsageligt fordi handelsbalancen hurtigt er blevet tilpasset. Mens ekspansionen af den finansielle formidling går lidt langsomt, er det indtil videre lykkedes banksektoren at klare den globale krise. Der er registreret visse mindre forbedringer i erhvervslivet, navnlig inden for byggetilladelser, overførsel af ejendom, virksomhedsregistrering og markedsudtrædelse.

Situationen for de offentlige finanser er dog blevet dårligere og mindre holdbar. De løbende udgifter, især til lønninger og sociale ydelser, er steget voldsomt i 2008, og den offentlige forvaltnings andel af BNP er fortsat stor. Der er ikke sket nogen yderligere udvikling i omstruktureringen af offentlige virksomheder, liberalisering af netværksindustrien og privatiseringen. Den svage produktionskapacitet og strukturbetingede stivheder – høje socialsikringsbidrag, fordrejede lønfastsættelsesordninger, store og lidet målrettede sociale overførsler og ringe arbejdskraftmobilitet – hæmmer fortsat jobskabelsen og står i vejen for etableringen af et velfungerende arbejdsmarked. Arbejdsløsheden er fortsat meget høj, og den uformelle sektor er stadig et stort problem. Erhvervsmiljøet påvirkes stadig af en ineffektiv administration. Lavere direkte udenlandske investeringer og offentlige investeringer betød, at det gik langsomt med at få moderniseret infrastrukturen.

Bosnien-Hercegovina har gjort begrænset fremskridt med at få tilpasset lovgivningen og politikkerne til **europæiske standarder**. Der er sket nogen fremskridt inden for områder som transport, told, beskatning, uddannelse og kultur og i forbindelse med spørgsmålet vedrørende rettlige anliggender, frihed og sikkerhed. Det er stadig nødvendigt at gøre en særlig indsats med hensyn til fri bevægelighed for varer, personer og tjenesteydelser, social- og beskæftigelsespolitik, statsstøtte, energi og miljø.

Gennemførelsen af interimsaftalen har stort set været tilfredsstillende. Ikke desto mindre bør der sættes skub i forberedelserne forud for opfyldelsen af kravene i interimsaftalen og stabiliserings- og associeringsaftalen – en nøgleprioritet i det europæiske partnerskab. Bosnien-Hercegovinas administrative kapacitet må styrkes yderligere for at opnå gode resultater med gennemførelsen af stabiliserings- og associeringsaftalen. Landet bør også gøre en større indsats for at opnå et fuldstændigt fælles økonomisk område inden for landets grænser som krævet i det europæiske partnerskab.

Bosnien-Hercegovina har gjort et vist fremskridt med indfrielsen af prioriteterne i det europæiske partnerskab på området **det indre marked**. Hvad angår *frie varebevægelser*, har udviklingen være beskeden inden for standardisering, akkreditering, metrologi og markedstilsyn. Der er behov for en vedvarende indsats for at tilnærme lovgivningen til EU-retten på dette område og for at udvikle den nødvendige administrative kapacitet.

Udviklingen med hensyn til *tjenesteydelser, etableringsret og selskabsret* har været beskeden. Entiteternes lovgivning om leasing er blevet harmoniseret, men der er endnu ikke etableret et statsligt tilsynsorgan for bankvæsenet. Entiteternes lovgivningsinitiativer på dette område er stadig ikke tilstrækkeligt koordineret.

Der er sket en vis udvikling inden for *frie kapitalbevægelser*. Der er vedtaget lovgivning om operationer i fremmed valuta i Republika Srpska. Der er sket visse fremskridt på *toldområdet*, selv om der stadig skal gøres mere for at tilpasse lovgivningen og forbedre den administrative kapacitet. Der er stadig ikke lagt strategier på toldområdet, navnlig for forvaltning af de menneskelige ressourcer, uddannelse og informationsteknologi. På *beskatningsområdet* er der vedtaget en ny lov om punktafgifter for at forbedre den finanspolitiske situation.

Hvad angår *konkurrence*, har Bosnien-Hercegovina gjort beskedent fremskridt med antitrustkontrol. Der er ikke gjort målbare fremskridt på statsstøtteområdet. Man afventer stadig vedtagelsen af hensigtsmæssig statsstøttelovgivning og etableringen af en operationelt uafhængig statsstøttemyndighed. Der skal gøre mere for at sikre, at procedurerne for *offentlige indkøb* gennemføres ordentligt i hele landet. Der er gjort begrænset fremskridt med håndhævelsen af *intellektuelle ejendomsrettigheder*, selv om landet har ratificeret yderligere internationale konventioner. Lovgivningen på området bør fuldendes, og håndhævelseskapaciteten bør styrkes.

Der er gjort begrænset fremskridt med *social- og beskæftigelsespolitikken* og med folkesundhedspolitikken. Lovgivningen og politikken på social- og beskæftigelsesområdet og lovgivningen vedrørende folkesundhed er stadig meget usammenhængende. Manglende samarbejde mellem de forskellige forvaltningsniveauer er forsat en alvorlig hindring for at kunne sikre den fornødne koordination.

Der er gjort et vist fremskridt med indførelse af europæiske standarder inden for *uddannelse og kultur*. Bosnien-Hercegovina har navnlig ratificeret 2005 UNESCO-konventionen om beskyttelse og fremme af de kulturelle udtryksformers mangfoldighed. Ministerkonferencen

om uddannelse har været med til at sikre en grundlæggende koordinering mellem landets 14 kompetente ministerier. Harmoniseringen af lovgivningen på entitets- og kantonniveau er dog endnu ikke afsluttet, og gennemførelsen er ikke ensartet i de forskellige dele af landet. Den administrative kapacitet i de forskellige uddannelsesorganer bør styrkes. Med hensyn til *forskning* blev Bosnien-Hercegovina tilknyttet EF's syvende rammeprogram for forskning og udvikling, men på nationalt niveau skal der stadig gøres en væsentlig indsats for at forbedre forskningskapaciteten.

Der forhandles stadig om optagelse i *WTO*, men processen er endnu ikke afsluttet.

Bosnien-Hercegovina har gjort et vist fremskridt med overtagelse af europæiske standarder inden for flere *sektorpolitikker*.

Der er sket meget lidt inden for *industri*. Der skal endnu lægges en omfattende erhvervs politik. Der er vedtaget en landsomspændende strategi for *små og mellemstore virksomheder (SMV)*. Tiden er nu inde til at gennemføre den.

Der er gjort et vist fremskridt på *landbrugs- og fiskeriområdet*. Der er vedtaget en strategi for harmoniseringen af udviklingen af landbruget og landdistrikterne. Gennemførelsen af den statslige lov om landbrug, fødevarer og udvikling af landdistrikter er træg. Man er ikke fået oprettet et statsligt landbrugsministerium, så kompetencen på landbrugsområdet ligger stadig hos entiteterne. Der er ikke sket meget inden for fødevarer sikkerhed og dyre- og plantesundhedspolitik. Situationen er stadig problematisk, fordi der mangler menneskelige og finansielle ressourcer, og fordi koordinationen er dårlig mellem tjenesterne på stats- og entitetsniveau.

Bosnien-Hercegovinas forberedelser på miljøområdet befinder sig fortsat på et indledende stadium. Der er ikke sket nogen udvikling af betydning i rapporteringsperioden. Der er endnu ikke vedtaget en miljølov på statsniveau, som kunne danne rammen om en landsdækkende, harmoniseret miljøbeskyttelse, og der er endnu ikke oprettet et statsligt miljøagentur.

Bosnien-Hercegovina har gjort visse fremskridt i *transportsektoren*. Det transeuropæiske transportnet og transittrafikken har undergået en vis udvikling, mens udviklingen af vej- og jernbanenettet og de indre vandveje har været temmelig begrænset. Bosnien-Hercegovina er blevet fuldgyldigt medlem af de fælles luftfartsmyndigheder (JAA). Der må gøres mere for at sikre, at aftalen om et fælles europæisk luftfartsområde (ECAA) anvendes konsekvent. Der skal gøres en yderligere indsats for at fuldføre omlægningen af de institutionelle strukturer og skabe de rette vilkår for markedsåbning inden for alle transportformer.

Der er ikke sket noget på *energiområdet*. Som part i energifællesskabstraktaten skal Bosnien-Hercegovina gennemføre den relevante EU-lovgivning på energiområdet, men landet halter dog stærkt bagefter på en række energirelaterede områder. Forsinkelserne gælder særlig reformerne i gassektoren. Forskellige forhold står fortsat i vejen for udviklingen af elsektoren. Driften af det nationale transmissionsselskab (TRANSCO) er blevet alvorligt undergravet af politisk indblanding og dårlig styring. Der findes ingen omfattende energistrategi. Der findes kun meget begrænsede energireserver i tilfælde af en nødsituation.

Der er sket meget lidt på området *informationssamfund og medier*. Man har ikke fuldt ud harmoniseret lovgivningen om offentlig radio- og tv-virksomhed i Bosnien-Hercegovina, og reformen af den offentlige radio- og tv-virksomhed er forsinket. Kommunikations-tilsynsmyndighedens uafhængighed er stadig meget svag, fordi der ikke er udnævnt en

generaldirektør og ikke er noget råd. Det volder stadig problemer at sikre tilsynsmyndighedens uafhængighed.

Der er gjort begrænset fremskridt på området *finanskontrol*. Der er udarbejdet politiske retningslinjer på stats- og entitetsniveau, men de er endnu ikke vedtaget. Der skal gøres mere for at forbedre den offentlige interne finanskontrol og opfølgningen af revisionsrapporter.

Der er gjort nogle tekniske fremskridt på det *statistiske område*. Samarbejdet mellem landets statistiske kontorer på stats- og entitetsniveau er imidlertid stadig utilstrækkeligt. Der må udarbejdes bedre statistikker med særlig vægt på nationalregnskab og statistikker inden for nøglesektorer, herunder handel, erhverv og landbrug. Det er altafgørende at få foretaget en folketælling i 2011.

Der er sket yderligere fremskridt på området *retlige anliggender, frihed og sikkerhed*. I forbindelse med dialogen om visumlempelser er der gjort tiltag til at nå alle de mål, der er sat i køreplanen for visumlempelse, og der er iværksat vigtige reformer inden for retlige anliggender, frihed og sikkerhed. Der er fortsat gjort fremskridt inden for visumpolitik. Der er vedtaget regelsæt for at specificere procedurerne for visumudstedelse i Schengenreglerne. Testfasen for udstedelse af biometriske pas er startet. Der er etableret et nyt agentur, som skal sikre, at systemet med personlige id-papirer forvaltes sikkert og effektivt. Der må dog gøres mere for at tilpasse forholdene til europæiske standarder. Gennemførelsen af tilbagetagelsesaftalen med EF forløber planmæssigt.

Der er også truffet konkrete foranstaltninger inden for *grænseforvaltning, asyl og migration*. Der er vedtaget en national strategi om asyl og migration, og der er udarbejdet en migrationsprofil for Bosnien-Hercegovina. Man er ved at gennemføre en ny integreret grænseforvaltningsstrategi, og der er taget initiativer vedrørende samarbejde med nabolande. Ikke desto mindre bør ansvarsfordelingen i forbindelse med grænseovergangsstederne og deres forvaltning gøres klarere.

Der er gjort yderligere fremskridt i bekæmpelsen af *hvidvaskning af penge*. Der er vedtaget en ny lov om bekæmpelse af hvidvaskning af penge, og samarbejdet på internationalt niveau fortsætter. Der er vedtaget en national strategi og handlingsplan for bekæmpelse og forebyggelse af hvidvaskning af penge, men den nationale lovgivning skal stadig harmoniseres, både internt og i forhold til internationale konventioner. Lovgivningen om konfiskering af aktiver er ikke i overensstemmelse med internationale standarder og er ikke harmoniseret internt i landet.

Der er taget nogle positive tiltag vedrørende *narkotikabekæmpelse*. Den nationale strategi om ulovlige stoffer og den tilhørende handlingsplan er vedtaget. Narkotikakommissionen har startet sit arbejde. Narkotikahandel er dog stadig et alvorligt problem, som kræver en vedvarende indsats.

Der er ikke gjort meget for at ændre *politiets arbejde* og gennemføre politireformen, som er en nøgleprioritet i det europæiske partnerskab. Det er gået langsomt med at få gennemført den lovgivning, der blev vedtaget i 2008, og ikke alle statslige agenturer, som skal oprettes ifølge denne lovgivning, er operationelle. Opsplitningen af Bosnien-Hercegovinas politistyrker står fortsat i vejen for ønsket om effektivitet og resultater.

Med støtte fra EU's politimission har Bosnien-Hercegovina taget nogle initiativer til *bekæmpelse af organiseret kriminalitet*, som dog stadig er et alvorligt problem, der påvirker

retsstaten og erhvervmiljøet. Der er vedtaget en ny strategi og ny lovgivning til bekæmpelse af organiseret kriminalitet, men der skal stadig gøres noget for at sikre en effektiv retsforfølgning af kriminelle organisationer. Bosnien-Hercegovina er ved at gennemføre den nationale handlingsplan 2008-2012 for bekæmpelse af *menneskehandel*. Der må dog skabes bedre resultater med hensyn til retsforfølgning og domsfældelse. I den sammenhæng er det vigtigt at få vedtaget og gennemført lovgivning om beskyttelse af vidner. Med hensyn til *databeskyttelse* er statsagenturet for databeskyttelse i drift, men det har ikke det fornødne personale og fungerer ikke tilfredsstillende.

Montenegro

Montenegro har gjort yderligere fremskridt med at opfylde **de politiske kriterier**. I overensstemmelse med det europæiske partnerskab har landet arbejdet videre på at forbedre lovgivningen og styrke den administrative og institutionelle kapacitet. Forfatningen er i det store og hele blevet gennemført effektivt. Retsreformen pågår og er begyndt at give resultater. Imidlertid bliver retsvæsnen og anklagemyndigheden stadig udsat for politisk påvirkning. Bekæmpelsen af korruption og organiseret kriminalitet skal videreføres beslutsomt. Styrkelsen af den administrative kapacitet er fortsat en stor udfordring. Der er stadig bred politisk konsensus om EU-anliggender. Parlamentet skal have bedre mulighed for at gå lovforslag efter i sømmene og overvåge udmøntningen af reformer.

Området **demokrati og retsstat** er blevet styrket yderligere. Alt i alt er udmøntningen af den nye forfatning gået planmæssigt. Dog mangler visse centrale love at blive tilpasset den. Offentlige institutioner fungerer bedre, særligt på områder med relation til europæisk integration. Der er stadig behov for større politisk vilje til at bekæmpe korruption, ikke mindst korruption på højt plan.

Der er sket visse fremskridt i måden, *Parlamentet* fungerer på. Lovgivningsarbejdet er fortsat i højt gear, og parlamentets administrative kapacitet er blevet øget. Imidlertid skal parlamentet blive betydeligt bedre til at lovgive effektivt, ligesom det skal udvide sin tilsynskapacitet betragteligt. Parlamentsvalget i marts 2009 levede op til næsten alle OSCE's og Europarådets krav. Kontoret for Demokratiske Institutioner og Menneskerettigheder under OSCE har dog peget på en række udfordringer og mangler, der fortsat skal tages hånd om. Valglovgivningen skal tilpasses forfatningen.

Regeringen har fortsat arbejdet med at opbygge nye administrative strukturer i kølvandet på landets uafhængighed. Koordineringen af integrationen med EU er forbedret og fungerer fortsat gnidningsløst. Der er gjort visse fremskridt på området reformer af *den offentlige forvaltning*, idet centrale love er vedtaget, den administrative kapacitet øget og forvaltningen af de menneskelige ressourcer forbedret. Manglende menneskelige og økonomiske ressourcer påvirker dog i lighed med strukturbetingede svagheder og korruption fortsat den offentlige forvaltnings effektivitet generelt. Den administrative kapacitet er stadig begrænset. Der skal gøres en særlig indsats for at skabe en professionel, ansvarlig offentlig forvaltning baseret på fortjeneste og uden politisk indblanding. De fleste af ombudsmandens kritikpunkter og henstillinger er blevet efterlevet. Dog bør ombudsmandsloven fuldt ud tilpasses forfatningen og institutionens kapacitet øges yderligere.

Der skal gøres mere for at skabe uafhængige tilsyns- og reguleringsorganer, som har reelle beføjelser og fungerer effektivt.

Montenegro har gjort beskedne fremskridt på området *retsreform*. Lovgivningen er blevet yderligere forbedret med vedtagelsen af en ny strafferetsplejelov. Der skal imidlertid gøres mere for at sikre et uafhængigt retsvæsen og give anklagemyndigheden en selvstændig stilling. Anklagemyndighedens mulighed for at udføre de opgaver, som den nye strafferetsplejelov pålægger den, skal forbedres. Desuden skal retssystemets ansvarlighed, integritet og effektivitet grundfæstes yderligere.

Der er gjort pæne fremskridt med at opbygge de juridiske og administrative rammer for *korruptionsbekæmpelse*. Der er sket fremskridt med udbygningen af organer, der skal forebygge og efterforske korruption. Men korruption er stadig vidt udbredt på mange områder

og udgør fortsat et særligt alvorligt problem. Det er problematisk, at lovgivningen på dette område endnu ikke er udmøntet fuldt ud, endsige effektivt. Selv om der kan observeres en positiv udviklingstendens, resulterer den lave efterforskningskapacitet og mangelfulde koordinering mellem retshåndhævelsesinstanser i et begrænset antal domfældelser. Tilsynet med finansiering af politiske partier og interessekonflikter er utilstrækkeligt.

Der er sket yderligere fremskridt på området **menneskerettigheder og beskyttelse af mindretal**, hvor Montenegro alt i alt lever op til de europæiske standarder.

Der er sket visse fremskridt på området *borgerlige og politiske rettigheder*. Der skal dog gøres mere for, at lovgivningen bliver udmøntet inden for områderne *tortur og mishandling, fængselssystemet og adgang til domstolene*.

Situationen med hensyn til *ytringsfrihed* vækker fortsat bekymring. Der er fremgang at spore i efterforskningen af vold mod journalister. Samtidig er der dog blevet rapporteret om nye voldsepisoder. Det vækker bekymring, at embedsmænd udtaler sig truende om mediers og NGO'ers rolle i samfundet. Regeringen må indlede et konstruktivt samarbejde med repræsentanter for civilsamfundet. *Forsamlingsfrihed og trosfrihed* bliver i det store og hele respekteret. Der skal fortsat findes en løsning på problemet med tilbagegivelse af kirkeejendom, og statslige organer bør ikke tage parti i tvister mellem den serbiske og den montenegrinske ortodokse kirke i Montenegro.

Da vold i hjemmet fortsat er vidt udbredt, skal der gøres en stadig indsats for *kvinders rettigheder*, særligt med hensyn til den utilstrækkelige beskyttelse mod alle former for vold. Vigtig lovgivning såsom en lov mod vold i hjemmet er stadig ikke vedtaget. Det samme gælder antidiskriminationslovgivning. Der skal arbejdes beslutsomt videre på at udmønte lovgivning og strategier, der forbedrer *børns rettigheder* og forholdene for socialt udsatte grupper. Der har været færre klagesager om *ejendomsret* i 2008. Gennemførelsen af tilbagegivelseslovgivningen volder dog stadig problemer.

Montenegro har gjort visse fremskridt inden for *mindretalsbeskyttelse*. Der blev afsat midler til mindretalsrådene, som kunne indlede deres arbejde. Der er taget skridt til at forbedre forholdene for romasamfundet, ashkalisamfundet og det egyptiske samfund (RAE). Forholdet mellem de forskellige folkeslag volder fortsat ingen problemer. De fordrevnes og RAE-befolkningens sociale og økonomiske forhold er dog stadig særdeles bekymrende. De lever fortsat under meget vanskelige forhold og udsættes for diskrimination. Lovgivning og strategier må og skal udmøntes mere beslutsomt. Der skal ligeledes tilføres flere økonomiske ressourcer. Loven om mindretals rettigheder og friheder er endnu ikke blevet afstemt med forfatningen, for så vidt angår minoritetsrepræsentation.

Ganske vist er lovgivningen, som skal afklare de fra Bosnien-Hercegovina og Kroatien fordrevne personers status, på plads, men det står stadig tilbage at udmønte den i praksis. Montenegro må og skal afklare de fra Kosovo fordrevne personers status og arbejde på at forbedre deres økonomiske og sociale rettigheder, som fortsat er begrænsede. Deres forhold er stadig et problem

Hvad angår **regionale anliggender og internationale forpligtelser**, er samarbejdet med Den Internationale Krigsforbryderdomstol for Det Tidligere Jugoslavien tilfredsstillende. Der er kommet gang i efterforskningen og domstolsbehandlingen af Montenegros få indenlandske sager om krigsforbrydelser. Samarbejdet med nabolandene på dette område går bedre. Sagen

om overlevende og pårørende til de i 1992 landsforviste bosniske civile blev afgjort udenretligt.

Hvad angår Den Internationale Straffedomstol, efterlever den bilaterale immunitetsaftale med USA ikke den relevante fælles EU-holdning og retningslinjer. Landet skal tilpasse sig EU's holdning.

Montenegro har fortsat deltaget aktivt i regionale samarbejdsinitiativer, herunder den sydøsteuropæiske samarbejdsproces, det regionale samarbejdsråd og den centraleuropæiske frihandelsaftale (CEFTA). Montenegro er formand for CEFTA i 2009. Den regionale offentlige forvaltningsskole i Danilovgrad ved Podgorica har slået dørene op.

Forholdet til andre udvidelseslande og tilgrænsende medlemsstater har fortsat bevæget sig i den rigtige retning, og det bilaterale samarbejde på specifikke områder er blevet udbygget. Særligt er der sket fremskridt i løsningen af grænsespørgsmål mellem Montenegro og Kroatien, som har samarbejdet om at indbringe sagen om grænsedragning ved Prevlakahalvøen for Den Internationale Domstol.

Montenegros **økonomi** gik ned i et markant lavere gear i 2009. Følgelig kom de offentlige finanser under alvorligt pres, og den offentlige gæld voksede yderligere. Økonomien kom dog ikke ind i en dyb recession, og situationen blev ikke helt så alvorlig, som de eksterne finansieringsrisici kunne have lagt op til. På trods af den økonomiske krise fik regeringen fremskyndet en række strukturreformer. Det er fortsat vigtige udfordringer at forankre retsstaten og udbygge infrastrukturen, hvis økonomien skal udvikle sig.

Hvad angår **de økonomiske kriterier**, har landet gjort yderligere fremskridt i retning af en velfungerende markedsøkonomi. Der er behov for at fortsætte det omfattende reformarbejde for at mindske strukturbetingede svagheder, således at landet bliver i stand til at modstå konkurrencepresset og markedskræfterne i EU på mellemlang sigt.

Underskuddet på betalingsbalancens løbende poster og inflationen er blevet mindsket som følge af opbremsningen i den økonomiske aktivitet. Arbejdsmarkedsindikatorer viser fortsat fremgang trods opbremsningen i den økonomiske vækst. Udenlandske moderbanker har fortsat kunnet finansiere deres lokale filialer, hvorved de har understøttet det finansielle systems stabilitet i mangel af en långiver i sidste instans. Underskuddet på de offentlige finanser er blevet nedbragt ved at skære i udgifterne og skaffe indtægter gennem privatiseringer af større netværkssystemer. Den offentlige gæld er vokset, men er forblevet på et beskedent niveau. Der er vedtaget lovgivning, der sikrer ejendomsretten. Lovgivningen er blevet forenklet med henblik på at fjerne hindringer for erhvervslivet, og ophobningen af konkurssager er blevet mindsket. Staten er med sine kriseforanstaltninger kommet til at spille en større økonomisk rolle, som dog har begrænset sig til at yde lån og lånegarantier til nøglesektorer i økonomien.

Vilkårene for Montenegros fremstillingssektor blev dog kraftigt forværret, da den blev ramt af efterspørgselsnedgang på eksportmarkederne og faldende stål- og aluminiumspriser. Det er stadig en betydelig udfordring at omstrukturere aluminiums- og stålværker. Det finansielle system blev ramt af en alvorlig likviditetsstramning i slutningen af 2008 og begyndelsen af 2009 som følge af et stort træk på indeståender. Renteniveauet forblev højt på trods af tilførsel af likviditet til banksektoren. De offentlige finanser kom under massivt pres, da regeringen udstedte lånegarantier i stort tal. Kapitalmarkederne har gennemgået en alvorlig korrektion og lidt betydelige tab. Det fortsatte misforhold mellem udbud og efterspørgsel af arbejdskraft

tvinger arbejdsgivere til at ty til udenlandsk arbejdskraft på trods af den høje arbejdsløshed. Undergrundsøkonomien udgør fortsat et stort problem.

Montenegro har gjort yderligere fremskridt i tilpasningen til **europæiske standarder**. Gennemførelsen af interimsaftalen er fortsat uden gnidninger, og landet er godt i gang med at skabe resultater ved at indfri sine forpligtelser i stabiliserings- og associeringsaftalen. Der er gjort pæne fremskridt med forbrugerbeskyttelse og forskning og på visse områder af det indre marked samt inden for retlige anliggender, frihed og sikkerhed. Der er gjort visse fremskridt inden for kapitalens frie bevægelighed, told og beskatning, beskæftigelse, landbrug og udvikling af landdistrikterne, energi og statistikker samt på de resterende områder inden for retlige anliggender, frihed og sikkerhed. Der er behov for en stor og støt indsats på disse felter. Der skal gøres en særlig indsats for at forbedre gennemførelseskapaciteten. På områderne miljø, transport, informationssamfund og medier er der gjort ujævne fremskridt. Der kan kun meldes om begrænsede fremskridt med akkreditering og overensstemmelsesvurdering, måling, markedstilsyn og industripolitik.

Montenegro har gjort visse fremskridt med indfrielsen af prioriteterne i det europæiske partnerskab på området *det indre marked*. Forberedelserne på området *varernes frie bevægelighed* er stadig i gang. Der er gjort pæne fremskridt med gennemførelsen af forbrugerbeskyttelse. Markedstilsynet skal udvikles yderligere. Der er behov for at forbedre den institutionelle og administrative kapacitet samt samarbejdet mellem forskellige institutioner og for at indarbejde produktrelateret *fællesskabsret* i lovgivningen.

På områderne *fri bevægelighed for personer og tjenesteydelser samt etableringsret* har Montenegro delvist tilpasset lovgivningen. Den vedtagne lov om udlændinges beskæftigelse og arbejde opererer med arbejdstilladelser og kvotaer for arbejdsstyrken og grænseoverskridende tjenesteydelser. Man er nået længere med liberaliseringen af markedet for tjenesteydelser. De institutionelle rammer for tilsynet med banker og den finansielle sektor uden for banksektoren er forbedret yderligere, men der er behov for at gøre dem endnu bedre. Der er vedtaget en strategi for postsektoren. Nye regler for virksomheders regnskabsaflæggelse har sammen med tilsynskrav skabt større regnskabsmæssig gennemsigtighed og gjort revisionen mere effektiv. Der skal imidlertid gøres mere for at grundfæste fremskridtene på disse områder.

Lovene om ejendomsforhold og statsejendom har forøget *kapitalens frie bevægelighed*. Udlændinge nyder fortsat ikke ligebehandling, for så vidt angår køb af landbrugsjord, som den nye lov dog åbner mulighed for at indgå langtidslejemål om.

Tilpasningen af *told- og beskatningslovgivning til fællesskabsretten* er godt undervejs. Der er dog behov for yderligere tilpasning på områderne oprindelse, transit og forenklede fremgangsmåder, toldværdiansættelse og gebyrer. Korruptionsbekæmpelse og kampen mod undergrundsøkonomien vedbliver at være store udfordringer.

På *konkurrenceområdet* er tilpasningen til *fællesskabsretten* fortsat i gang. Der er behov for at skabe endnu bedre rammer for konkurrencen og øge den administrative kapacitet, særligt for så vidt angår kontrol med statsstøtte.

Montenegro har arbejdet videre på at tilpasse lovgivningen om *offentlige indkøb* til *fællesskabsretten*. Der har været iværksat uddannelses- og oplysningskampagner. Der er imidlertid behov for yderligere tilpasning af lovgivningen og styrkelse af den administrative kapacitet.

Der kan meldes om visse fremskridt inden for *intellektuel ejendomsret*. Den nye patentlov har styrket de juridiske rammer. Der er sket forbedringer med proceduren for anerkendelse af rettigheder på nationalt plan. Men forberedelserne er endnu på et tidligt stadium, og det er nødvendigt at øge den institutionelle og administrative kapacitet og bibringe offentligheden større viden om emnet.

Montenegro har gjort yderligere fremskridt på området *socialpolitik og beskæftigelse*. Der er dog behov for at tilpasse lovgivningen yderligere til europæiske standarder, ligesom den administrative kapacitet inden for socialpolitik og beskæftigelse skal styrkes, særligt med henblik på udmøntningen af ny lovgivning. Der skal også gøres en yderligere indsats for at styrke den administrative og institutionelle kapacitet inden for *folkesundhedsområdet*.

Der er gjort yderligere fremskridt på området *uddannelse og kultur*. På *forskningsområdet* er der gjort pæne fremskridt, særligt med at styrke de institutionelle rammer, gennem deltagelse i syvende rammeprogram for forskning og udvikling.

Montenegro har vedtaget den lovgivning, der er nødvendig for at tiltræde Verdenshandelsorganisationen.

For så vidt angår *sektorpolitikker*, er Montenegro begyndt at tilpasse sin *industripolitik*, mens landet allerede har tilpasset lovgivningen delvist til *SMV-politikken*. Der skal gøres mere for at fjerne eksisterende hindringer for erhvervslivet, herunder fremskynde udstedelsen af licenser og tilladelser, og for at gennemføre foranstaltninger såsom kreditgarantier til SMV'er, iværksættervæksthuse og virksomhedsklynger.

Der kan meldes om visse fremskridt inden for både *landbrug og udvikling af landdistrikter og fiskeri*, for så vidt angår reform af lovgivningen og vedtagelse af nationale programmer og strategier. Tilbage står dog at udmønte dem tilfredsstillende. Der er sket visse fremskridt inden for *fødevarerikkerhed, dyre- og plantesundhedspolitik*, særligt med at styrke lovgivningen, men der mangler stadig at blive indført et egentligt integreret system for fødevarerikkerhed. Der er sket fremskridt med at øge landbrugsministeriets administrative kapacitet, mens administrationen af skovbrug og vandforsyning fortsat er utilstrækkelig og skal udbygges, således at landet kan modtage førtiltrædelsesbistand til udvikling af landdistrikter.

Fremskridtene med hensyn til *miljø* har været ujævne. Der kan meldes om fremskridt med vedtagelsen af horisontal lovgivning, men den skal udmøntes og håndhæves bedre. Miljøstyrelsen skal tilføres de ressourcer, der er nødvendige for, at den kan udføre sine opgaver. Det er et problem, at miljøet ikke beskyttes tilstrækkeligt, særligt i kystområder og i nationalparker.

For så vidt angår *transportpolitik* er forberedelserne på vej- og jernbaneområdet nået et stykke, men befinder sig stadig på et tidligt stadium på luft- og søtransportområdet. Ved samtlige transportformer er der kun sket begrænsede fremskridt med sikkerhedsaspekterne. Montenegro skal skabe en sammenhængende strategi for udvikling af landets transportsektor. Der skal gøres en væsentlig indsats for at skabe tilstrækkelig administrativ kapacitet.

Der kan meldes om visse fremskridt i nogle *energisektorer*. Der er taget skridt til at opfylde energifællesskabstraktatens krav, men der er stadig behov for yderligere bestræbelser. Der skal lægges større vægt på energieffektivitet og vedvarende energi.

Der er sket visse fremskridt, hvad angår *informationsfundet og medierne*, idet agenturet for elektronisk kommunikation og post har påbegyndt sit arbejde. Der er imidlertid stadig usikkerhed om, hvor uafhængigt agenturet for elektronisk kommunikation reelt er, og forsinkelser i udmøntningen af loven om elektronisk kommunikation er ligeledes bekymrende. De relevante montenegrinske myndigheder skal omgående afklare kompetence- og procedurespørgsmål i relation til tildeling af sendefrekvenser. Lovgivning og praksis skal bringes i overensstemmelse med europæiske standarder på dette område.

Montenegros forberedelser af *offentlig intern finanskontrol (PIFC) og ekstern revision* er i den indledende fase af udmøntningen. Den grundlæggende PIFC-lovgivning er nu vedtaget. Der gøres i stigende brug af statsrevisorer og revision, og statsrevisionen er i færd med at øge sin administrative kapacitet.

Regeringens *statistikstrategi* for 2009-2012 tildeler Montenegros statistiske kontor den koordinerende rolle i udviklingen af det statistiske system i overensstemmelse med adfærdskodeks for europæiske statistikker. Der er gjort fremskridt med sektor- og makroøkonomiske statistikker, hvorimod fremskridtene med klassifikationer og registre har været begrænsede. Der er behov for bedre lovgivning og større administrativ kapacitet.

Inden for *retlige anliggender, frihed og sikkerhed* har Montenegro fortsat vist vilje til at tage de vigtigste udfordringer op. Det er dog nødvendigt med en stadig indsats for at udmønte reformerne. Montenegro har gjort bemærkelsesværdige fremskridt på alle områder af køreplanen for visumliberalisering. På grundlag de opnåede fremskridt foreslog Kommissionen i juli 2009 at ophæve visumforpligtelsen for montenegrinske statsborgere, under forudsætning af at Montenegro opfylder de resterende benchmarkkrav i køreplanen, inden Rådet træffer sin beslutning.

Der er gjort visse fremskridt med *visumpolitikken*. Gennemførelsen af aftalerne om visumlempelse og tilbagetagelse skrider fortsat frem. En ny udlændingelov og en ny visumforordning baseret på Schengenreglerne er trådt i kraft. Montenegro skal dog gøre mere for at forbedre sin egen visumordning og bringe den i overensstemmelse med europæiske standarder. Landets administrative og tekniske kapacitet med hensyn til visumudstedelse skal øges betydeligt.

Inden for *grænseforvaltningen* har Montenegro gjort pæne fremskridt med grænsekontrol. Landet har fortsat udmøntningen af dets integrerede grænseforvaltningsstrategi. Grænseovergangsstederne har fået bedre udstyr. Ny lovgivning om kontrol med statsgrænserne, herunder grænseovervågning, er dog endnu ikke vedtaget. Der skal lægges vægt på at forbinde alle grænseovergangssteder i et online-netværk med adgang til både en national database og Interpols database.

Der kan meldes om visse fremskridt inden for områderne *asyl og migration*. På *asylområdet* er de lovgivningsmæssige og institutionelle rammer næsten på plads. Lovgivningen skal dog udmøntes ordentligt. Der er vedtaget vigtige love på *migrationsområdet*. Et detentionscenter for ulovlige migranter er dog stadig ikke opført. Der skal gøres mere for at udmønte lovgivningen. Den administrative kapacitet skal forøges og samarbejdet mellem institutionerne forbedres. Endvidere skal fordrevne personers status afklares.

Montenegro gør fortsat fremskridt inden for området *hvidvaskning af penge*, men det er bekymrende, at der er sket et fald i antallet af undersøgelser og indberetninger om mistænkelige transaktioner. Der skal arbejdes beslutsomt på at styrke myndighedernes

kompetencer og muligheder for at foretage undersøgelser, særligt i den finansielle efterforskningsenhed. Hvidvaskning af penge er fortsat et alvorligt problem, og der skal gøres en yderligere indsats for at forhindre og bekæmpe fænomenet.

Montenegro har gjort fremskridt med *bekæmpelse af narkotikamisbrug*. Den nationale narkotikastrategi og tilhørende handlingsplan er ved at blive gennemført. De institutionelle rammer for bekæmpelse af narkotikarelateret kriminalitet er blevet styrket, og mængden af konfiskeret narkotika er steget. Organiserede kriminelle gruppers narkotikahandel vækker fortsat alvorlig bekymring. Montenegro skal intensivere sin bekæmpelse af narkotikamisbrug.

Der kan konstateres visse fremskridt inden for politiets virksomhed, idet *politireformen* fortsætter, ligesom der kan opvises resultater med hensyn til den interne kontrol. Den faglige kapacitet, udstyr og infrastruktur skal dog forbedres yderligere.

Den institutionelle, juridiske og administrative kapacitet til at bekæmpe *organiseret kriminalitet* er blevet øget. Organiseret kriminalitet er dog stadig et alvorligt problem, som påvirker retsstaten og erhvervmiljøet. Den fortsat utilstrækkelige efterforsknings- og retsforfølgelseskapacitet indebærer, at der sjældent sker endelig domfældelse i sager om organiseret kriminalitet. Det er afgørende at tilføre flere menneskelige ressourcer og styrke samarbejdet mellem håndhævelsesinstanser. Der er gjort pæne fremskridt med bekæmpelse af *menneskehandel*. I den henseende anvendes Montenegro fortsat primært som transitland. Sager om menneskehandel er blevet efterforsket, og der er sket domfældelser. Det er dog nødvendigt at forbedre de ansvarlige myndigheders muligheder for at udpege potentielle ofre.

Vedtagelsen af lovgivning om *beskyttelse af personoplysninger* udgør et vist fremskridt. Loven er dog ikke fuldt ud i overensstemmelse med gældende *fællesskabsret*, ligesom nogen tilsynsmyndighed endnu ikke har set dagens lys.

Serbien

Serbien har gjort fremskridt med at leve op til **de politiske kriterier** og indfri nøgleprioriteterne i det europæiske partnerskab. Regeringen har vist sit engagement i at bringe landet tættere på Den Europæiske Union ved at tage en række initiativer, herunder gennemføre interimsaftalens bestemmelser. Samarbejdet med Den Internationale Krigsforbryderdomstol for Det Tidligere Jugoslavien (ICTY) er yderligere forbedret, men de ICTY-tiltalte Ratko Mladić og Goran Hadžić er dog stadig på fri fod.

En række initiativer har haft til formål at forankre **demokrati og retsstat**. Der er dog brug for yderligere reformer, således at de nye forfatningsbestemmelser bliver gennemført i overensstemmelse med europæiske standarder, særligt inden for retsvæsenet.

Parlamentet har revideret sin forretningsorden, og det har ført til forbedringer i dets arbejde og i lovgivningsprocessen. Vedtagelsen af en ny lov om politiske partier har desuden skabt klarere og mere præcise regler for registrering af partier. Valglovgivningen er dog endnu ikke revideret, så den fuldt ud lever op til europæiske standarder. Parlamentet har ikke i tilstrækkelig grad anvendt sine beføjelser til at kontrollere regeringen, og parlamentsudvalgenes kapacitet er fortsat begrænset.

Regeringen har vist stort engagement i europæisk integration, har arbejdet aktivt på at forberede lovgivning på en række områder og har gennemført et nationalt program for europæisk integration. Der har dog ikke været tilstrækkeligt fokus på at udmønte eksisterende love i praksis og på konsekvensvurdering. Der skal strammes op på planlægningen af regeringens arbejde og koordineringen mellem ministerierne.

Den *offentlige forvaltning* har generelt tilstrækkelig kapacitet. Det serbiske kontor for europæisk integration har fungeret godt, hvorimod det er nødvendigt at øge den administrative kapacitet med hensyn til europæisk integration i ressortministerierne. Generelt har reformtempoet været lavt. Gennemsigtighed, upartiskhed, professionalisme og ansvarlighed skal fremmes, og der skal lægges større vægt på korruptionsbekæmpelse og bistand til uafhængige organer. Uafhængige organer og tilsynsorganer fungerer forholdsvis godt de begrænsede ressourcer taget i betragtning.

Der er sket visse fremskridt med *det civile tilsyn med sikkerhedsstyrkerne*, idet parlamentets sikkerheds- og forsvarsudvalg i højere grad har været inddraget. Arbejdet med at reformere lovgivningen er dog endnu ikke afsluttet.

Hvad angår *retssystemet*, er der vedtaget en lovpakke, som indleder en omfattende reform af retsvæsenet og en omstrukturering af domstolene. To nye organer – Det Øverste Domstolsråd og Det Statslige Anklageråd – har set dagens lys. Den måde, proceduren for genudnævnelse af samtlige dommere administreres på, er fortsat problematisk, hvortil kommer, at manglende gennemsigtighed risikerer at føre til en lang periode med et politiseret retssystem. Ophobningen af retssager er ikke aftaget, domstolsprocedurerne mangler stadig at blive strømlinet og en effektiv domstolsforvaltning at blive indført.

Der er sket fremskridt i *korruptionsbekæmpelsen*. De retshåndhævende myndigheder har vist større engagement i korruptionsbekæmpelsen, hvilket har resulteret i pågribelsen af flere mistænkte og en række højt profilerede retssager. Parlamentet har udpeget ledelsen for det nye korruptionsbekæmpelsesagentur, som vil påbegynde sit arbejde i 2010. Men korruption er stadig vidt udbredt på mange områder og udgør fortsat et alvorligt problem. Offentlige indkøb og privatiseringer er to områder, som er særligt sårbare. Det er sjældent, at der sker endelig

domfældelse i korruptionssager. Loven om korruptionsbekæmpelsesagenturet er mangelfuld, og tilsynet med finansieringen af politiske partier og mulige interessekonflikter er utilstrækkeligt.

De juridiske og institutionelle rammer for *menneskerettigheder og mindretalsbeskyttelse* er på plads, og gennemgående bliver *borgerlige og politiske rettigheder* respekteret. De eksisterende forfatningsmæssige og retlige garantier på dette område skal dog håndhæves fuldt ud.

Der er gjort visse fremskridt med *forebyggelse af tortur og mishandling*. Det statslige ombudsmandskontor har meldt om færre mishandlingssager. Visse beskyldninger mod politiet er dog endnu ikke tilbunds gående undersøgt. På området *adgang til domstolene* er der ikke gjort fremskridt med vedtagelse af lovgivning, endsi­ge med oprettelse af et samlet system for gratis retshjælp. For så vidt angår reform af *fængsels­systemet*, er der taget de indledende skridt til et alternativt sanktionssystem, hvis praktiske virkninger dog har været begrænsede. Overfyldte fængsler, vold og narkotikamisbrug er fortsat et problem.

Generelt beskytter forfatningen *ytringsfriheden*, og der er forbud mod hadske udtalelser. I praksis har der imidlertid været eksempler på manglende retsforfølgelse af gerningsmændene i sager om blandt andet hadske udtalelser samt trusler mod og fysiske overgreb på journalister, menneskerettighedsaktivister samt homoseksuelle, biseksuelle og transseksuelle. Loven om offentlig information er blevet ændret, således at der er skabt klarere regler på *medieområdet*. Faglige sammenslutninger og internationale organisationer har dog udtrykt bekymring over manglende gennemsigtighed og inddragelse af offentligheden forud for vedtagelsen af lovændringerne. Det vækker desuden bekymring, at nogle af de nye bestemmelser, såsom strenge straffe for at overtræde faglige normer, kan tænkes at indskrænke mediernes frihed. Forfatningen garanterer *forsamlings- og foreningsfriheden*, og den nye foreningslov styrker disse rettigheder yderligere. De er generelt beskyttet, men en planlagt gay pride-parade i Beograd i september 2009 måtte i sidste øjeblik aflyses, efter at ekstremistiske grupper havde fremsat trusler om vold mod arrangører og deltagere.

Det civile samfund spiller fortsat en aktiv rolle i Serbiens sociale, økonomiske og politiske liv. Den nye foreningslov har afklaret NGO'ernes juridiske status. I Serbien har det offentlige ved flere lejligheder forsøgt at forbedre samarbejdet med det civile samfund, men det er nødvendigt at udvikle det yderligere.

De forfatningsmæssige garantier for *trosfrihed* er på plads, og der er forbud mod religiøst funderet diskrimination. Imidlertid er udmøntningen af loven om kirker og trossamfund (2006) vist sig at være diskriminerende, for så vidt angår registreringen af såkaldte "ikke-traditionelle trossamfund".

Lovbestemmelserne om beskyttelse af *økonomiske og sociale rettigheder* er alt i alt på plads. Derfor skal der nu lægges større vægt på at håndhæve lovgivningen mere effektivt. Der er vedtaget en national strategi, der skal forbedre *kvinders* stilling og fremme ligestilling mellem kønnene, og der er forbud mod kønsdiskrimination. En specifik lov om ligestilling mellem kønnene er dog endnu ikke vedtaget, og der er behov for at beskytte kvinder langt bedre mod vold. Med hensyn til *børns rettigheder* er der vedtaget en national strategi for beskyttelse af børn mod vold. Der skal gøres en større samlet indsats for at skabe bevidsthed om *socialt udsatte gruppers* og *handicappedes* situation og sikre, at deres rettigheder bliver beskyttet. Vedtagelsen af en *antidiskriminationslov* betyder endnu et skridt fremad for

antidiskriminationslovgivningen. I praksis diskrimineres der imidlertid, ikke mindst mod udsatte grupper som romaer, handicappede, homoseksuelle, biseksuelle og transeksuelle.

Hvad angår *ejendomsret*, mangler der fortsat et klart retsgrundlag for tilbagegivelse af ejendom, hvorfor en egentlig tilbagegivelsesproces ikke kan blive iværksat.

Lovgivning, der garanterer *mindretals rettigheder* og *kulturelle rettigheder*, er nu på plads. Den nye lov om nationale mindretalsråd er også vedtaget. Ministeriet for menneskerettigheder og minoritetsrettigheder har spillet en vigtig bevidsthedsskabende rolle og har fremmet mindretalsrettigheder, og det samme har ombudsmændene på statsligt niveau og provinsniveau. Ud over forfatningen forbyder ny antidiskriminationslovgivning eksplicit etnisk funderet diskrimination af mindretal.

Der er endnu ikke indgået nogen aftale på nationalt niveau om *Vojvodinas* fremtidige status. Der er indgået en aftale om omstrukturering af det statslige koordinationsorgan for *det Sydlige Serbien*. Situationen i det sydlige Serbien blev imidlertid forværret i juli 2009, da det serbiske politi blev mål for flere angreb. Situationen i *Sandža* er ustabil; der er fortsat splittelse i den muslimske befolkning, og der har været adskillige voldelige episoder.

Antallet af *flygtninge og internt fordrevne* i Serbien er fortsat højt. De internt fordrevnes situation er stadig særdeles penibel, og de møder mange vanskeligheder, når de vil gøre deres sociale rettigheder gældende.

Under Serbiens formandskab for Tiåret for *Roma-integration* (The Roma Decade) vedtog landet en national strategi, der skal forbedre romaernes status. Der skal dog gøres en yderligere indsats for at udmønte den fuldt og helt. Romabefolkningen må fortsat døje med meget vanskelige levevilkår og hyppig diskrimination.

Med hensyn til ***regionale anliggender og internationale forpligtelser*** har Serbien gjort yderligere fremskridt i samarbejdet med Krigsforbrydertribunalet vedrørende det Tidligere Jugoslavien (ICTY). Chefanklageren ved krigsforbrydertribunalet sagde i sin tale til De Forenede Nationers Sikkerhedsråd i juni 2009, at de serbiske myndigheder havde reageret fyldestgørende og rettidigt på specifikke anmodninger om bistand, og at samarbejdet må fortsætte og lede til flere konkrete og positive resultater. Trods en række eftersøgninger er de ICTY-tiltalte Ratko Mladić og Goran Hadžić stadig på fri fod. Fuldt samarbejde med ICTY udgør fortsat en international forpligtelse og en vigtig prioritet i det europæiske partnerskab.

Serbien bør sammen med nabolandene løse problemet med manglende strafforfølgelse i regionen, herunder tage skridt til udleveringsaftaler, der dækker sager om krigsforbrydelser.

Serbien har fortsat deltaget aktivt i regionale samarbejdsinitiativer, herunder den sydøsteuropæiske samarbejdsproces, Det Regionale Samarbejdsråd og den centraleuropæiske frihandelsaftale. De bilaterale forbindelser med andre udvidelseslande og de tilgrænsende EU-medlemsstater er forbedret. Der skal dog stadig arbejdes på at finde en endelig løsning på de verserende bilaterale problemer, specielt vedrørende grænsespørgsmål. Den måde, hvorpå Serbien har reageret på Kosovos deltagelse i regionale fora, har desuden påvirket det regionale samarbejde.

Serbien bestrider gyldigheden af Kosovos¹¹ uafhængighedserklæring og har taget retlige og diplomatiske skridt i den anledning, herunder ved Den Internationale Domstol. Den serbiske regering har ikke officielle forbindelser med Kosovos myndigheder, idet den insisterer på udelukkende at være i kontakt med FN's mission i Kosovo (UNMIK) og Den Europæiske Unions retsstatsmission i Kosovo (EULEX). Regeringen har fastholdt parallelle strukturer i Kosovo og afholdt lokale suppleringsvalg, samtidig med at den har opmuntret serbere i Kosovo til at boykotte de af Kosovos myndigheder iværksatte kommunalvalg. Med hensyn til handel anerkender den serbiske regering ikke Kosovos toldstempler, som er meddelt Europa-Kommissionen, og som ifølge FN's mission i Kosovo er i overensstemmelse med FN's Sikkerhedsråds resolution 1244. Det er stærkt bekymrende, at Serbien nægter at anerkende Kosovos toldstempler. Kosovo og Serbien skal finde en pragmatisk løsning, således at vigtige regionale fora fortsat kan fremme regionalt samarbejde og regional udvikling.

Den serbiske regering har taget de første skridt til et samarbejde med EULEX, men der skal gøres mere på området. I september 2009 undertegnede EULEX og Serbien en protokol om politisamarbejde.

Den serbiske **økonomi** er blevet hårdt ramt af den nuværende globale økonomiske krise. Væksten faldt i slutningen af 2008, og økonomien kom i recession i 2009. Det har resulteret i mindre makroøkonomisk stabilitet. Hertil kommer, at den forudgående ekspansive finanspolitik og manglende budgetdisciplin har medført en betydelig forværring af de offentlige finanser.

Hvad angår de **økonomiske kriterier**, har Serbien kun gjort få fremskridt i retning af en velfungerende markedsøkonomi. Der skal gøres mere for, at Serbien kan blive i stand til at modstå konkurrencepresset og markedskræfterne i EU på mellemlang sigt. Strukturreformerne skal fremskyndes.

Det serbiske banksystem er fortsat likvidt, og serbiske banker er godt kapitaliserede og i det store og hele rentable. Den serbiske økonomi gennemgår i øjeblikket en hurtig ekstern tilpasningsproces. Den afspejler sig i et betydeligt fald i underskuddet på betalingsbalancens løbende poster. Valutaeserverne har fortsat været stabile. Der er fremdeles konsensus om de grundlæggende markedsøkonomiske principper, men regeringen mangler en strategi for strukturreformer på mellemlang sigt.

For at kunne afbøde den stadig dybere økonomiske krise har Serbien anmodet Den Internationale Valutafond (IMF) og EU om bistand og indvilget i at sætte en række finanspolitiske foranstaltninger i værk med henblik på at reducere de samlede udgifter. Da krisen blev forværret, blev IMF-programmet ændret. Der savnes foranstaltninger, der skal forbedre de offentlige finansers holdbarhed på mellemlang sigt. Det har vist sig vanskeligt at bekæmpe inflationen med pengepolitiske midler, hvilket risikerer at underminere nationalbankens troværdighed. Inflationen er forblevet forholdsvis høj. Der er sket visse fremskridt med privatiseringen af kollektivt ejede virksomheder, men ikke med de statsejede, hvilket påvirker den private sektors dynamik. Arbejdsløsheden har bidt sig fast på et højt niveau. Unødvendige administrative krav hæmmer fortsat markedsadgang og -afgang. Den retlige forudsigelighed skal forbedres, særligt for så vidt angår den faktiske håndhævelse af ejendomsretten. Undergrundsøkonomien udgør fortsat et stort problem.

¹¹ Ifølge FN's Sikkerhedsråds resolution 1244/99.

Serbien har gjort fremskridt med at tilpasse sin lovgivning og politikker til **europæiske standarder** og er begyndt at gennemføre interimsaftalen i overensstemmelse med denne aftales bestemmelser og tidsfrister. Toldsatserne blev sænket med virkning fra 30. januar 2009, og de relevante foranstaltninger blev iværksat på områderne konkurrence, statsstøtte og transittrafik. Hertil kommer, at Serbien har vedtaget vigtig lovgivning på en række områder, herunder landbrug, miljø, beskæftigelse, konkurrence, offentlige indkøb samt retlige anliggender, frihed og sikkerhed. Den administrative kapacitet er forøget på områder af stor betydning for gennemførelsen af stabiliserings- og associeringsaftalen. Serbien skal dog gøre en yderligere indsats for at sikre en effektiv gennemførelse og håndhævelse af EU-relateret lovgivning.

Hvad angår *det indre marked*, har Serbien gjort visse fremskridt med at tilpasse landets lovgivning og styrke den institutionelle kapacitet. Der er gjort pæne fremskridt inden for *frie varebevægelser*; grundlaget for yderligere tilpasning til *fællesskabsretten* er lagt med vedtagelsen af ny lovgivning om standardisering og overensstemmelsesvurdering. Standardiseringsinstituttets og det autorisationsudstedende organs institutionelle kapacitet er forøget, ligesom Serbien har tilsluttet sig et stigende antal europæiske standarder. Der er sket visse fremskridt inden for forbrugerbeskyttelse med vedtagelsen af lovgivning om produktsikkerhed og elektronisk handel. Den administrative kapacitet skal dog udbygges. Lovgivning om akkreditering og måling er endnu ikke vedtaget. Serbien skal også arbejde stærkere på at oprette et markedstilsynssystem. Der er endnu ikke vedtaget ny lovgivning om forbrugerbeskyttelse.

Serbien er ikke særligt langt fremme på områder som *personbevægelser, tjenesteydelser og etableringsret*. Der er sket visse fremskridt med at tilpasse lovgivningen inden for posttjenester. Hvad angår finansielle tjenesteydelser, er der fremstillet en køreplan med henblik på at udmønte nye retsfor skrifter vedrørende bankvæsen. En række love mangler dog fortsat eller er ikke i overensstemmelse med europæiske standarder, særligt med hensyn til retsfor skrifter vedrørende bankvæsen. På området frie kapitalbevægelser skal Serbien fortsætte sine bestræbelser på fuldt ud at liberalisere transaktionerne på de løbende poster og ophæve begrænsningerne på kortfristede lån og porteføljeinvesteringer.

Der er gjort pæne fremskridt på *toldområdet*. Kapaciteten i toldadministrationen er forøget og en række retsakter vedtaget med henblik på at gennemføre interimsaftalen. Det er dog nødvendigt med en yderligere tilpasning til EU's toldkodeks, særligt for så vidt angår transit og risikoanalyse. Serbien har taget skridt til at udvikle lovgivningen yderligere på området *beskatning*. Procedureerne i forbindelse med skatteopkrævning er forbedret og skattevæsenets kapacitet forøget. Serbien skal forbedre inddrivelsen af restancer yderligere og fortsætte tilpasningen på områderne forbrugsskatter og moms.

Med vedtagelsen af ny lovgivning har Serbien gjort pæne fremskridt på området *konkurrence og statsstøtte*. Konkurrencebeskyttelseskommissionen skal tilføres tilstrækkelig kapacitet til at kunne udarbejde økonomiske analyser. Desuden står det stadig tilbage at oprette en uafhængig statsstøttemyndighed.

Med vedtagelsen af ny lovgivning har Serbien gjort pæne fremskridt på området *offentlige indkøb*. Medlemmerne af den nye kommission for beskyttelse af tilbudsgiverrettigheder mangler stadig at blive udpeget. Serbien har gjort yderligere fremskridt med håndhævelsen af *intellektuel ejendomsret*. Kontoret for intellektuel ejendomsret har fået øget sin kapacitet. Spørgsmålet om finansiell uafhængighed skal dog afklares, og det samme skal problemet med

manglen på kompetente dommere, således at den intellektuelle ejendomsret kan håndhæves effektivt.

Der er gjort pæne fremskridt inden for *beskæftigelsespolitik* med vedtagelsen af flere vigtige love og den nationale beskæftigelsesstrategi for 2009. Der er sket forbedringer med udmøntningen af beskæftigelsesforanstaltninger og -politikker, men samordningen med andre politikområder skal forbedres. Der kan også konstateres visse fremskridt på området *socialpolitik*, skønt lovgivningen skal udvikles yderligere og den eksisterende lovgivning udmøntes ordentligt. Der har været visse fremskridt på området *folkesundhedspolitik*, særligt med hensyn til reform af den primære sundhedstjeneste og forebyggelse af sygdomme. Der skal dog ske en yderligere tilpasning til europæiske standarder.

Der er gjort fremskridt på områderne *uddannelse og kultur*. Inden for *videnskab og forskning* og innovation har Serbien gjort en stor indsats for at fremme forskningssamarbejde og deltage i projekter under EU's syvende rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling. Serbien skal dog gøre en betydelig indsats for at styrke sin nationale forskningskapacitet og sikre, at landet bliver integreret yderligere i det europæiske forskningsrum.

Serbien er nået langt i forberedelserne af sit *WTO-medlemskab*, og en række WTO-kompatible love er allerede vedtaget.

Med hensyn til *industri og SMV* inden for *sektorpolitikken* har Serbien givet sine institutioner et løft og er begyndt at føre målsætningerne i sin SMV-strategi ud i livet. Der er dog endnu ikke vedtaget nogen moderne industripolitik, der er i overensstemmelse med EU's tilgang.

Vedtagelsen af vigtige rammelove betyder et skridt fremad i tilpasningen til *fællesskabsretten* på områderne *landbrug og udvikling af landdistrikter*. Det samme er tilfældet med hensyn til fødevarerikkerhed, om end fremskridtene med at højne sikkerheden i levnedsmiddel- og biproduktvirksomheder har været beskedne. Der er sket visse fremskridt inden for *dyre- og plantesundhedspolitik*, men kun beskedne fremskridt med opgraderingen af de *laboratorier*, der skal kontrollere fødevarerikkerheden.

Serbien har gjort pæne fremskridt på *miljøområdet*, ikke mindst med vedtagelsen af en stor lovpakke og ratificeringen af internationale konventioner. Den institutionelle kapacitet er dog i lighed med de tekniske og menneskelige ressourcer fortsat begrænset, særligt på lokalt niveau. Der skal gøres mere for at få vedtaget lovgivning om vand og få opbygget en samlet miljøkapacitet.

På *transportområdet* er der vedtaget en ny lov om trafiksikkerhed, og vejafgifterne for indenlandske og udenlandske køretøjer er blevet harmoniseret. Aftalen om det fælles europæiske luftfartsområde (ECAA), Montreal-konventionen og den horisontale aftale om visse aspekter af lufttrafik er blevet ratificeret. Der er dog opstået problemer med Serbiens overholdelse af sine markedsadgangsforpligtelser under ECAA. Generelt skal der yderligere bestræbelser til for at gennemføre ECAA's første overgangsfase og forbedre samordningen mellem infrastrukturministeriet og direktoratet for civil luftfart. Der er behov for en gennemgribende omstrukturering af jernbanetransporten.

Serbien har gjort visse fremskridt i *energisektoren*. Der skal dog gøres en yderligere indsats for at leve op til energifællesskabstraktatens krav og for at løse de resterende problemer, der knytter sig til energisektorens miljømæssige aspekter og nuklear sikkerhed. I henseende til

forsyningssikkerhed har Serbien gjort visse fremskridt med at øge gasreserverne, men naturgasnettet er stadig kun i begrænset omfang sammenkoblet med andre af regionens lande.

På områderne *informationssamfund og medier* er der gjort fremskridt med vedtagelsen af flere love. Serbien har ratificeret den europæiske konvention om fjernsyn på tværs af grænserne. Den institutionelle kapacitet og tilsynskapacitet er dog fortsat begrænset, og yderligere fremskridt afhænger af, at lovgivningen gennemføres.

Der er gjort fremskridt på området *finanskontrol*. Regeringen har vedtaget et omfattende dokument om retningslinjerne for den offentlige interne finanskontrol (PIFC). Loven om budgetsystemet, som tillige omfatter retsgrundlaget for PIFC, er trådt i kraft. Forberedelserne af et moderne og effektivt offentligt *finanskontrollsystem* er imidlertid stadig ikke nået langt. Den for nyligt oprettede statsrevisionsinstitution er endnu ikke fuldt funktionsdygtig.

Der er vedtaget en ny udviklingsstrategi for *statistik*. Inden for sektorstatistikker kan der også meldes om fremskridt med forberedelse og gennemførelse af statistiske undersøgelser og optællinger. Serbien skal dog stadig gøre mere for at etablere et erhvervsregister, der kan anvendes i praksis, og for at styrke den administrative kapacitet yderligere.

Der er sket fremskridt på området *retlige anliggender, frihed og sikkerhed*. Gennemførelsen af aftalerne om visumlempelse og tilbagetagelse mellem Serbien og Det Europæiske Fællesskab fortsætter. Serbien har gjort en betydelig indsats på alle områder af køreplanen for visumliberalisering, særligt for så vidt angår indførelsen af nye biometriske pas. På grundlag Serbiens fremskridt foreslog Kommissionen i juli 2009 at ophæve visumpligten for serbiske statsborgere, under forudsætning af at Serbien opfylder de resterende krav, inden Rådet træffer sin beslutning¹².

Den nye lov om *grænsekontrol* er ved at blive udmøntet, men der skal gøres en større indsats for at forbedre de tekniske standarder og udstyr ved visse grænseovergangssteder samt kontrollen af grænsen til Kosovo.

Serbien har kun gjort få fremskridt på *asylområdet*. Asylprocedurerne er i det store og hele tilfredsstillende på trods af visse svagheder. Planlægningen med henblik på at håndtere stigningen i antallet af ansøgninger har dog været utilstrækkelig, og der findes intet koordinationsorgan, der varetager asylansøgere integration. Der er gjort pæne fremskridt på *migrationsområdet* med vedtagelsen af migrationshandlingsplanen og udmøntningen af udlændingeloven. Der skal dog gøres mere for at udmønte de netop vedtagne strategier og forbedre overvågningen af migrationsstrømme.

Hvidvaskning af penge er fortsat et problem. Loven om forebyggelse og bekæmpelse af hvidvaskning af penge og finansiering af terrorisme er vedtaget. Der meldes dog om mistænkelige transaktioner, som hovedsageligt begrænser sig til banksektoren, og antallet af efterforskninger og domfældelser i forbindelse med sager om hvidvaskning af penge er fortsat lavt.

Serbien udgør et vigtigt transitland for indsmugling af *narkotika* til Europa. Der er vedtaget en strategi for narkotikabekæmpelse og en handlingsplan. De retshåndhævende myndigheder har

¹² KOM(2009) 366.

beslaglagt betydelige mængder narkotika. Narkotikasmugling gennem Serbien er imidlertid fortsat et alvorligt problem.

Der er sket visse fremskridt med *politireformen*. Der er sket fremskridt inden for kapacitetsopbygning, uddannelsesaktiviteter samt internationalt og regionalt samarbejde. Den strategiske planlægning og den interne kontrol skal dog forbedres. Der er vedtaget en national strategi for bekæmpelse af *organiseret kriminalitet*. De første skridt er taget til at forbedre de institutionelle og juridiske rammer for økonomisk efterforskning og beslaglæggelse af formuegoder. Den nye strafferetsplejelovs vedtagelse og ikrafttræden er imidlertid blevet yderligere forsinket. Kapaciteten til at foretage undersøgelser er fortsat beskeden, hvilket indebærer, at der kun sker få domfældelser på dette område. Der skal gøres en vedvarende indsats mod organiseret kriminalitet, som fortsat er et alvorligt problem.

Der er gjort visse fremskridt i bekæmpelsen af *menneskehandel*. Europarådets konvention mod menneskehandel er ratificeret og en handlingsplan vedtaget. Samarbejdet mellem forskellige interesseparter, herunder NGO'er, i kampen mod smugling er forbedret. Antallet af endelige domfældelser på dette område er imidlertid stadig lavt, hvorimod andelen af mindreårige ofre fortsætter med at stige.

Der er sket visse fremskridt med at skabe juridiske og institutionelle rammer for *beskyttelse af personoplysninger*. Der skal dog gøres mere for at tilpasse eksisterende lovgivning til europæiske standarder og udmønte de relevante bestemmelser i praksis.

Kosovo

Kosovo har gjort et vist fremskridt med at realisere nøgleprioriteter under det europæiske partnerskab, særlig hvad angår styrkelse af lovgivning i forbindelse med de **politiske kriterier**. Prioriteten må nu være gennemførelse af lovgivningen. Halvandet år efter Kosovos uafhængighedserklæring er dets institutioner nu på plads og varetager deres ansvarsopgaver i samarbejde med de relevante internationale organisationer. Den offentlige forvaltnings og forsamlingens kapacitet skal dog styrkes betydeligt. Der er behov for en vedvarende indsats med reform af retsvæsenet og bekæmpelse af korrupsion, organiseret kriminalitet og hvidvaskning af penge. Det praktiske samarbejde med EU's retsstatsmission (EULEX) er ikke på højde med de politiske tilsagn og skal forbedres på en række områder inden for EULEX's mandat.

Sikkerhedssituationen i Kosovo er stabil men skrøbelig. Der har været en række episoder, herunder vandalisering af EULEX-egendom. Den offentlige orden har generelt været opretholdt. De kosovoske myndigheder fører ikke kontrol med Kosovos territorium som helhed, særlig ikke i den nordlige del. Der findes stadig parallelle strukturer, og der er for nyligt afholdt et parallelt suppleringskommunevalg. Kosovos regering skal bestræbe sig på en bedre integration af alle samfund, særlig kosovoserberne, og styrke retsstaten med støtte fra EULEX. Det kosovoserbiske samfund vil skulle engagere sig mere konstruktivt i Kosovos institutioner for at drage større fordel af EU-støtten og det europæiske perspektiv. Det forestående kommunevalg og den udvidede decentralisering vil være af særlig relevans i denne forbindelse. Serbien forventes at yde sin støtte. En fortsat forsoningsindsats vil kunne bidrage til at øge stabiliteten i regionen og til den socioøkonomiske udvikling.

Hvad angår **demokrati og retsstaten**, har de kosovoske myndigheder i vid udstrækning respekteret de relevante forfatningsbestemmelser i deres arbejde. Dog har udviklingen med konsolidering af retsstaten i Kosovo været begrænset.

Forsamlingens årlige arbejdsprogram for 2009 er vedtaget og følger regeringens lovgivningsstrategi. Forsamlingens evne til at granske lovforslag og føre tilsyn med gennemførelsen efter vedtagelsen er ringe. Det parlamentariske tilsyn med den udøvende magt er begrænset. Det gælder særlig kapaciteten hos udvalget for europæisk integration til at overvåge, at lovgivning, der vedtages, opfylder EU-standarderne, og denne kapacitet skal styrkes.

De vigtigste *statsstrukturer* er på plads, og den politiske stabilitet i Kosovo har kunnet opretholdes. Der kan noteres et vist fremskridt med reform af lokalforvaltningerne. Der blev i august vedtaget en revideret og forbedret handlingsplan under det europæiske partnerskab. Kosovo bør nu fokusere på gennemførelsen af handlingsplanen og fastsættelse af yderligere prioriteter. Den tværministerielle koordination til at fremhjælpe Kosovos europæiske dagsorden er fortsat for ringe. Der er et virkeligt behov for effektive administrative strukturer til at kunne realisere Kosovos europæiske perspektiv. Agenturet for koordination af udvikling og europæisk integration har styrket sin koordinationskapacitet, men mangler opbakning fra højeste politiske niveau til at styre en virkelig europæisk integrationsproces.

Der er gjort et vist fremskridt med hensyn til *reform af den offentlige forvaltning*. Nyvurderingen af opgaver og ansvarsområder i den offentlige forvaltning er nu afsluttet og størstedelen af henstillingerne fulgt. Der mangler at blive vedtaget en række vigtige retsakter. Politisk indblanding i den offentlige tjeneste og ved udnævnelser i den offentlige sektor er fortsat et problem. Der er behov for en støt indsats for at styrke kapaciteten overalt i Kosovos

offentlige forvaltning og skabe grundlaget for en professionel, ansvarlig, uafhængig og meritokratisk offentlig tjeneste, som kan gennemføre regeringens politik effektivt. Ombudsmandens kontor skal styrkes yderligere. Den offentlige forvaltning i Kosovo er fortsat svag.

Der kan registreres et begrænset fremskridt med *reform af retssystemet*. Reformprocessen befinder sig endnu på et tidligt stadium. Forfatningsdomstolen er oprettet og dens medlemmer udpeget. Den nye oplysningsordning for domstolsforvaltning er nu på plads i de fleste retter. Retten i Mitrovica er blevet genåbnet for strafferetlige sager med støtte fra EULEX. Kosovos retsråd er udnævnt. Der er sket en vis udvikling med hensyn til domsfældelse i krigsforbrydelsessager.

Der er dog brug for en større indsats til at øge det kosovoske retssystems uafhængighed og professionalisme. Der er en større ophobning af uafgjorte sager, både civil- og strafferetlige. Der findes ingen effektiv disciplinærordning for dommere. Der er behov for en konstruktiv indsats fra regeringens og kosovoserbernes side til at sikre, at kosovoserberne integreres i retssystemet. Kosovos retssystem er fortsat svagt og ineffektivt. Retsstaten er svækket i Kosovo som helhed, men specielt i den nordlige del af landet.

Korrupsionsbekæmpelsesagenturet er funktionsdygtigt og har styrket sin kapacitet, men dets beføjelser er begrænsede. Til trods for de initiativer, der allerede er truffet, forekommer der stadig korrupsion på mange områder, og det er et meget alvorligt problem. Lovgivningen på området er stadig ufuldstændig. Der findes ingen lovgivning om finansiering af politiske partier. Der er stadig ikke vedtaget nogen korrupsionsbekæmpelsesstrategi eller handlingsplan. Samarbejdet mellem de relevante aktører, som involveres i bekæmpelse af korrupsion, skal udvides væsentligt. Korrupsionsbekæmpelsesagenturets uafhængighed skal sikres. Kosovo vil skulle kunne opvise resultater med hensyn til efterforskning, anklage, retsforfølgning og dom i korrupsionssager.

Menneskerettighederne og beskyttelse af mindretal garanteres ved forfatningen, som desuden opregner, hvilke internationale aftaler og instrumenter der gælder direkte for Kosovo. Der bør dog tages yderligere skridt til at sikre, at disse rettigheder beskyttes i praksis, herunder med en målrettet indsats for integration af alle kosovoske samfund.

Det kosovoserbiske samfunds modvilje, særlig i den nordlige del af landet, mod at tage del i Kosovos institutioner er en større hindring herfor. Både regeringen og det kosovoserbiske samfund skal gøre en beslutsom indsats for at løse dette problem. Der er også brug for en mere konstruktiv holdning fra Serbiens side.

Der er sket begrænset fremskridt med hensyn til *civile og politiske rettigheder*. Hvad angår *adgang til domstolene*, kan det konstateres, at retshjælpssystemet fungerer, men skal styrkes yderligere. Der er sket en vis udvikling i situationen omkring *fængselsvæsenet*. Der består dog stadig en række problemer, navnlig i forbindelse med frihedsberøvelse af lovovertrædere med psykiske lidelser og mindreårige lovovertrædere. Der er sket begrænset fremskridt med hensyn til forebyggelse af *tortur og mishandling og bekæmpelse af straffrihed*.

Ytringsfriheden garanteres ikke til fulde i praksis. Der er påvist tilfælde af politisk indblanding i mediernes arbejde. Lovgivningen om *forenings- og forsamlingsfrihed* er blevet yderligere udviklet.

Civilsamfundet skal i højere grad inddrages i politikudformning og -gennemførelse i praksis. Det er sket et vist fremskridt med hensyn til *trofrihed*, navnlig hvad angår genopbygning af religiøse monumenter. Der er endnu meget at gøre for at fremme forsoningen mellem de forskellige trossamfund. Der findes ingen lovgivning om *forsvundne personer*. Der skal findes en løsning på spørgsmålet om kompensation til familier til forsvundne personer.

De *økonomiske og sociale rettigheder* er ikke sikret til fulde. Beskyttelsen af *kvinder* mod alle former for vold skal styrkes væsentligt. Børnehandel og børnearbejde er fortsat et problem. Der skal sættes yderligere ind på at garantere *børns* rettigheder. Regeringen har vedtaget en handlingsplan for handicappede. Integration og beskyttelse af socialt sårbare befolkningsgrupper og handicappede garanteres dog ikke i alle henseender. *Diskrimination* er et anliggende, som giver anledning til bekymring, og hvor regeringen bør sætte mere ind med oplysningskampagner. Der findes lovgivning og strategier, men resultaterne med gennemførelse i praksis er ringe. De institutionelle og lovgivningsmæssige rammer på området *ejendomsret* er blevet styrket. Myndighedernes manglende evne til at implementere sine beslutninger i Kosovo som helhed er en større hindring for beskyttelse af ejendomsrettigheder. Trossamfundets ejendom er generelt sikret.

Hvad angår *mindretals rettigheder, kulturelle rettigheder og beskyttelse af mindretal*, sikrer den gældende lovgivning et højt beskyttelsesniveau for mindretals rettigheder og kulturelle rettigheder. Men i praksis respekteres dette ikke på passende måde. Der er sket meget lidt med hensyn til forsoning mellem samfund. Det er en større udfordring for myndighederne. Antallet af *flygtninge og internt fordrevne personer*, som frivilligt vender tilbage til deres oprindelsessted, er fortsat lavt. Stridigheder over jord mellem visse kommuner og den serbisk-ortodokse kirke har endnu ikke fundet en løsning.

Roma-, ashkali- egyptersamfundene lever stadig under kummerlige forhold og udsættes hyppigt for diskrimination. Der er et hastende behov for at flytte romafamilier, som lever under farlige og uacceptable forhold i blyforurenede områder i det nordlige Kosovo. Myndighederne skal gøre en indsats for at nå ud til alle mindretal og sikre deres beskyttelse og integration.

Hvad angår *regionale anliggender og internationale forpligtelser*, har Kosovo fortsat samarbejdet med Den Internationale Krigsforbryderdomstol for Det Tidligere Jugoslavien (ICTY) i rapporteringsperioden. EU lægger vedvarende vægt på, at regionalt samarbejde skal være åbent for alle, hvis det skal give de ønskede resultater, og det beklager, at uoverensstemmelser om, hvorledes Kosovo kan deltage i regionale fora, har resulteret i, at Kosovo ikke er til stede ved vigtige regionale arrangementer. Kosovo har indført nye toldstempler, som FN's generalsekretærs særlige repræsentant har meddelt Europa-Kommissionen og CEFTA-partnerne i overensstemmelse med FN's Sikkerhedsråds resolution 1244/99. Serbien anerkender ikke disse stemplers gyldighed og stiller spørgsmål ved deres overensstemmelse med Sikkerhedsrådets resolution 1244/99. Kosovo og Serbien vil skulle finde en pragmatisk løsning, således at regionale fora kan fortsætte med at fremme regionalt samarbejde og regional udvikling.

Kosovos **økonomi** er hidtil kun i beskeden omfang blevet berørt af krisen. BNP er steget vedvarende, om end fra et lavt udgangspunkt, men arbejdsløsheden er stadig høj. Den høje inflation har vendt sig til deflation efter et fald i priserne på importerede varer. Blandt alvorlige hindringer for den økonomiske udvikling kan nævnes den svage retsstat, den meget begrænsede og lidet diversificerede produktionskapacitet samt en uudviklet transport- og energiinfrastruktur. Finanspolitikken baserer sig på ad hoc-krav og mangler en systematisk

sammenkobling med økonomisk-politiske rammer på mellemlang sigt. Energiforsyningen er blevet mere stabil, men det har kostet større subsidier fra budgettet.

Hvad angår de **økonomiske kriterier**, har Kosovo gjort meget begrænset fremskridt i retning af at blive en fungerende markedsøkonomi. Grundlæggende reformer og betydelige investeringer er en forudsætning for, at Kosovo sættes i stand til at modstå konkurrencepresset og markedskræfterne i EU på længere sigt.

Der består fortsat en bred konsensus om frie markedspolitikker. Kosovo benytter euroen, har ingen større udlandsgæld og en meget begrænset eksport, og det har skærmet økonomien mod de negative virkninger af det globale tilbageslag. Banksektoren er fortsat sund, overskudsgivende og solidt kapitaliseret. Den økonomiske vækst blev drevet frem af den fortsatte krediteksponering og større udenlandsk bistand. Efter et betydeligt overskud det foregående år udviste 2008-budgettet et mindre underskud. Skatteindtægterne voksede en smule. I juni blev Kosovo optaget i Den Internationale Valutafond og Verdensbanken.

Det allerede store handelsunderskud blev imidlertid øget yderligere, hovedsagelig som følge af en omfattende import af maskiner og transportmateriel til et større vejbygningsprogram. Både de offentlige finanser og udenrigsbalancen blev endnu mindre holdbare, hovedsagelig på grund af ringe politikplanlægning og -gennemførelse. Eksporten faldt brat i 2009 fra et allerede lavt udgangspunkt på grund af den økonomiske krise. De økonomiske statistikker er fortsat mangelfulde. Finansieringsomkostningerne er vedvarende høje, da bankerne fortsat knyttede store risikopræmier til forretningslån. Der skete en stigning i budgetsubsidier og -overførsler. Blandt fortsatte større hindringer for den økonomiske udvikling kan nævnes den svage retsstat, korruption på mange områder og usikkerhed med hensyn til ejendomsret. Arbejdsløsheden er fortsat meget høj. Der er sket såre lidt i retning af en bedre integration af Kosovos ungdom på arbejdsmarkedet. Den uformelle sektor er fortsat en betydelig udfordring.

Kosovos indsats for tilpasning af sin lovgivning til **europæiske normer** har givet blandede resultater. Lovgivningen er blevet videreudviklet på områder som told, beskatning, uddannelse og politiet. Tilpasningen befinder sig på et tidligt stadium inden for miljø, konkurrence, intellektuel ejendomsret, energi og fri bevægelighed for varer, personer, tjenesteydelser og kapital. Overtagelsen af europæiske normer er begrænset inden for finanskontrol og statistikker, databeskyttelse og bekæmpelse af hvidvaskning af penge og organiseret kriminalitet.

For så vidt angår EU's **indre marked** er der sket et vist fremskridt med de *frie varebevægelser*. Overtagelsen og anvendelsen af europæisk praksis og lovgivning er dog endnu på begynderstadiet. Den administrative kapacitet er stadig svag. Tilpasningen er utilstrækkelig på områder som *fri bevægelighed for personer, tjenesteydelser og etableringsret*. Der skal gøres en resolut indsats for en udvikling inden for de *frie kapitalbevægelser*, navnlig gennem en stramning af reguleringen af finanssektoren.

Toldindtægterne voksede i takt med effektivitetsforbedringerne i toldadministrationen. Told- og afgiftsloven er vedtaget. Toldreglerne opfylder europæiske normer. Den administrative kapacitet skal dog styrkes betydeligt, og det gælder også bekæmpelse af korruption på toldområdet. Der opkræves stadig ikke told i den nordlige del af Kosovo. EULEX-toldembedsmænd overvåger de to overgangssteder i den nordlige del, hvilket har reduceret smugleriet dér. Lovgivningen på *skatteområdet* er blevet yderligere udviklet, og der er indført

lavere skattesatser. Der skal gøres en yderligere indsats for at øge den administrative kapacitet på dette område og mindske den uformelle økonomi.

Gennemførelseslovgivningen vedrørende *offentlige indkøb* er mere eller mindre på plads, og det gælder også tilsynsmyndigheden for offentlige indkøb. Lovens anvendelse i praksis er imidlertid problematisk. Myndighederne vil skulle foretage en virkelig undersøgelse af tilfælde af påstået korrupsion. Der skal gøres en betydelig indsats for at føre tilsyn med gennemførelsen af indkøbsaftaler. Indkøbere i Kosovo er fortsat udsat for indblanding og intimidering.

Der foreligger stadig ingen strategi vedrørende *intellektuelle ejendomsrettigheder*. Mekanismerne for håndhævelse af industrielle rettigheder, ophavsret og beslægtede rettigheder er ineffektive. Der er nedsat en *konkurrencekommission*, som har undersøgt tilfælde af påstået overtrædelse af konkurrencereglerne. Kosovos konkurrenceregler er ikke helt på linje med de europæiske normer.

Myndighederne vil skulle strømline de forskellige strategier på *beskæftigelsesområdet* og sikre, at de realiseres. Lovgivningen om arbejdsmiljø og på området social service og institutionsomsorg skal forbedres. Inden for *folkesundhed* skal den institutionelle og administrative kapacitet styrkes for at forbedre kvaliteten af sundhedsplejen. Der er sket meget lidt på området *arbejdsmarkedsdialog*. Tilpasningen til europæiske normer inden for *uddannelse* fortsætter. Reformen af institutioner på dette område skal dog endnu færdiggøres, og de politiske henstillinger vil i højere grad skulle omsættes i praksis. Inden for *forskning* har myndighederne taget initiativer til at lette samarbejdet med EU ved f.eks. at udpege en kosovisk koordinator for det 7. rammeprogram.

Hvad angår **sektorpolitik**, må de institutionelle rammer og lovgivningen for industrien og SMV'er siges at være ufuldstændig. Der er gjort en indsats inden for landbruget med et vist fremskridt med jordsammenlægning og landbrugsdiversificering. Kapaciteten til at gennemføre politikker er dog utilstrækkelig. Der er vedtaget en del rammelovgivning om miljøet. Der skal nu gøres en væsentlig indsats for at gennemføre den og opfylde EU's miljøstandarder.

Inden for *transport* har Kosovo givet sig i kast med et større vejbygningsprogram, som står i kontrast til underinvesteringerne i jernbanerne. Kosovo deltager fortsat aktivt i det regionale net af basale transportforbindelser og i det sydøsteuropæiske transportobservatorium. Der er dog vedtaget lovgivning, som er uforenelig med europæiske standarder, inden for luftfart. Der skal endnu udpeges en tilsynsmyndighed for jernbanerne. Luftfartstilsynsmyndigheden er udpeget, men endnu ikke trådt i funktion.

Der skal endnu vedtages flere vigtige love for *energisektoren*, som stadig har store problemer. Strømafbrudelser er stadig hyppigt forekommende. Sektorens finansielle levedygtighed påvirkes stærkt af fortsatte tab og ubetalte regninger, selvom der dog kan registreres en vis fremgang. Regeringen har besluttet at bygge et nyt brunkulsfyret kraftværk, som vil skulle opfylde europæiske standarder. Kosovos transmissionssystemoperatør har fortsat problemer med at deltage som fuldgyldig partner i regionale handelsmekanismer.

Hvad angår *informationssamfundet og medierne*, skal der gøres en ekstra indsats for at gennemføre eksisterende lovgivning og strategier. Tilsynsmyndighedernes administrative kapacitet og finansielle og politiske uafhængighed skal styrkes yderligere; det gælder f.eks. teletilsynsmyndigheden og den uafhængige mediekommission. Der skal endnu udpeges en

bestyrelse for det offentlige radio- og tv-selskab.

Der kan kun rapporteres om begrænsede fremskridt inden for *finanskontrol* og *statistikker*. Der er behov for en vedvarende indsats til at forbedre kapaciteten inden for intern og ekstern revision. Den statistiske infrastruktur er fortsat svag.

Der kan registreres et begrænset fremskridt på området **retlige anliggender, frihed og sikkerhed**. Der er indført mekanismer for koordination mellem de relevante organer, der arbejder med *grænseforvaltning*. Grænserne er dog stadig ikke under fuld kontrol alle steder, og politiressourcerne og grænseforvaltningskapaciteten skal styrkes. Kosovos kapacitet til at håndtere *asylansøgninger* er fortsat begrænset. Genindpasningen af repatrierede personer er stadig utilstrækkelig. Der skal udformes passende rammer for tilbagetagelse.

Retsvæsenets og lovhåndhævelsesmyndighedernes kapacitet med hensyn til håndtering af hvidvaskning af penge er stadig for ringe. Hvidvaskning af penge er ikke defineret som en kriminel handling i den relevante lovgivning. Den eksisterende lovgivning er mangelfuld og anvendes ikke til fulde. Der findes ikke nogen permanent instans til at koordinere bekæmpelse af hvidvaskning af penge. Den finansielle efterretningsenhed modtager kun få indberetninger. Samarbejdet mellem denne enhed og skattemyndighederne er fortsat utilstrækkeligt.

I rapporteringsperioden er der registreret en stigning i mængden af beslaglagt narkotika, i antallet af efterforskede sager og antallet af tilbageholdte og retsforfulgte personer. Kosovo har fastlagt en strategi og en handlingsplan for bekæmpelse af *ulovlig narkotikahandel*. Samarbejdet mellem retshåndhævelsesinstanser er stadig for ringe på dette område. Der kan ikke garanteres nogen sikker oplagring af beslaglagt narkotika. Ulovlig narkotikahandel er generelt fortsat et alvorligt problem.

Den grundlæggende lovgivning vedrørende *politiet* er på plads. Den offentlige orden er generelt opretholdt. De fleste politikfolk fra det kosovoserbiske samfund syd for Ibar floden, som forlod tjenesten efter uafhængighedserklæringen, er vendt tilbage til deres stationer. Der har dog været en række voldelige episoder, herunder vandalisering af EULEX-ejendom. Fordi der ikke findes en multietnisk politistyrke til at opretholde ro og orden i Mitrovicaregionen, har politiet været mindre godt i stand til at tackle uroligheder i den nordlige del af landet. Jobbeskrivelsen for topledere i politiet, hvoraf en er en kosovoserber, foreligger endnu ikke. Der består alvorlige mangler med hensyn til efterforskningskapacitet og efterretningsbaseret politivirksomhed. Der foreligger ingen strategi for våbenindsamling hos civilbefolkningen. Sikkerheden omkring politibeviser er ikke helt garanteret. Der skal endnu gøres fremskridt med at sikre EULEX adgang til centrale databaser, således at EULEX kan foretage effektive efterforskninger som led i dets eksekutive mandat.

Organiseret kriminalitet er stadig et alvorligt problem, som påvirker retsstaten og erhvervsmiljøet. Der er lagt en strategi og vedtaget en handlingsplan for bekæmpelse af organiseret kriminalitet, men lovgivningen er endnu ufuldstændig. Der findes ingen lovgivning om vidnebeskyttelse, og politiets muligheder for at beskytte vidner hæmmer dets indsats på området. Kosovo er fortsat ophavs- og transitsted for organiseret kriminalitet. Det er også ophavssted- og bestemmelsessted og en transitrute for menneskehandel. Identificering af ofre for menneskehandel og efterforskning af kriminalitet i den forbindelse er stadig et problem for Kosovos myndigheder. Organiseret kriminalitet er en særlig udfordring overalt i Kosovo, særlig i den nordlige del af landet. Hvad angår *terrorisme*, har Kosovo lagt en strategi og vedtaget en handlingsplan, men lovgivningen er endnu ikke på plads.

Kosovo har stadig ingen lovgivning om *databeskyttelse*. Der findes ingen uafhængig tilsynsmyndighed for databeskyttelse.

Tyrkiet

Tyrkiet opfylder fortsat i tilstrækkelig grad de **politiske kriterier**. Der har været afholdt et frit og retfærdigt kommunevalg på tværs af landet. Der er opnået et vist fremskridt med reform af retsvæsenet, forholdet mellem civile og militære kræfter og kulturelle rettigheder. Regeringen er gået i kast med en bred høring af de politiske partier og civilsamfundet om det kurdiske spørgsmål. Dog må det konstateres, at der er behov for en væsentlig ekstra indsats på de fleste områder med berøring til de politiske kriterier – særlig de grundlæggende rettigheder – og reform af forfatningen.

Hvad angår **demokratiet og retsstaten**, har efterforskningen af det påståede kriminelle netværk Ergenekon udmøntet sig i alvorlige strafferetlige anklager, som involverer bl.a. militærofficerer. Denne sag giver Tyrkiet lejlighed til at styrke tilliden til, at landets demokratiske institutioner og retsstaten fungerer korrekt. Dog er det vigtigt, at de anklagede i denne sammenhæng sikres en retfærdig rettergang. Regeringen har på ny erklæret sin opbakning til EU-relaterede reformer, udpeget en fuldtids chefforhandler og godkendt det nationale program for overtagelse af EU-retten. Manglende dialog og sans for kompromis mellem de politiske partier indvirker negativt på reformforløbet. Tyrkiet skal fortsat arbejde på at bringe sin lovgivning om de politiske partier på linje med europæiske standarder.

Hvad angår *reformen af den offentlige forvaltning*, er der behov for en ekstra indsats til f.eks. at modernisere den offentlige tjeneste. Blandt prioriteterne kan stadig nævnes afbureaukratisering og fremme af administrativ forenkling samt yderligere udvikling af en professionel, uafhængig, ansvarlig, gennemsigtig og meritokratisk offentlig tjeneste.

Der er gjort et vist fremskridt med hensyn til *civilt tilsyn med sikkerhedsstyrkerne*, særlig med begrænsning af militærdomstoles domsmyndighed. Højtstående medlemmer af de væbnede styrker har imidlertid fortsat udtalt sig om anliggender, som ligger uden for deres ressort, og der skal sikres et komplet tilsyn fra parlamentets side med forsvarsudgifter. Militærpersonels påståede indblanding i regeringsfjendtlige aktiviteter, som blev afsløret ved efterforskningen af Ergenekon, vækker stor bekymring.

Med hensyn til *retsvæsenet* er det et positivt skridt, at regeringen har lagt sig fast på en strategi for reform af retsvæsenet efter høring af alle interessenter. Initiativerne til at forøge personale og finansieringsmidler er også et positivt element. Indsatsen må dog ikke stoppe her, og der er stadig problemer med hensyn til domstolenes uafhængighed, upartiskhed og effektivitet, f.eks. hvad angår sammensætningen af det høje dommer- og anklageråd og oprettelsen af regionale appelretter.

Lovgivningen om bekæmpelse af korrupsion er blevet forbedret. Korrupsion forekommer dog stadig mange steder. Tyrkiet vil skulle lægge sidste hånd på en korrupsionsbekæmpelsesstrategi og opvise resultater på alle trin i et retssagsforløb.

På området **menneskerettigheder og beskyttelse af mindretal** er der gjort et vist fremskridt, men en større indsats er fortsat påkrævet. Der er sket en vis positiv udvikling med hensyn til *overholdelse af international menneskerettighedsret*. Den valgfri protokol til FN-konventionen mod tortur er endnu ikke ratificeret, og nogle af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols domme, som kræver lovændringer, er heller ikke blevet implementeret. De institutionelle rammer for fremme og håndhævelse af menneskerettighederne trænger til en opgradering. Der mangler at blive oprettet en ombudsmandsinstitution.

Tyrkisk lovgivning indeholder omfattende bestemmelser til bekæmpelse af tortur og mishandling, men der er gjort meget lidt for at anvende bestemmelserne og gennemføre regeringens politik med nultolerance. Forlydender om tortur og mishandling og straffrihed for gerningsmændene giver stadig anledning til stor uro. For at der kan foretages en akkurat vurdering af, hvilke fremskridt der er gjort på dette område, ville det hjælpe, hvis de tyrkiske myndigheder snarest tillod offentliggørelse af rapporten fra Europarådets Komité til Forebyggelse af Tortur.

Med hensyn til *fængselsvæsenet* er der gjort fremskridt med forbedring af infrastruktur og uddannelse samt rekruttering af ekstra personale. Problemet med overbefolkning og det store antal varetægtsfængslede skal endnu løses.

Artikel 301 i den tyrkiske straffelov anvendes ikke længere systematisk til at begrænse *ytringsfriheden*. Der forekommer dog tilfælde af retsforfølgning og dom på basis af andre artikler i straffeloven. Den tyrkiske lovgivning byder ikke på tilstrækkelig garanti af ytringsfriheden i et omfang, som svarer til normerne i den europæiske menneskerettighedskonvention og Menneskerettighedsdomstolens retspraksis. Politisk pres på medierne og juridisk usikkerhed påvirker pressefriheden i praksis.

Med hensyn til *foreningsfrihed* er lovgivningen i almindelighed på linje med europæiske normer. Der skal dog gøres en betydelig indsats med at gennemføre den i praksis; foreninger er udsat for en uforholdsmæssig indgående kontrol af deres aktiviteter, hvilket i nogle tilfælde har affødt retssager.

Med hensyn til *trofrihed* er implementeringen af loven om stiftelser forløbet gnidningsløst. Regeringen har indledt en dialog med alevi-samfundet og ikke-muslimske trossamfund. Deres specifikke problemer skal dog stadig løses. Loven om stiftelser indeholder intet om spørgsmålet med beslaglagt ejendom, som er blevet solgt til tredjemand, eller ejendom tilhørende stiftelser, som er blevet sammenlagt inden vedtagelsen af den nye lovgivning. Der forekommer stadig overgreb mod religiøse mindretal. Der skal fastlægges retlige rammer på linje med den europæiske menneskerettighedskonvention, således at alle ikke-muslimske trossamfund og alevi-samfundet kan fungere uhindret, også hvad angår uddannelse af gejstlige. Der skal gøres en ekstra indsats for at skabe et klima, hvor trofriheden i praksis respekteres fuldt ud.

Lovgivningen i almindelighed om sikring af *kvinders rettigheder* og ligestilling mellem mænd og kvinder er generelt på plads. Der skal dog gøres en betydelig ekstrainsats for at omsætte lovgivningsrammerne i praksis og udfylde kløften mellem mænd og kvinder med hensyn til deltagelse i det økonomiske liv og erhvervs muligheder, politisk kapacitering og adgang til uddannelse. Vold i hjemmet, æresdrab og barne- og tvangsægteskaber er stadig et stort problem nogle steder i landet. Der er brug for mere uddannelse og oplysning om kvinders rettigheder og ligestilling, både for mænd og kvinder.

Indsatsen skal fortsætte på alle områder med berøring til *børns rettigheder*, herunder administrativ kapacitet, sundhed, uddannelse, ungdomsretssystemet og børnearbejde. En række retssager mod unge i henhold til antiterrorlovgivning efter voksenprincipper, hvor der består risiko for en uforholdsmæssig hård dom, vækker bekymring.

Der er behov for lovgivning til at garantere, at *fagforeningsrettighederne* respekteres i overensstemmelse med EU-standarder og Den Internationale Arbejdsorganisations (ILO's)

relevante konventioner, særlig retten til at organisere sig, strejke og føre kollektive overenskomstforhandlinger.

Situationen med hensyn til *mindretals rettigheder* er uændret. Der er gjort et vist fremskridt med *kulturelle rettigheder*, idet der f.eks. er oprettet en national tv-kanal, som sender på kurdisk. Dog findes der stadig begrænsninger, navnlig med hensyn til brug af andre sprog end tyrkisk på private tv- og radiostationer, i det politiske liv, inden for uddannelse og kontakter med det offentlige. Lovgivningen om brug af andre sprog end tyrkisk åbner mulighed for restriktive fortolkninger, og anvendelsen i praksis er inkonsekvent. Der er intet sket med hensyn til forbedring af situationen for *romaerne*, som hyppigt udsættes for diskrimination. Nedrivningen af romakvarterer uden tilrådighedsstillelse af alternativ bolig fortsætter.

Regeringen har med hensyn til situationen i *den sydlige og sydøstlige del af landet* lanceret en bred debat om det kurdiske spørgsmål, som involverer kulturelle, politiske og økonomiske aspekter. Det er afgørende, at denne debat følges op af konkrete initiativer. Vedtagelsen af en lov om minerydning ved den syriske grænse er et andet positivt skridt. En for bred fortolkning af antiterrorlovgivningen har dog resulteret i en ubehørig begrænsning af udøvelsen af grundlæggende rettigheder. Landsbyvagtssystemet mangler endnu at blive afskaffet.

PKK, som står på EU's liste over terrororganisationer, har fortsat deres terrorangreb, som har krævet mange menneskeliv.

Kompensationen af *internt fordrevne personer* er fortsat. Regeringen har dog ingen overordnet national strategi til løsning af problemet med de internt fordrevne og vil skulle gøre en ekstra indsats for at hjælpe dem.

Med hensyn til *regionale anliggender og internationale forpligtelser* har Tyrkiet offentligt givet udtryk for sin opbakning af de igangværende forhandlinger under FN's auspicer med henblik på at finde en helhedsløsning på *Cypernproblemet*. Normaliseringen af de bilaterale forbindelser med Republikken Cypern står stadig i stampe. Tyrkiet har ikke gennemført alle bestemmelser i tillægsprotokollen til associeringsaftalen og har ikke fjernet alle hindringer for de frie varebevægelser, herunder hindringer for direkte transportforbindelser med Cypern.

Hvad angår *forbindelserne med Grækenland*, har der været flere sonderende drøftelser om grænseoverensstemmelserne, men der er endnu ikke opnået en aftale. Der er taget yderligere tillidskabende initiativer. Grækenland har talrige gange klaget officielt over Tyrkiets vedvarende krænkelse af græsk luftrum ved overflyvninger over græske øer. Forbindelserne med *Bulgarien* er fortsat gode. Gode naboskabsforbindelser er vigtige.

Tyrkiet spiller fortsat en positiv rolle på *Vestbalkan*.

Tyrkiet har siden juni 2009 beklædt det roterende formandskab i den sydøsteuropæiske samarbejdsproces (SEECP).

Der blev registreret et fald i aktiviteten i den tyrkiske **økonomi** efter en nedgang i både den eksterne og indenlandske efterspørgsel og særlig investeringerne gik tilbage. Krisens virkninger var dog i vid udstrækning begrænset til realøkonomien, også som følge af tidligere strukturreformer og konjunkturstabiliserende foranstaltninger. Den makroøkonomiske stabilitet er i almindelighed opretholdt. Inflationen er faldet mærkbart, hovedsagelig fordi presset fra energiinputs og en tidligere stærk erhvervsaktivitet er aftaget. Arbejdsløsheden er steget markant. Strukturreformprocessen er under de vanskelige økonomiske omstændigheder

blevet lidt langsommere, særlig i første halvår 2009. Usikkerheden har bredt sig en smule i investeringsmiljøet på grund af manglende troværdige finansplaner og -holdepunkter.

Hvad angår de **økonomiske kriterier**, er Tyrkiet en fungerende markedsøkonomi. Landet burde være i stand til at klare konkurrencepresset og markeds kræfterne i EU på mellemlang sigt, forudsat at det fortsætter med at gennemføre sit alsidige reformprogram til at afhjælpe strukturbetingede svagheder.

Der er stadig konsensus om den økonomiske politik under de aktuelle problematiske omstændigheder. Tyrkiet har gjort plads for ekspansionistiske politikker og har i vid udstrækning integreret dem i en bredere udviklingsstrategi for større offentlige investeringer, jobskabelse og sektorreformer. Der er gjort et vist fremskridt med modernisering af landets menneskelige og fysiske kapital, idet den økonomiske krise dog udgør en udfordring mod denne proces. Der er fortsat adgang til eksterne finansieringskilder, og de officielle reserver er kun i begrænset omfang blevet reduceret fra et højt udgangspunkt. De eksterne ubalancer er blevet væsentligt reduceret, og inflationen er aftagende. Privatiseringsaktiviteterne er fortsat med en række større initiativer, særlig inden for energisektoren. Til trods for flere chok på grund af den globale finansielle ustabilitet har Tyrkiets finansielle sektor vist sig at være bemærkelsesværdigt modstandsdygtig. Tyrkiet har diversificeret sin handel mod nye markeder og dermed til dels afbødet virkningerne af krisen.

De finanspolitiske foranstaltninger til at afbøde krisen har til en vis grad bremset den økonomiske nedgang, men de vil kunne skade de positive resultater af tidligere års finanspolitiske konsolidering og bæredygtige politikker på mellemlang sigt, hvis de ikke bringes til ophør i tide. Foranstaltninger til at øge den finanspolitiske gennemsigtighed er blevet stillet i bero og i nogle tilfælde endog opgivet. Forholdene på arbejdsmarkedet er blevet yderligere problematiske, og arbejdsløsheden er steget kraftigt. Jobskabelsen hæmmes fortsat af, at der er uoverensstemmelse mellem kvalifikationer hos den arbejdskraft, der efterspørges, og den arbejdskraft, der er til rådighed, relativt høje socialsikringsbidrag og en ufleksibel beskæftigelsespraksis. Trods flere initiativer fra den tyrkiske regerings side skaber den økonomiske krise problemer for SMV'ers adgang til finansiering og hæmmer sektoromstillingen i den tyrkiske økonomi. Der er stadig uigennemskuelighed i tildelingen af statsstøtte. Ny lovgivning har været befordrende for markedsadgang, men der består stadig hindringer for markedsafgang. De juridiske rammer og især domstolsprocedurerne skaber praktiske problemer og hindringer for et bedre erhvervmiljø. Tyrkiet har vedtaget en alsidig handlingsplan for mindskelse af den uformelle økonomi, som stadig er en større udfordring.

Tyrkiet har vedvarende forbedret sin **evne til at påtage sig forpligtelserne ved medlemskab**. Der er gjort fremskridt - om end varierende - på de fleste områder. Tilpasningen er langt fremme på visse områder som f.eks. frie varebevægelser, intellektuel ejendomsret, antitrustpolitik, energi, virksomheds- og industripolitik, forbrugerbeskyttelse, statistikker, transeuropæiske net og videnskab og forskning. Men tilpasningen skal fortsætte på områder som miljø, statsstøtte, socialpolitik og beskæftigelse, selskabsret, offentlige indkøb, fødevarer sikkerhed, dyre- og plantesundhedspolitik og fri udveksling af tjenesteydelser. Hvad angår toldunionen og de eksterne forbindelser, skal tilpasningen fuldbyrdes, særlig med hensyn til samordningen af holdninger i WTO. Flere længerevarende handelsirritationsmomenter har endnu ikke fundet en løsning, og der er opstået nye sådanne. Det er af afgørende betydning, at Tyrkiet til fulde indfrier sine forpligtelser i henhold til toldunionen. På de fleste områder er det vigtigt, at Tyrkiet forbedrer sin administrative kapacitet til at håndtere EU-retten.

Tilpasningen af lovgivning om de *frie varebevægelser* er ret langt fremme, men der er kun gjort begrænset fremskridt i rapporteringsperioden. Handelen hæmmes i stigende grad af tekniske handelshindringer med rod i overensstemmelsesvurdering og standardisering. Tilpasningen på områder som *etableringsret og fri udveksling af tjenesteydelser* befinder sig på et tidligt stadium. Der er ikke registreret fremskridt på området posttjenester eller gensidig anerkendelse af erhvervskvalifikationer. Med hensyn til de *frie kapitalbevægelser* har Tyrkiet gjort et vist fremskridt, særlig med handlingsplanerne om kapitalbevægelser og betalinger og bekæmpelse af hvidvaskning penge. Tyrkiet har gjort fremskridt med liberalisering af lovgivningen om forsikring. Tilpasningen til EU-retten om kapitalbevægelser og betalinger er dog fortsat begrænset. Der er sket meget lidt på området *bevægelsesfrihed for arbejdstagere*. Tilpasningen befinder sig fortsat på et tidligt stadium.

Der kan registreres et vist fremskridt inden for *offentlige indkøb*, særlig med hensyn til den administrative kapacitet; visse ordregivere følger god indkøbspraksis. Dog foreligger der endnu ingen strategi for de nødvendige reformer til at sikre lovgivningstilpasning og opbygning af institutionernes kapacitet. Der gøres i voksende grad undtagelser fra de generelle regler, og det gælder også indenlandsk præference, hvilket reducerer konkurrencen og effektiviteten i forbindelse med offentlige udbud. Med hensyn til *selskabsret* kan der ikke rapporteres om væsentlige fremskridt i perioden. Den nye handelslov er endnu ikke vedtaget. Tilpasningen vedrørende *intellektuel ejendomsret* er relativt langt fremme. Koordinationen og samarbejdet mellem de forskellige offentlige organer, som beskæftiger sig med intellektuelle ejendomsrettigheder, og deres specialisering er blevet yderligere forbedret. Rettighedshåndhævelsen er imidlertid stadig utilstrækkelig. Det er afgørende, at den tilpassede og ajourførte lovgivning om intellektuel og industriel ejendomsret, inkl. strafferetlige sanktioner, vedtages.

Tyrkiet kan opvise en høj grad af tilpasning på *antitrustområdet*, også hvad angår reglerne om fusionskontrol. Der kan ikke meldes om yderligere lovgivningstilpasning inden for *statsstøtte*, og den længe ventede lov om statsstøtte foreligger endnu ikke.

Der er gjort nogle fremskridt på området *finansielle tjenesteydelser*. Tyrkiets lovgivning er til dels tilpasset EU-retten på alle tre underområder inden for finansielle tjenesteydelser. Der kan for *informationssamfundet og medierne* rapporteres om et vist fremskridt inden for elektronisk kommunikation. Dog er det for at sikre, at den primære lovgivning får effektive virkninger på markedet, vigtigt, at der vedtages gennemførelseslovgivning. Der er sket meget lidt inden for det audiovisuelle område.

Tilpasningen til EU-retten er fortsat begrænset inden for *landbrug og udvikling af landdistrikter*. Den nugældende landbrugsstøttepolitik og den strategiske planlægning fjerner sig mere og mere fra den fælles landbrugspolitik, og den glidende tidsplan for akkreditering af IPARD-strukturer afslører, at der er problemer med oprettelse af fungerende administrative og organisatoriske strukturer og procedurer for forvaltning af midler til landdistriktudvikling, som opfylder EU-normerne. Tekniske hindringer for handelen med oksekødsprodukter, som er i strid med bilaterale forpligtelser, er fortsat et presserende emne. Der er generelt set gjort begrænset fremskridt på dette område. Tyrkiet har gjort begrænset fremskridt i forbindelse med *fødevarerikkerhed og dyre- og plantesundhedspolitik*. Der gøres fortsat en indsats, men overtagelsen og gennemførelsen af EU-retten befinder sig stadig på et tidligt stadium. Inden for *fiskeri* er der sket en vis udvikling med hensyn til forvaltning af ressourcer og flåde og gennemførelse af internationale aftaler. Derimod er der intet sket med hensyn til lovgivningstilpasning under dette kapitel.

Tyrkiets fremskridt med tilpasning inden for *transportsektoren* har været begrænset. Implementeringskapaciteten halter bagud i vejsektoren, og der kan ikke rapporteres om fremskridt i jernbanesektoren. Der har været begrænset fremskridt inden for lufttransport. Manglende kommunikation mellem flyvekontrolcentrene i Tyrkiet og Republikken Cypren skader fortsat sikkerheden i luften i alvorlig grad. Tyrkiet deltager ikke i bestræbelserne på at integrere det europæiske luftrum. Fremskridt i søfartssektoren har været begrænset, og overflytningen af Tyrkiet til hvidlisten i Parisaftalememorandummet bekræfter, at Tyrkiet opviser gode resultater som flagstat.

Der kan registreres et vist men ujævnt fremskridt i *energisektoren*. Udviklingen inden for vedvarende energi, energieffektivitet og elmarkedet har været opmuntrende. Med hensyn til naturgas, kerneenergi, nuklear sikkerhed og strålingsbeskyttelse vil Tyrkiet skulle arbejde på at gennemføre sin lovgivning og sine strategier.

Inden for *beskatning* er der sket fremskridt med lovgivningstilpasning, særlig i form af afskaffelse af diskriminerende beskatning af alkoholholdige drikkevarer. Dog skal visse skævheder endnu afhjælpes, før der kan blive tale om fuldstændig tilpasning.

Tyrkiet har gjort et vist fremskridt med den *økonomiske og monetære politik*. Tilpasningen til EU-retten på det pengepolitiske område er fortsat ufuldstændig. Der er huller i lovgivningen om f.eks. centralbankens komplette uafhængighed, monetær finansiering af den offentlige sektor og den offentlige sektors privilegerede adgang til finansmarkederne.

Tyrkiet har gjort begrænsede fremskridt inden for *socialpolitik og beskæftigelse*. Et positivt skridt er oprettelsen af en parlamentskommission om ligestilling mellem mænd og kvinder. Forberedelserne til deltagelse i Den Europæiske Socialfond er blevet fremskyndet. Lovgivningen om arbejdsret, arbejdsmiljø og ikke-diskriminering er dog ikke på linje med EU-standarderne. Der er intet sket med hensyn til sikring af fulde fagforeningsrettigheder på linje med EU-standarderne og ILO-konventionerne. Erhvervsfrekvensen blandt kvinder er meget lav. Der skal gøres en ekstra indsats for at modvirke sort arbejde og social udelukkelse.

På området *virksomheds- og industripolitik* har Tyrkiet gjort yderligere fremskridt, særlig med en ny industristrategi og nye sektorstrategier, som nu skal afpudses og offentliggøres. Der findes også nu et bredere udvalg af virksomheds- og industripolitiske instrumenter, og der er sket en vis forbedring af erhvervs klimaet. Tyrkiet har nået et tilfredsstillende niveau for tilpasning til EU-retten inden for virksomheds- og industripolitik.

Der er gjort et vist fremskridt på området *transeuropæiske net*. I juli 2009 underskrev Tyrkiet den mellemstatslige aftale om Nabucco-gasrørledningen. Dette projekt er et vigtigt strategisk skridt i retning af nærmere energisamarbejde mellem EU, Tyrkiet og andre stater i regionen samt mod en diversificering af energikilder. Rettidig færdiggørelse af den sydlige gaskorridor, hvilket kan ske med en hurtig gennemførelse af den mellemstatslige Nabuccoaftale, er en af EU's højeste energisikkerhedsprioriteter. Der har været en vis fremgang på området *regionalpolitik og koordination af strukturinstrumenter*. De retlige og institutionelle rammer for implementering af IPA-komponent III og IV ligger klar, lokale og regionale interessenter har været inddraget i udarbejdelsen af projekter, og der er oprettet flere nye udviklingsorganer. Dog er der behov for en yderligere styrkelse af den administrative kapacitet. Tyrkiets tilpasning til EU-retten under dette kapitel er alt i alt stadig begrænset.

Hvad angår *retsvæsenet*, har regeringen taget et positivt skridt med vedtagelse af reformstrategien for retsvæsenet. Et andet positivt element er foranstaltningerne til at øge personale og ressourcer, og disse bør fortsætte. Dog er der visse problemer med domstolenes

uafhængighed, upartiskhed og effektivitet, som skal løses. Med hensyn til *bekæmpelse af korrupsion* er der sket et vist fremskridt med styrkelse af lovgivning og institutioner til at bekæmpe korrupsion. Korrupsion forekommer dog stadig mange steder. Det er vigtigt, at der vedtages en national korrupsionsbekæmpelsesstrategi, og at den gennemføres effektivt.

Der kan registreres et vist fremskridt, om end lidt ujævnt, på området *retlige anliggender, frihed og sikkerhed*. Udviklingen i Tyrkiet i anliggender vedrørende de ydre grænser og Schengenregelværket samt migration og asyl har været begrænset. I betragtning af den kraftige stigning i antallet af asylansøgere må der fortsat gøres en indsats for at reorganisere systemet. Tyrkiet accepterede for nylig at genoptage de formelle forhandlinger om en tilbagetagsaftale mellem EF og Tyrkiet.

På *forskningsområdet* har Tyrkiet gjort en væsentlig indsats for udvidet deltagelse i det 7. rammeprogram for forskning og udvikling og for at forbedre landets forskningskapacitet. Der skal dog sættes yderligere ind på en integration i det europæiske forskningsrum.

På *miljøområdet* har Tyrkiet gjort fremskridt inden for kemikalier og med horisontal lovgivning med undertegnelsen af Kyotoprotokollen. Der kan meldes om et vist fremskridt inden for affald, luftkvalitet, industriforurening, risikostyring og kemikalier. Tilpasningen generelt er dog stadig utilstrækkelig. Tyrkiet har intet opnået inden for vandkvalitet, naturbeskyttelse og gmo'er.

Der er sket visse fremskridt inden for *forbruger- og sundhedsbeskyttelse*. Med hensyn til forbrugerbeskyttelse er der stadig behov for en indsats, navnlig vedrørende ikke-sikkerhedsrelaterede anliggender, også for at garantere håndhævelse af forbrugerbeskyttelsen i almindelighed. På folkesundhedsområdet kan der meldes om et vist fremskridt, særlig med hensyn til bekæmpelse af tobaksrygning og styrkelse af den administrative kapacitet til at håndtere overførbare sygdomme.

Tyrkiet har nået et højt tilpasningsniveau inden for *toldlovgivning* takket være toldunionen med EU. En yderligere tilpasning til EU-retten er dog stadig påkrævet på nogle områder som f.eks. frizoner og toldfritagelse. Tyrkiet har nået et højt tilpasningsniveau inden for de *eksterne forbindelser*, men specielt med hensyn til samordning af holdninger i WTO skal tilpasningen fortsættes. Flere længerevarende handelsirritationsmomenter har endnu ikke fundet en løsning og forstyrrer fortsat toldunionens rette funktion.

Tyrkiets tilpasning til EU's *fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik* er fortsat. Tyrkiet har yderligere bidraget til stabiliseringen i regioner som Sydkaukasus og Mellemosten. Tyrkiet har styrket sine diplomatiske forbindelser med Irak, inkl. kontakter med den kurdiske regionalregering. Der er gjort en betydelig diplomatisk indsats for at normalisere forbindelserne med Armenien.

Tyrkiet bidrager i væsentligt omfang til ESNP og søger at blive involveret mere i dens aktiviteter. Tyrkiet modsætter sig imidlertid et samarbejde mellem EU og NATO, som involverer alle EU-medlemsstaterne. Tyrkiet har ikke tilsluttet sig EU-holdningen til medlemskab af Wassenaararrangementet.

Den kan kun meldes om begrænset fremskridt på området *finanskontrol*, hvor tilpasningen ellers er temmelig langt fremme. Lovgivningen om implementering af offentlig finansforvaltning og -kontrol er på plads, men der mangler endnu en række ændringer med berøring til intern kontrol, og revisionen af policy-papiret vedrørende PIF og handlingsplanen er endnu ikke færdig. Loven om ekstern revision, som skal bringe eksterne revisioner på linje

med de relevante internationale standarder, er endnu ikke vedtaget. Der mangler at blive opbygget en struktur til samarbejde om bekæmpelse af svig. Tyrkiet har slået nye tyrkiske mønter for at fjerne ligheder med euromønter. Tyrkiets tilpasning til EU-rettens grundprincipper og institutioner på område *finans- og budgetbestemmelser* er langt fremme.